መስከረም

- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማልያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ

የማርክሲስት ሌኒኒስት የርዕዮተዓለም መጽሔት

ቅጽ 2 ቁጥር 7
ታኅሣሥ 1974

መስከረም

ቅጽ 2 ቁጥር 7
ታኅሣሥ 1974

የማርክሲስት ሌኒኒስት ርዕዮተዓለም መጽሔት

ማውጫ

	ገጽ
የዝግጅት ገጽ	3
የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ — ሮቤርቶ ቺጋና	6
የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር — አብዱልሀፊዝ ዮሱፍ ፤	31
ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማልያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ — ሰሎሞን ዲባባ ፤	50
ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው — መሐመድ ሳላህ ፤	64
የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ — ተሾመ ከበደ	85

በኢሠፓአኮ ማዕከላዊ ኮሚቴ

ርዕዮተ ዓለም መምሪያ እየተዘጋጀ በየሦስት ወር የሚወጣ ።

አድራሻ

የፖስታ ሣጥን ቁጥር — 80001
የስልክ ቁጥር — 113000

ቁጥጥርና ሶሻሊዝም

ቁጥጥር ሰፋ ያለ ፅንስ ሀሳብን ያዘለ ነው ። ስለ ቁጥጥር ሲነሳ በመጀመሪያ ግልፅ ሊሆን የሚገባው ሁለት ገፅታ ያለው ለመሆኑ ነው ። ይኸውም የቁጥጥር ሶሲዩ-ኢኮኖሚያዊ ገፅታና ቴክኒካዊ ገፅታ ነው ። በሶሲዩ ኢኮኖሚያዊ ገፅታው ቁጥጥር የአንድን ማኅበራዊ ሲስተም ሕልውና ለመንከባከብና ለመጠበቅ የሚረዳ ፣ ማኅበራዊ ሲስተሙ የሚመራበትን መሠረታዊ የኢኮኖሚ ሕግ ተፈፃሚነት ወይም ተግባራዊነት የሚከታተል ፣ የአንድን ስርዓትና በውስጡ ያሉትን ማኅበራዊ ግንኙነቶች ከቁጥጥር አድራጊው ፍላጐት አንፃር ለማዋቀርም ሆነ ለማቆየት የሚረዳ በአጠቃላይ የአንድን ኅብረተሰብ ስልተ ምርት የሚያንፀባርቅና በርሱም የሚወሰን ነው ።

በዚህ ገፅታው የቁጥጥር የመጨረሻ ግብ፣የአንድን ስርዓት ክንዋኔ የሚቻለውን ያህል ከፍተኛ ደረጃ ላይ ለማድረስና በአነስተኛ ጥረትም ሆነ ወጭ የተቻለውን ያህል ከፍተኛ ውጤት ለማስገኘት በመሆኑም ፣ የዚህ ግብ መሳካት ስርዓቱ ከታሪካዊ የእድገት ሂደት ጋር በመጣጣሙ አኳያ ይወሰናል ።

የቁጥጥር ተግባር እንደየስርዓተ ማኅበሩ መሠረታዊ የኢኮኖሚ ሕግ ፣ በስርዓተ ማኅበሩ ሲስተማዊ አደረጃጀት ውስጥ በቁጥጥር አድራጊውና ቁጥጥር በሚደረግበት ክፍል ዓይነት ፣ በቁጥጥሩ ስፋት ፣ አደረጃጀትና በሚጠቀምበት ስልት የተለያየ ቢሆንም ፣ የኅብረተሰብ ሕልውናና የዕድገት መሠረት የሆነው የምርት ተግባር ማኅበራዊ እስከሆነ ድረስ ፣ ቁጥጥር የማንኛውም ኅብረተሰብ ፣ የማንኛውም ማኅበራዊ ግንኙነት ወስጣዊ ባሕሪና ሁለንተናዊ ተግባር ይሆናል ማለት ነው ።

ቁጥጥር በቴክኒካዊ ገፅታው በሂሳብና በመዝገብ አያያዝ ስልት የሚጠቀም ፣ ፋይናንስና ንብረት ነክ የሆኑ እስታትስቲካዊ መረጃዎችን የሚያጠናቅር ፣ እንደ የምርት ግንኙነቱ ዓይነት የመላውን ኢኮኖሚም ሆነ የእያንዳንዱን የምርት ተቋም ውጤትና ውጤቱንም ለማስገኘት የወጣውን ወጭ በገንዘብ መልክ በመተመን ወጭው በገቢው መሸፈኑንና ትርፍ መገኘቱን (ካልተገኘም ያልተገኘበትን) ምክንያት ለመቆጣጠር የሚያስችል ዘደ ነው ።

በአጠቃላይ ግን እንደማናቸውም ማኅበራዊ ክስተት የቁጥጥር ስርዓት የእያንዳንዱን ኅብረተሰብ ስልተ ምርት የሚያንፀባርቅና በርሱም የሚወሰን ነው ። የምርት ኃይሎች ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ባሉበት ስርዓተ ማኅበር (የጋርዮሽ ፣ የባሪያ ፣ የፊውዳል ስርዓቶች) የሚኖረው የቁጥጥር ስርዓት ቀላል ከመሆኑም በላይ ካለው ያልተወሳሰበ የማኅበራዊ ግንኙነት ጋር የሚጣጣም ነው ።

የምርት ኃይሎች በጣም ከፍተኛ የሆነ የእድገት ደረጃ ላይ በደረሱበት በካፒታሊዝምም ሆነ በሶሽያሊስት ስርዓት ያለው ማኅበራዊ ግንኙነትና የሥራ ክፍፍል የበዛና የተወሳሰበ እንደመሆኑ መጠን የቁጥጥሩም ስርዓት የዛኑ ያህል የተወሳሰበ ይሆናል ።

ቁጥጥር በሶሲዮ ኢኮኖሚያዊ ገፅታው ለአንድ ወይንም ለማናቸውም ማኅበራዊ ሲስተም ሕልውናና እድገት የሚያስፈልጉ ሁኔታዎችን ለማሟላት የታለመ እንደመሆኑ ፣ ቁጥጥር በየትኛውም ስርዓተ ማኅበር ውስጥ የበላይነት ላለው መደብ ጥቅም ማስከበሪያ ዓይነተኛ መሣሪያ ነው ። ማኅበራዊ ቁጥጥር እንደየስርዓተ ማኅበሩና በየስርዓተ ማኅበሩ ውስጥ እንዳለው ፖለቲካዊ ፣ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ አደረጃጀት የሚወሰን ከመሆኑም በላይ ፣ የተለያዩ ዘርፎችን የሚያጠቃልል፣ ሲስተማዊ አደረጃጀት ያለው ነው ።

የሶሽያሊስት ቁጥጥር በአወቃቀሩም ሆነ በአሠራሩ የልዩ ልዩ ስልቶች ቅንብር እንደመሆኑ መጠን ፣ የመንግሥታዊና የሕዝባዊ ቁጥጥር መዋቅሮች ፣ የሶሲዮ ኢኮኖ

ሚያዊና የቴክኒካዊ ቁጥጥር ስልቶች የተቀናጁበት ሲስተም ነው ። የሶሺያሊስት ቁጥጥር የምርት ማከናወኛዎችን ማኅበራዊ ባለቤትነት ተመርኮዞ የሚከሰት እንደመሆኑ ፣ የሶሺያሊስት የምርት ግንኙነት ዓይነተኛ የፖለቲካ መግለጫ ነው ።

በሶሺያሊስት ስርዓት የሚዘረጋው የቁጥጥር ሥርዓት የስርዓቱን ማኅበራዊ እንቅስቃሴ የተቀላጠፈ ለማድረግ የሚያስችል ፣ ከዕድገት ነባራዊ ሕጐች ጋር የተጣጣመ ፣ የሶሺያሊስት ይዞታን መሠረት በማድረግ የተዋቀረ ፣ የስርዓቱን መሠረታዊ የኢኮኖሚ ሕግ ተግባራዊ በማድረግ ረገድ ወሳኝ ሚና የሚጫወት ነው ። በሶሺያሊስት ስርዓት የሚዘረጋው የቁጥጥር ስርዓት በሶሺያሊዝም ነባራዊ ሕጐች በመጠቀም ወደ ኮሚዩኒዝም በሚደረገው ሽግግር የኅብረተሰቡን ማቴሪያላዊ ፣ የፋይናንስና የሰው ሀብት የማደራጀትና የማንቀሳቀስ ተግባር የሚያቀላጥፍ ነው ። በመሆኑም በፖለቲካ ፣ በኢኮኖሚና በማኅበራዊ መስኮች የሠራተኛውን መደብ የበላይ ገዥነት ለማረጋገጥ የሚያስችል ፍቱን የሆነ መደባዊ መሳሪያ ነው ።

የሶሺያሊስታዊ ቁጥጥር ዓላማ የሶሺያሊስት የምርት ግንኙነት እንዲጠናከርና እንዲስፋፋ ማድረግ በመሆኑ ፣ ኢኮኖሚውንም ሆነ ማኅበራዊ ሕይወትን በእቅድ ለመምራት ከሚደረገው ጥረት ጋር በቀርብ የተቆራኘ ነው ። የሶሺያሊስት ቁጥጥር ሳይንሳዊነት የሚመነጨው የቀመለት ዓላማ ከነባራዊ የእድገት ሕጋጋት ጋር የሚጣጣምና በሶሺያሊዝም የኢኮኖሚ ሕጐች ግንዛቤ ላይ የተመሠረተ በመሆኑ ነው ።

የሶሺያሊስት ቁጥጥር (ሕዝባዊ ቁጥጥር) በመሠረቱ ዲሞክራሲያዊ ነው ። ሊሆን የቻለበትም ምክንያት በምርት ማከናወኛዎች የጋራ ባለቤትነት ላይ የተመሠረተ በመሆኑና በፖለቲካ ገፅታው የወዝአደሩ የበላይ ገዥነት በታሪክ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ የጥቂት በዝባዦች የበላይነት ተገርስሶ የብዙሀን ሠራተኞች የበላይነት የሠፈነበትና ፣ ቁጥጥሩም በብዙሀን ሠራተኞች ተሳትፎ ተግባራዊ ክንዋኔ የሚያገኝ በመሆኑ ነው ።

የሕዝባዊ ቁጥጥር ስርዓት የሶሺያሊዝምን ዲሞክራሲያዊነት በጉልህ የሚያሳይና ሠራተኛው ሕዝብ በኅብረተሰቡ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ሕይወት ውስጥ ያለውን ከፍተኛ ተሳትፎ የሚያረጋግጥ ነው ።

የሠራተኛው ሕዝብ የንቃተ ኅሊናም ሆነ የባሕል እድገት ደረጃ ከፍተኛ ደረጃ ላይ በደረሰበት ፣ የሶሺያሊስት ይዞታ በሰፈነበት በዳበረ የሶሺያሊዝም የዕድገት ደረጃ ቁጥጥር ለሲስተሙ ሕልውና አስፈላጊ ነው ። የሶሺያሊስቱ የምርት ግንኙነት ባልተጠናከረበት ፣ የሰፊው ሕዝብ የባሕል እድገት ደረጃ ኋላ ቀር በሆነበት የግል ሀብት የአስተሳሰብ ቀሪት ብቻ ሳይሆን የግል የኢኮኖሚ ይዞታ በተንሠራፋበት በሽግግር ወቅት ደግሞ ፣ ለሶሺያሊስቱ ይዞታ በአሸናፊነት መው ጣት የቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት ምን ያህል አስፈላጊ እንደሆነ ለመገመት አያስቸግርም ።

በሽግግሩ ወቅት የሶሺያሊስቱ ይዞታና የግል የኢኮኖሚው ይዞታው እስከተወሰነ ጊዜ ድረስ ጐን ለጐን የሚኖሩ በመሆናቸው በነዚህ ተፃራሪ በሆኑ የኢኮኖሚ ይዞታዎች መካከል ውስብስብ የሆነ ትግል ይካሄዳል ።

በሽግግሩ ወቅት በተለይም በመጀመሪያው ጊዜ ተስፋፍቶ የሚገኘው የግል የኢኮኖሚ ይዞታ ለብዙ ጊዜ ሲወርድ ሲዋረድ ከመጣው የግለኝነት የአስተሳሰብ ቀሪት ጋር ተዳብሎ ለምዝበራና ብኩንነት መስፋፋት አመች ሁኔታ ይፈጥራል ። በመሆኑም የግል የኢኮኖሚ ይዞታውን ለማዳከምና የሶሺያሊስት ይዞታውን ለማጠናከር የሶሺያሊስት ይዞታውን በሶሺያሊስት የቁጥጥር ስርዓት መደገፍ ያስፈልጋል ።

በሽግግሩ ወቅት በሶሺያሊስቱና በግል የኢኮኖሚ ይዞታው መካከል የሚካሄደው ትግል በሶሺያሊስቱ ይዞታ አሸናፊነት እንዲፈፀም ፣ በሶሺያሊስት ይዞታው ውስጥ የሥራ ቅልጥፍና እንዲዳብርና የሥራ ምርታማነት እንዲጨምር ፣ ለግንባታ አስፈላጊ የሆነው ክምችት እንዳይባክን አስፈላጊውን ሁሉ ማድረግ ግዴታ ነው ። ለሶሺያሊስት

ስርዓት ግንባታ የሚደረገው ትግል ለግንባታው ዋስትና ከሚሰጠው የሕዝባዊ ቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት ተገንጥሎ ሊታይ አይችልም ። ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው የሕዝባዊ ቁጥጥር ዓላማ የሶሽያሊስቱን የምርት ግንኙነት ለማዳበርና ለማጠናከር ሲሆን ፣ በዚህም ሂደት ውስጥ የመደብ ትግሉን በማፋፋም የሠራተኛውን ሕዝብ የበላይነት ለማስፈን ነው ።

በኢትዮጵያም ተጨባጭ ሁኔታ በተለይም በአሁኑ ወቅት ፀረ አብዮት ኃይሎች የሶሽያሊስቱ የምርት ግንኙነት እንዳይጠናከር ምዝበራንና ብኩንነትን ማስፋፋት ዓይነተኛ የትግል መሣሪያቸው አድርገው ይዘውታል ። የግል የኢኮኖሚ ይዞታው መኖርና የግለኝነት የአስተሳሰብ ቀሪት ከቀድሞው ስርዓት ጋር አብሮ ያለመደምሰሱም ለዚህ ለፀረ አብዮት ድርጊታቸው መስፋፋት አመቺ ኢኮኖሚያዊና ስነ ልቦናዊ መሠረት አስገኝቶላቸዋል ። ይሁንና በቀርቡ ሊዘረጋ የተወጠነው የሠራተኞች ቁጥጥር ምዝበራን ብኩንነትን ጉቦን ወዘተ --- የመሳሰሉትን ድርጊቶች በተናጠል በመውሰድ የሚዋጋ ብቻ ሳይሆን ለነ ዚህ አድሀሪ ድርጊቶች ኢኮኖሚያዊ መሠረት የሆነውን የግል ይዞታና ከዚህም የሚ መነጨውን የግለኝነት አመለካከትንም ጭምር የሚዋጋ በመሆኑ ፣ ሶሽያሊዝምን ለመገን ባት በምናደርገው ትግል ዓይነተኛ የፖለቲካ መሳሪያችን ነው ። በአንፃሩም በግንባታ ጥረታችን ሊገጥሙ የሚችሉ ችግሮችን ለማስወገድ የሚቻለው ሊዘረጋ ለታቀደው የቁጥጥር ስርዓት ኢሠፓአኮ ጠንካራ ርዕዮተዓለማዊና ድርጅታዊ አመራር ለመስጠት ሲችል ብቻ ነው ።

የሠራተኞች ቁጥጥር ሠራተኛው ሕዝብ በፖለቲካ በኢኮኖሚ በማኅበራዊ ጉዳይ ፣ በመንግሥት አስተዳደር ወዘተ --- ውስጥ በመሳተፍ እራስን በራስ የማስተዳደር ልምድ የሚቀስምበት መድረክ ነው ። የሠራተኛውን ቁጥጥር ስርዓት ለመዘርጋት ለወጣው አዋጅ ተግባራዊነት የሚደረገው ትግል ፣ የአብዮታችንን በአሸናፊነት ከግቡ መድረስ የሚወስን ነው ። ለተግባራዊነቱ የሰፊውን ሕዝብ ተሳትፎ ማሳደግ ፣ አንድ ወጥ የሂሳብና የመዝገብ አያያዝ ስልትን በመቀየስ መንግሥታዊ ቁጥጥርን በይበልጥ ማጠናከርና ማቀላጠፍ ፣ ለመንግሥታዊና ሕዝባዊ የቁጥጥር አካሎች ኢሠፓአኮ የሚሰጠውን ርዕዮተ ዓለማዊና ድርጅታዊ አመራር ማጠናከር ያስፈልጋል ። በመሆኑም የኢሠፓአኮ አባላት ለቁጥጥሩ ተግባር መሳካት በያሉበት ሁሉ የግንባር ቀደም ሚና መጫወት ለማራጭ የማይገኝለት ግደታ ነው ። ከዚህ አንፃር የኢትዮጵያ የሠራተኛ መደብና ሠርቶ አደር ሕዝቦች በመላ በቀርቡ አብዮታዊ መንግሥት የሠራተኛውን የቁጥጥር ስርዓትን ለመዘ ርጋት ያወጣውን አዋጅ ተግባራዊነት ለማረጋገጥ እስከመጨረሻው ድረስ መታገል ይኖ ርባቸዋል ።

መስከረም

- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማልያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ

የማርክሲስት ሌኒኒስት የርዕዮተዓለም መጽሔት

ቅጽ 2 ቁጥር 7
ታኅሣሥ 1974

መስከረም

ቀጽ 2 ቍጥር 7
ታኅሣሥ 1974

የማርክሲስት ሌኒኒስት ርዕዮተዓለም መጽሔት

ማውጫ

ገጽ

- የዝግጅት ገጽ - - - - - - - - - - 3
- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ - - - - - - 6
  ሮቤርቶ ቺጋና
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር - - - 31
  አብዱልሀፊዝ ዮሱፍ ፤
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማሊያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ - - 50
  ሰሎሞን ዲባባ ፤
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው - - - - - - - 64
  መሐመድ ሳላህ ፤
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ - - - - - - 85
  ተሾመ ከበደ

በኢሠፓአኮ ማዕከላዊ ኮሚቴ

ርዕዮተ ዓለም መምሪያ እየተዘጋጀ በየሦስት ወር የሚወጣ ።

አድራሻ

የፖስታ ሣጥን ቍጥር — 80001
የስልክ ቍጥር — 113000

አጠቃላይ የዕድገት መመዘኛዎች

የዕድገት ፅንሰ ሀሳብ

ማርክሲዝም ሌኒኒዝም ዕድገት ከቀላልና ዝቅተኛ ወደ ውስብስብና ከፍተኛ ደረጃ የሚሄድ ፤ የማንኛውም ክስተት እን ቅስቃሴ እንደሆነ ያስተምራል ። ሕይወት ያላቸውም ሆኑ የሌላቸው የተፈጥሮ ክፍ ሎች እንዲሁም ኅብረተሰብና የማወቅ ተግ ባር በዚሁ የእንቅስቃሴ ወይም የዕድገት ሕግ የሚገዙ ክስተቶች ናቸው ። ዕድገት አጠቃላይ በሆኑ ዲያሌክቲካዊ ሕጋጋት የሚገዛ ሲሆን እያንዳንዱ የተለየ ክስተት ደግሞ የተለየ የራሱ ተጨማሪ የዕድገት ሕግ ይኖረዋል ።

የአንድ ክስተት የዕድገት መንስዔ በዚ ሁ ክስተት ውስጥ ያለው ቅራኔ ነው ። ቅራኔ የምንለው ደግሞ በተባለው ክስተት ውስጥ ባሉት አሮጌና አዲስ አድሃሪና ተራማጅ ኃይ ሎችና አዝማሚያዎች መሃል ያለው ትግል ነው ። በሁለቱ መሃል ማለትም በሟቹ ወይ ም በአሮጌው በአንድ በኩል በታዳጊውና በአዲሱ ኃይሎችና አዝማሚያዎች በሌላ በኩል የሚኖረው ትግል የአንድ ክስተት ሕልውናና የዕድገት መንስዔ ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ በነዚህ ሁለት ወገኖች መሃል የሚኖረው የትግል ሁኔታ የክስተቱን የዕድ ገት ደረጃም ያመለክታል ።

የኅብረተሰብን ወይም የሰውን ልጅ ታሪክ ስንመለከት ፤ እንደተቀረው እንደማ ንኛውም ክስተት ሁሉ ፤ ከቀላሉ ወደ ውስ ብስብ ፤ ከዝቅተኛው ወደ ከፍተኛው ደረጃ እንቅስቃሴ ወይም ዕድገት እንዳለው እንገ ነዘባለን ። የዚህም ዕድገት መንስዔ ወይም አንቀሳቃሽ ኃይል በተለያዩት ሥርዓተ ማኅበሮች ውስጥ በምርት ኃይሎችና በምርት ግንኙነቶች መካከል ያለው ቅራኔ ነው ። በአንድ ሥርዓተ ማኅበር ውስጥ በምርት ኃይሎችና በምርት ግንኙነቶቹ መካከል ያለው ቅራኔ የሚገለጸው ደግሞ በመደብ ትግል መልክ ይሆናል ። ስለዚህም ነው እስካሁን ድረስ የሰው ልጅ ታሪክ የመደብ ትግል ታሪክ ነው የሚባለው ።

ማርክሳዊ የታሪክ ፍልስፍናና የዕድገት ፅንሰ ሃሳብ መነሻ በኅብረተሰብ ታሪክ የተ ለያዩ ሥርዓተ ማኅበሮች በባሪያ አሳዳሪ ፤ በፊውዳል . . . ወዘተ ሹም ሽር ሲሆን ፤ ይህም ሂደት በራሱ የቅራኔ ሕግጋት እንደ ሚፈጽምና እያንዳንዱም ደረጃ (ሥርዓት) ከሌላው ወይም ከበፊቱ የበለጠ ውስብስብና ከፍተኛ መሆኑን ይገልጻል ። በመሆኑም በአጠቃላይ ይኸ የሥርዓተ ማኅበሮች ሹም ሽር የኅብረተሰብን የዕድገት ደረጃ የሚጠ ቁም መለኪያ ተደርጐ ይወሰዳል ። በዚህም መሠረት ካፒታሊዝም ከፊውዳሊዝም ፤ ሶሻሊዝም ከካፒታሊዝም የተሻለና ከፍተኛ የኅብረተሰብ ዕድገት ደረጃ መሆኑን እንገነ ዘባለን ።

ይሁንና ይህን የመሰለው የኅብረተሰብ ታሪክ አመለካከትና የዕድገት መለኪያ በቡ ርዧውና በወዛደሩ ምሁራን መሃል ያለ ትልቅ የውዝግብ ነጥብ እንደሆነ ሊታወቅ ይገባል ። በኢትዮጵያችንም ቢሆን ነባሩን ሰለሞናዊ ጥበብ የሚሸር ነው ። ዛሬ ሰፊው የኢትዮጵያ ሕዝብ «ከፀሐይ በታች አዲስ ነገር የለም» የሚለውን «የጠቢብ» አነ ጋገር ተራና ከአድሃሪ አመለካከት ያልተ ላቀቀ አባባል እንደሆነ ይገነዘባህ ። አዲስ ነገር ፤ ለውጥና ዕድገት እን ለ ከተረዳ ሰንብቷልና ። ይሁንና ረቂቅ የሆነው አድ ሃሪ የቡርዧ አቀራረብ ለዕድገት የሚሰጠው ፍቺና መለኪያ እንዲህ በቀላሉ የሚታይ አይደለም ። የኅብረተሰብን የዕድገት ሂደት በሚመለከት ያሉትን ሁለት ዓይነት አመለ ካከቶችና እነዚህም አመለካከቶች በትግ ላችን ሂደት ውስጥ የሚኖራቸውን ቀጥተኛ ግንዛቤ በዚሁ ጽሑፍ ውስጥ ወደፊት እን መለከታቸዋለን ። በመጀመሪያ ግን የማርክ ሳዊ የታሪክ ፍልስፍና ይህን ሁኔታ አስመል ክቶ ምን እንደሚል እንመለከታለን ።

የኅብረተሰብ ዕድገት መለኪያ

አጠቃላይ የኅብረተሰብ ታሪክ ዕድገት ማሳየቱ ወይም ከዝቅተኛ ወደ ከፍተኛ ደረጃ የተደረገ እንቅስቃሴ መሆኑ ይሄም በሥር ዓተ ማኅበሮች መቀያየር እንደሚንፀባረቅ ቀደም ሲል ተጠቅሷል ። ይሁንና አንድ

ኅብረተሰብ ወይም ሥርዓተ ማኅበር ከሌላው ይሻላል ወይም ከፍተኛው የዕድገት ደረጃ ነው ስንል መለኪያችን ምንድነው ?።

ሌኒን የኅብረተሰብ ዕድገት «ከፍተኛው መለኪያ የምርት ኃይሎች ዕድገት» [1] እንደሆን ያስገነዝባል ። ይህም ማለት በመሠረቱ አንድ ኅብረተሰብ ከሌላው የላቀ መሆኑ የሚረጋገጠው በምርት ኃይሎች ዕድገት ደረጃ ነው ። አንድ ሥርዓተ ማኅበር ቀደም ሲል ከነበረው የተሻለ መሆኑ ፤ ለምሳሌ ካፒታሊዝም ከፊውዳሊዝም የተሻለ ሥርዓተ ማኅበር ነው የምንልበት መሠረታዊ ምክንያት ከፊውዳሊዝም ጋር ሲነጻጸር በካፒታሊዝም የምርት ኃይሎች ዕድገት እጅግ ከፍተኛና የተፋጠነ በመሆኑ ነው ። በሌላ በኩል አንዳንድ የቡርዧ ምሁራን ለምሳሌ እንደ ዊሊያም ሮስቶ የመሰሉት የኅብረተሰብ ዕድገት ደረጃ ብቸኛ መለኪያው የምርት ኃይሎች በተለይም ቴክኖሎጂ እንደሆነ በማቅረብ የተለያዩ ሕዝቦችንና አገሮችን በእነዚህ ዕድገት ቅደም ተከተል ያስቀምጣሉ ። በዚህም መሠረት የአሜሪካን ኅብረተሰብ (ዩ. ኤስ. ኤ) የዓለም ሕዝቦች የሥልጣኔ ቁንጮ አድርገው ይወስዳሉ ።

እዚህ ላይ ልብ ልንለው የሚገባው ጉዳይ ሌኒን የምርት ኃይሎች ከፍተኛው የኅብረተሰብ ዕድገት ደረጃ መለኪያ ነው ሲል የምርት ኃይሎች ከምርት ግንኙነቶች ዕድገት ጋር ያላቸውን ወሳኝ ሚናና እንዲሁም ዝምድና በመገንዘብ ነው እንጂ የምርት ኃይሎችን ለብቻቸው በመውሰድ አይደለም ። ባጭሩ አንዱ ከሌላው ጋር ያለውን ዲያሌክቲካዊ ግንኙነት በማጤን ነው ። አለበለዚያማ ቡርዧው ከሚያቀርበው መለኪያ ብዙም የተለየ አይሆንም ነበር ።

የምርት ኃይሎችን የዕድገት ደረጃ አብሮ ካለው የምርት ግንኙነት ውጭ በአጠቃላይም ከሥርዓተ ማኅበሩ ውጭ በመመልከት እንደ ኅብረተሰብ ዕድገት ብቸኛ መለኪያ አድርገን ከወሰድን በእርግጥም የአሜሪካን ካፒታሊዝም (ኅብረተሰብ) በአሁኑ ጊዜ የሥልጣኔ ቁንጮ ወይም ከፍተኛው የዕድገት ደረጃ ላይ ሊሆን ይችላል ። እንደሚታወቀው ሁሉ የብዙ ሶሻሊስት አገሮች የምርት ኃይሎች የዕድገት ደረጃ ከአሜሪካና ከአንዳንድ የኢምፔሪያሊስት አገሮች ያነሰ ነው ። ይህ መሆኑ ግን የሶሻሊስት አገሮች ከኢምፔሪያሊስት አገሮች ባነሰ የኅብረተሰብ ዕድገት ደረጃ ላይ ያሉ ናቸው አያሰኝም ።

ባንድ ታሪካዊ ወቅት አንድ አዲስ ሥርዓተ ማኅበር ለምሳሌ ካፒታሊዝም ፤ አሮጌውን ሥርዓተ ማኅበር ፊውዳሊዝምን በሚተካበት ማግስት የተሻለ የምርት ኃይሎች ዕድገት ሊይኖረው ይችላል ። እንዲያውም ይህን የመሰለ የሥርዓተ ማኅበር ለውጥ በሚከናወንበት በአብዮት ወቅት አዲሱ ሥርዓት ምንም እንኳ የተሻለ የምርት ግንኙነቶችን ይዞ የመጣ ቢሆንም ለተወሰነ ጊዜ አብዮቱ በሚያስከትለው የርስ በርስና ብሔራዊ ጦርነት የተነሳ የምርት ኃይሎች ድቀትም ሊደርስ ይችላል ። ይህ በተደጋጋሚ በታሪክ የተረጋገጠ ነው ።

በዕድገት ጐዳና ጊዜያዊ ችግሮች

አብዮታቸውን ባካሄዱ ማግሥት ወይም ለጥቂት ዓመታት በኋላ በእንግሊዝ ፤ በፈረንሳይና በሩሲያ የታየውን አንዳንድ ሁኔታ እንመልከት ። «በእንግሊዝ አገር የ1648 አዝመራ በጣም ቀነሰ ። የእህል ዋጋ ናረ ፤ በነበረውም የፖለቲካ ሁኔታ ያገሪቱ ንግድ ፍጹም ወደቀ ። በፈረንሣይ አገር እ. ኤ. አ. በሚያዝያ 13 ቀን 1793 በኋላ «ማለትም ንጉሠ ነገሥቱ ሉዊ 16ኛው ከተገደለ በኋላ» ያገሪቷ ገንዘብ ዋጋ 30 በመቶ ድረስ ቀነሰ ። በዚህም ገንዘብ ዋጋ መውረድ ምክንያት ዕምነትየ በመጥፋቱ ብዙ ካፒታል ወደ ውጭ አገር ጐረፈ ። ፍርሐት ሰፈነ ፤ የዋጋ መናርም ተከተለ [2] ። በሩሲያም ታላቁ የኦክቶበር ሶሻሊስት አብዮት ከተካሄደ በኋላ የነበረው የኤኮኖሚ ሁኔታ አስከፊ እንደነበር ይታወቃል ።

ከመጀመሪያው የዓለም ጦርነት ጀምሮ የርስ በርስ ጦርነቱ እስካበቃበት እስከ 1920 በነበረው ጊዜ ውስጥ በሩሲያ ሕዝብና ኢኮኖሚ ላይ ከፍተኛ ጉዳት ደርሷል ። ታሪክ ይህንን ሳይመዘግበው አላለፈም ። «አገሪቱ ጠቅላላ ውድቀት ላይ ትገኝ ነበር ። በጦርነቶቹ የሞተው ሰው ቁጥር ከሃያ ሚሊዮን ይበልጥ ነበር ። በዚሁ ጊዜ ማብቂያ ላይ በ1920 በሩሲያ የከባድ ኢንዱስትሪ ምርት መጠን በአገሪቱ በ1913 ይመረት ከነበረው አንድ ሰባተኛውን ያህል ነበር ። የጥጥ ጨርቃ ጨርቅ ምርት

ደግሞ በ1850 አካባቢ የነበረውን የሚ ያህል ሲሆን የብረታ ብረት ምርት ደግሞ አገሪቱ ከሁለት መቶ ዓመት በፊት በምታመርተው መጠን ወደቀ ። ጠቅላላ መገናኛም ወድሞ ነበር ። የእርሻ ምርት ደግሞ ቀድሞ ከነበረው ማለትም በ1913 ጦርነቱ ከመጀመሩ በፊት ከነበረው ግማሽ ያህል ነበር»[3] ።

የተሻለ ሥርዓተ ማኅበር ለማምጣት በማደረገው ጥረት በአብዮቱ ማግሥት ይህን የመሰለ የከፋ ሁኔታ መከተሉ የታሪክ ሐቅ ነው ፤ ይነስ ይብዛ ደረጃው ይለያይ እንጂ እንደዚህ አይነቱ ሁኔታ ያለ ነገር ነው ።

በጊዜው ለሩሲያ ሶሻሊስት አብዮት ቀና አመለካከት የነበረው ስመጥሩው የእንግሊዝ ታሪክ ፀሐፊ ኤች. ጀ. ዊልስ በ1920 በሩሲያ ተገኝቶ ችግሩን ከተመለከተ በኋላ ለዚህ ጥፋት ማን ተጠያቂ እንደሆነ ምስክርነቱን ሰጥቷል ። ይኸውም ፤ «ለዚህ ሁሉ ከፍተኛ ጥፋት ተጠያቂው ማነው ሊባል ነው ? የቦልሸቪኮች አስተዳደር ! አይመስለኝም ። ለዚህ ሁሉ ስቃይ መንስዔ ሆነ ለመስፋፋቱ በሩሲያ የቦልሸቪክ መንግሥት ተጠያቂ አይደለም። ተጠያቂው የአውሮፓ ኢምፔሪያሊዝም ነው»[4] በማለት ጽፋል ።

እነዚህ ታሪካዊ ሁኔታዎች በተባሉት አገሮች በአብዮት አማካኝነት የሥርዓተ ማኅበር ለውጥ በሚከናወንበት ጊዜ ለጥቂት ጊዜም ቢሆን የሚከተለውን የኢኮኖሚ መዛባትና የምርት ኃይሎች አንጻራዊ ድቀት የሚገልጹ የቅርብ ጊዜ የታሪክ መረጃዎች ናቸው ። ነገር ግን ይበልጥ ወደኋላ መለስ ብለን በአውሮፓ የፊውዳሊዝምን አመጣጥ ብንመለከት ተመሳሳይ ሁኔታ እንደነበር ይታያል ። ምንም እንኳ በመሠረቱ የፊውዳል ኅብረተሰብ ከባሪያ አሳዳሪው የተሻለ መሆኑ ቢታወቅም በ5ኛው ክፍለ ዘመን ፊውዳሊዝም በአውሮፓ ሲመጣ ለጥቂት ዓመታት በምርት ኃይሎች ዕድገት ረገድ የታየው ድቀት አስከፊ ነበር ። የሮም ግዛት (Empire St te) በወራሪ የሰሜን ጀርመን ጐሣዎች መያዝ በአውሮፓ ታሪክ ከባሪያ አሳዳሪ ኅብረተሰብ ወደ ፊውዳሊዝም የተደረገውን ሽግግር ያመለክታል ። የሮም የመጨረሻው ንጉሠ ነገሥት እ. ኤ. አ. በ476 ከወረደ በኋላ ለብዙ ጊዜ የቆየ ችግርና የምርት ኃይሎች ድቀት ታይቷል ። «በሮም ግዛት ውድቀት መጀመሪያ ላይ ከፍተኛ የባህል መደከም ታይቷል ። የዘመኑ ኪነትና ሳይንስ ከፍተኛ ግኝቶች በአብዛኛው ወደሙ»[5] ። በሌላም በኩል በሮም ግዛት ዶብረው የነበሩት «ዕደ ጥበብና ንግድ አሽቆለቆሉ ፤ በከተሞች መሃል የነበሩ ግንኙነቶችም ተቋረጡ ።»[6]

ታዲያ ይህን የመሰለው የፊውዳሊዝም አጀማመርና ችግር ፊውዳሊዝም ከሻረው ሥርዓት ማለትም ከባሪያ አሳዳሪው ኅብረተሰብ አንጻር ሲታይ የበላይነቱን አያሳጣውም ። ቁም ነገሩ ጊዜያዊ ችግሩ ሳይሆን የምርት ኃይሎች የተሻለና የተፋጠነ ዕድገት ለማስገኘት የፊውዳል ሥርዓት የተሻለ እንደሆነ ታሪክን መመርመር ነው ።

እንግዲህ ወደዋናው ነጥባችን ለመመለስ፣ የኅብረተሰብ ዕድገት መለኪያው የምርት ኃይል እድገት ደረጃ ሲሆን ፤ ይህን ሁኔታ ካለው የምርት ግንኙነትና አጠቃላይ ሥርዓተ ማኅበር ጋር አያይዘን መመልከት ይኖርብናል ። ስለሆነም በሥርዓተ ማኅበሩም ሽር ማግሥት የምርት ኃይሎች የተለየ ዕድገት አይኖራቸውምና አዲሱ የምርት ግንኙነት ከበፊቱ አይሻልም ወይም የኅብረተሰብን ዕድገት አያመለክትም ለማለት አይቻልም ። አዲሱን ሥርዓተ ማኅበርና የምርት ግንኙነቱን እንደ ዕድገት ጠቋሚ አድርገን የምንወስዳቸው ከዘላቂው አንጻር ሲታይ ከቀድሞው የምርት ግንኙነት የተሻለና ለፈጣን የምርት ኃይሎች ዕድገት ዋስትና በመሆናቸው ነው ። ስለዚህም ነው ዛሬ አንዳንድ የሶሻሊስት አገሮች ምንም እንኳ ለጊዜው ከኢምፔሪያሊስት አገሮች ያነሰ የምርት ኃይሎች የዕድገት ደረጃ ያላቸው ቢሆንም ፤ በኅብረተሰብ ዕድገት አኳያ ከፍተኛውንና የላቀውን የዕድገት ደረጃ ይወክላሉ የምንለው ። አመለካከታችን ዲያሌክቲካዊ በመሆኑ ወይም ነገሮችን እንዳሉና በእንቅስቃሴያቸውም የምናይ በመሆናችን የሶሻሊስት ሥርዓትና የምርት ግንኙነት በዘላቂው ሲታይ ካፒታሊዝም ከሚኖረው የምርት ኃይሎች ዕድገት ደረጃ የተሻለ ዕድገት እንደሚያስገኝ እስካሁን የታየው የኢኮኖሚ (የምርት ኃይሎች) ዕድ

ገት ራሱ የሚያስረዳ ነው ። ይህንንም በይ በልጥ ወደፊት የሶቪዬት ኅብረትን ልምድ በጥቂቱ ስንመለከት የምንረዳው ይሆናል ።

በሥርዓተ ማኅበርና የምርት ግንኙነቶች መቀየር የሚከተለው የምርት ኃይሎች ዕድገት

ከሁሉ በፊት ማርክሲዝም ሌኒኒዝም ስለማኅበራዊ አብዮትና ውጤቱ የሚያስተምረንን ማስታወስ ይበጃል ። ከአንድ ሥርዓተ ማኅበር ወደ ሌላው የሚደረገው የኅብረተሰብ እንቅስቃሴ በተወሰኑ ሕግጋት የሚገዛ ነው ። ይህን የመሰለው ለውጥና የሥርዓተ ማኅበር ሹም ሽር አብዮት ይባላል ። አንድ አብዮት «ያረጀውን ሥርዓት ከሥረ መሠረቱ የሚቀይር ለውጥ»[7] «መሆኑንና ለዘመናት ቀስ በቀስ ሲከማቹ የቆዩት ቅራኔዎች ሁሉ የሚፈቱበት»[8] የኅብረተሰብ የዕድገት ደረጃ እንደ ሆነ ሌኒን ያስተምራል ።

ለአንድ አብዮት መምጣት ምክንያት ከሚሆኑት ቅራኔዎች ሁሉ ባሮጌው የምርት ግንኙነቱና በታዳጊው የምርት ኃይል መሃል ያለው ቅራኔ ከፍተኛውን ደረጃ ይይዛል ። እንደሚታወቀው ሁሉ በመደብ በተከፋፈለ ኅብረተሰብ ይኸው መልክ ይከሰታል ። የተወሰኑ መደቦች ያረጀውን ሥርዓተ ማኅበርና መሠረቱን ፤ ማለትም የምርት ግንኙነቱን ለማቆየት ሲታገሉ አብዮታዊ መደቦች ደግሞ ይህንኑ ለመሻር ይነሳሉ ። የዚህም ፍልሚያ ማክተሚያ በነዚህ መደቦች መሀል የሚኖረው የፖለቲካ ትግልና የርስ በርስ ጦርነት ይሆናል ። የአንድ ማኅበራዊ አብዮትም የመጀመሪያ ደረጃ ፖለቲካዊ ባህርይ አብዮታዊ መደቦች የመንግሥት ሥልጣን ለመያዝና ለማቆየት የሚያደርጉት ጥረት የአድሃሪ መደቦችን የኢኮኖሚ ኃይል ከማንኰታኰቱ ተግባር መቅደም ነው ።

የመንግሥት ሥልጣንም ከአንዱ መደብ ወደ ሌላው እጅ ከገባ በኋላ የሚከተለው ቀጥተኛ ለውጥ ወይም ውጤት የንብረት ይዞታውንና የምርት ግንኙነቱን መቀየር ነው ። ከሥልጣን የተወገደውም መደብ (አድሃሪው) ሕልውና የሚሻረው የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ ሲቀየር በመሆኑ በአብዮቱ ማግሥት የሚደረገው የንብረት ይዞታና የምርት ግንኙነት ለውጥ ሕልውናውን ያሳጣልዋ ።

እንግዲህ በመሠረቱ የሥርዓት ማኅበር ለውጥ ወይም ማኅበራዊ አብዮት የሚመጣው አሮጌው የምርት ግንኙነት የምርት ኃይሎችን ዕድገት እንዳይገታ ሲሆን የዚህም ያረጀ የምርት ግንኙነት በአዲስ መለወጥ የምርት ኃይሎችን ዕድገት እንደሚያስገኝ ማረጋገጥ አስፈላጊ ነው ። የታሪክ ድጋፍ የሚያስፈልገውም ይኸው ነው ።

ቀደም ሲል እንደተመለከትነው በእንግሊዝ ፤ በፈረንሳይና በሩሲያ አብዮቶች ወይም የሥርዓተ ማኅበር ለውጥ ከተካሄደ በኋላ ለጥቂት ጊዜ የነበረው የምርት ኃይሎች ሁኔታ የከፋ ነበር ። ይሁንና ከዘለቄታው አንፃር ሲታይ የሥርዓተ ማኅበርና የምርት ግንኙነት ለውጥ የምርት ኃይሎችን ዕድገት ማስገኘቱን ከብዙ በጥቂቱ በነዚሁ አገሮች ታሪክ መረዳት ይቻላል ።

ከእንግሊዝና ፈረንሣይ የቡርዧ አብዮቶች በኋላ የታየው የምርት ኃይሎች ዕድገት

እ. ኤ. አ. 1640ዎች ውስጥ የእንግሊዝ ቡርዧ «ገናና አብዮቱን» ካካሄደ በኋላ በአገሪቱ የታየው ለውጥና ዕድገት ከፍተኛ ነው ። እንግሊዝ በ15ኛው ክፍለ ዘመን ከ3 ½ — 4 ሚሊዮን ሕዝብ በላይ ያልነበራት ትንሽ አገር የአውሮፓ ኃያል መንግሥት ሆነች ። ስኮትላንድንም ሆነ አየርላንድን በቅጡ ይዛ ያልነበረችውን ያህል አሁን ጠቅላላ የእንግሊዝ ደሴቶችን ፤ ሰሜን አሜሪካንና መላ ህንድን ማስተዳደር ጀመረች»።[9]

እንግሊዝ ይህን ያህል ግዛት በቅኝ ገዥነት ለመያዝ ያበቃት ወታደራዊ ኃይል ማቴሪያላዊ መሠረቱ በጊዜው የታየው የምርት ኃይሎች ዕድገት ነው ። «የእንግሊዝ የቡርዧ አብዮት ካስከተላቸው ነገሮች አንዱ ፈጣን የኤኮኖሚ ዕድገት ነው። በሱፍና፤ በጥጥ ምርት ፤ በድንጋይ ከሰል በማዕድን እንዲሁም በብረት ማቅለጥ ተግባር ፈጣን ዕድገት ታየ»[10] ። ባዚህ ረገድ የታየው ከፍተኛ ዕድገት ጥበብ ወይም ከእጅ ሥራ ወደ ማሽን ሥራ የተደረገውን ከፍተኛ የቴክኖሎጂ ዕድገትና የኢንዱስትሪ አብዮትን አስ

ከተለ ። የጨርቃ ጨርቅ ሥራ በሙሉ በማሽን መሠራት ጀመረ ። የዚህ አጠቃላይ የምርት ኃይሎች ዕድገት ነው እንግሊዝን በተቀናቃኞቿ አገሮች ፤ በሆላንድ ፤ በስፓኝና በፈረንሳይ ላይ በየጊዜው ድል ሊያስገኛት የበቃው ።

በሌላ በኩል የፈረንሳይ የቡርዧ አብዮት በ1789 ከተካሄደ በኋላ ለጥቂት ጊዜ የነበረው ችግር አብቅቶ የታየው የምርት ኃይሎች ዕድገት እንዲሁ ከፍተኛ ነበር ። የፈረንሳይ ቡርዧ በአገሬው ፊውዳልና በተቀሩት የአውሮፓ ፊውዳል መደቦች ላይ ያሳየው የበላይነት በናፖሊዮን ገናናነት ሊታይ ይችላል ። የፈረንሳይ ቡርዧ በናፖሊዮን መሪነት በተከታታይ አያሌ ድሎችን በመቀዳጀት ጐረቤት የአውሮፓ አገሮችን ሳይቀር ይዟል ። አሁንም ይህ የፈረንሳይ ቡርዧ በየጦር ሜዳው ያገኘው ድል በፈረንሳይ በወቅቱ የነበረው የምርት ኃይሎች ዕድገት ውጤት እንደሆነ የማይዘነጋ ነው ።

የፈረንሳይ ቡርዧ የፊውዳሉን ሥርዓተ ማኅበር ለማፈራረስ በወሰደው የተለያዩ የንብረት ይዞታ ለውጦችና አጠቃላይ የኤኮኖሚ ፖሊሲ የተፋጠነ የምርት ኃይሎች ዕድገት ሊገኝ ችሏል ። የፈረንሳይ ገበሬ የመሬቱ ባለቤት በመሆኑና በመላው አገሪቱ ንግድ ከመቼውም የበለጠ በመቀላጠፉ የምርት ዝውውር ከፍተኛ ዕድገት አሳየ ። ይህም ማለት የገበያ ዋስትና ያገኘው ቡርዧ በምርት ዘርፍ የሚያወለውን ካፒታል ሳይፈራ ሳይቸገር በመጨመር ተፈላጊውን የምርት ኃይሎች ዕድገት ሊያስገኝ ችሏል ። በጦርነትም የሚያዙት አገሮች አንድ ተጨማሪ የሚያጓጓ ገበያ ሲከፍት በሌላ በኩል ደግሞ የሚከናወነው ገደብ የለሽ የጥሬ ዕቃዎችና ጠቅላላ ሃብት ዘረፋ ለካፒታል ክምችት ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል ።

ከፈረንሳይና ከእንግሊዝ የተወሰነ ታሪካዊ ልምድ ሌላ ቡርዧውና ካፒታሊዝም ለኅብረተሰብ ዕድገት ማለትም ለምርት ኃይሎች ዕድገት ያደረጉትን አስተዋፅኦ ማርክስ ባለው ለማጠቃለል ይቻላል ። ማርክስ የካፒታሊዝምንና የቡርዧውን አስተዋጽኦ ሲገልጽ እንዲህ ሲል ጽፋል ። «የቡርዧው መደብ በየወቅቱ መሠረታዊ ለውጥን ለማምጣት ታላቅ ተጋድሎ አድርጐ እንደነበር ከታሪክ ለመገንዘብ ይቻላል ። የሰው ልጅ ታታሪነት ምን ውጤት ሊያመጣ እንደሚችል ይህ መደብ በታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ አሳወቀ ። ከግብጻዊያን ፒራሚዶች ፤ ከሮማውያን ሰው ሰራሽ የውሃ ማከፋፈያዎችና ከጥንት የጀርመን ቤተክርስቲያኖች በበለጠ እንደተአምር የሚቆጠሩ ተአምሮችን አከናወነ ። . . በተፋጠነ አኳኋን በተሻሻሉ የምርት መሣሪያዎች በጣም ዘመናዊና ቀልጣፋ በሆነው የመገናኛ ዘዴ አማካኝነት ፤ የቡርዧው መደብ ኅብረተሰቦችን ሁሉ ፤ በጣም ኋላቀር የሆኑትን ጭምር ጐትቶ ወደ ሥልጣኔ አስገብቷቸዋል ።»[11]

ከሩሲያ ሶሻሊስት አብዮት በኋላ የታየው ዕድገት

ቀደም ሲል የሩሲያ ሶሻሊስት አብዮት ከተካሄደ በኋላ ለጥቂት ጊዜም ቢሆን የነበረውን አስከፊ የኤኮኖሚ ሁኔታ አንጻራዊ የሆነ የምርት ኃይሎች ድቀት መኖሩ በመሠረቱ በሩሲያ ኅብረተሰብ ዕድገት አለመኖሩን እንደማያመለክትና የተለወጠውም የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ ራሱ ዕድገት መሆኑ ለዘለቄታው በሚገኘው የምርት ኃይሎች ዕድገት እንደሚያረጋግጥ ተነግሯል ። አሁንም ይህ በእርግጥ ስለመሆኑ የሶቪዬት ኅብረትን የሶሻሊስት ግንባታ ልምድ ባጭሩም ቢሆን መመልከት አስፈላጊ ነው ።

ከካፒታሊዝምና ከኮሚኒዝም ወይም ከዚሁ ሥርዓተ ማኅበር የመጀመሪያ ደረጃ ከሶሻሊዝም የትኛው ከፍተኛ የኅብረተሰብ ዕድገት ደረጃን እንደሚወክል የሚደረገው ክርክር አንዱ መልክ በሁለቱ ሥርዓቶች ግንባርቀደም አገሮች የሆኑትን የአሜሪካንና (ዩ.ኤስ.ኤ.) የሶቭዬት ኅብረትን የምርት ኃይሎች ዕድገት በማወዳደር የሚደረግ ነው ። ኢምፔሪያሊዝምና ቅጥረኞቹ እንዲሁም ከሃዲዎች በተደጋጋሚ ሊያሳምኑን የሚፈልጉት አሜሪካ የላቀ የምርት ኃይሎች ያለበት ኅብረተሰብ በመሆኗ ካፒታሊዝም ከሶሻሊዝም የተሻለና ከፍተኛውን የሰው ልጅ ዕድገት ደረጃ እንደሚወክል ነው ።

ይሁንና ይህ ክርክር ባዶ መሆኑን ለማሳየት አያስቸግርም ። ከሁሉ በፊት የሶሻሊስት መንግሥትና ኅብረተሰብ ለመጀመሪያ ጊዜ የተከሰተባት ሩሲያ ምን ዕድገት ደረጃ ላይ ትገኝ እንደነበር ማጤን ያስፈልጋል ።

ከኋላም የሶሻሊዝምንና የካፒታሊዝምን ዕድሜና በዚህ ጊዜ በሁለቱም ሥርዓቶች የታየውን የምርት ኃይሎች የዕድገት ፍጥነት በማገናዘብ የትኛው የተሻለ እንደሆነ ለመረዳት ይቻላል ።

በሰው ልጅ ታሪክ የካፒታሊዝምን መስፈን ከመጀመሪያው የሆላንድ የቡርዧ አብዮት አንስተን መቁጠር ብንጀምር እነሆ አራት መቶ ዓመቱን ይዟል ። ሶሻሊዝም ደግሞ ገና ስድሳ አራት ዓመቱ ነው ። ይህም ሆኖ ኃያልነቱን በብዙ ዘርፍ እያረጋገጠ ነው ።

በኢምፔሪያሊዝም ሳቢያ ጉልቶ የሚወጣው ያልተመጣጠነ የኅብረተሰብ ዕድገትና የሩሲያ ኅብረተሰብ ተጨባጭ ሁኔታ የመጀመሪያው ሶሻሊስት አብዮት በሩሲያ እንዲመጣ አድርጓል ። ይህ መሆኑም የሶሻሊስት ኅብረተሰብ ግንባታ የምርት ኃይሎቻቸው በዳበረበት የምዕራብ አውሮፓ ካፒታሊስት አገሮች መሆኑ ቀርቶ ሩሲያን በመሰለ ኋላቀር አገር መጀመሩ የማንባታውን ተግባር ምንኛ ከባድ እንደሚያደርገው መገመት ይቻላል ። እንዲያውም በምዕራብ አውሮፓ የነበሩ ሶሻል ዲሞክራቶችና የሩሲያ ሜንሼቪኮች የሶሻሊስት አብዮቱን ከተቃወሙበት አንዱ ምክንያት በጊዜው በሩሲያ የነበረው የምርት ኃይሎች ኋላቀርነት ሶሻሊዝምን ለመገንባት የሚያበቃ አይደለም በማለት ነበር ።

ይሁንና የሩሲያ የምርት ኃይሎች ዝቅተኝነት ከቦልሼቪኮች የተሰወረ አልነበረም። ሌኒን ራሱ ይህንን ሁኔታ በተለያዩ ጽሑፎች የተገለጸው ሲሆን እ. ኤ. አ. 1897 በተወሰደው የሕዝብ ቆጠራ ላይ በመመርኰዝ በተደረገው ስሌት ከመላው ኅብረተሰብ (የሩሲያ) አምስት ስድስተኛው ወይም 80% ያህሉ በእርሻ የተሰማራና አንድ ስድስተኛው ብቻ ወይም 20% አካባቢ በተቀረው ክፍል ኤኮኖሚ ማለትም በኢንዱስትሪ፤ ንግድና ትራንስፖርት የተሰማራ እንደ ነበር ለማረጋገጥ ተችሏል።[12] በዚህም ጊዜ በመላ ሩሲያ የነበረው ወዛደር 2.792.000 ሲሆን[13] ፤ ይህም ከኅብረተሰቡ 14% ያህል ነበር ። ይሁንና ዛሬ ደግሞ ከመላው የሶቪዬት ሕዝብ 80% በከተማ የማምረቻና አገልግሎት ሰጪ ድርጅቶች ውስጥ የተሠማራ እንዲሁም የመንግሥት ሠራተኛ ሲሆን ፤ 20% ደግሞ በእርሻና በእርሻ ኢንዱስትሪ የተሰማራ ነው ። የምርት ኃይሎች አንዱና ወሳኙ ክፍል ሠራተኛው ሕዝብ በመሆኑ በሶቪዬት ኅብረት የታየው የከተሞች ብዛትና የሠራተኛው መደብ ቁጥር ማደግ በሶሻሊዝም የሚታየውን ፈጣን የምርት ኃይሎች ዕድገት ያመለክታል ።

በሌላ በኩል የሶሻሊስት የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ የተፋጠነ ዕድገት ማስገኘቱን ለማየት በአሜሪካና በሶቪዬት ኅብረት የኤኮኖሚ ዕድገት በተወሰነ ጊዜ ያሳዩትን የዕድገት ፍጥነት ማገናዘብ ያሻል።

እ. ኤ. አ. ከ1928 እስከ 1972 ባለው ጊዜ የሶቪዬት ኅብረት ኤኮኖሚ አማካኝ ዕድገት 5.1% ሲሆን የአሜሪካ ግን (በዚሁ ጊዜ) 3.2% ብቻ ነበር ። እንደገና ከ1950 እስከ 1972 ባለው ጊዜ የሶቪዬት ኅብረት አማካኝ የኤኮኖሚ ዕድገት [illegible] ሲሆን የአሜሪካ ከዚሁ ግማሽ በሆነ 2.1% ነበር ።[14] የተሻለ ሥርዓተ ማኅበርና የምርት ግንኙነት የሚያስገኙት የተፋጠነ የምርት ኃይሎች ዕድገት ማለት ይህ ነው ።

አሁንም የሶቪዬት ኅብረትን ልምድ በመውሰድ በሶሻሊዝምና በካፒታሊዝም መሃከል የሚታየውን የምርት ኃይሎች ደረጃ በምናወዳድርበት ጊዜ ልንዘነጋው የማይገባ አንድ ትልቅ ነገር አለ ። ዛሬ የቡርዧው አፈቀላጤዎች በአሜሪካን የምርት ኃይሎችን ዕድገት በማስመልከት ሲለፍፉ የሚረሱት (?) ባንድ በኩል በሶቪዬት ኅብረት የሶሻሊስት ግንባታ ላይ በኢምፔሪያሊዝም ያደረሰውን የምርት ኃይሎች ውድቀትና በሌላ በኩል ደግሞ እንደ አሜሪካ ያሉት ቀንደኞቹ ኢምፔሪያሊስት አገሮች በጦርነቶች ሳቢያ ያጋበሱትን ከፍተኛ ትርፍ ነው ።

እንደሚታወቀው ሁሉ አሜሪካ ሁለቱንም የዓለም ጦርነቶች በሰው አገር የተዋጋች በመሆኗ የደረሰባት ኤኮኖሚያዊ ጉዳት መጠነኛ ሲሆን (በአንጻራዊ አነጋገር) የጦር መሳሪያዎችና ሌሎች ሸቀጦችን በመሸጥ ያገኘችው ትርፍና ጥቅም ግን በጣም ከፍተኛ ነው ።

ነገር ግን በሶቪዬት ኅብረት የሶሻሊዝም ግንባታ በአንደኛው የዓለም ጦርነትና በኋ

ላም በርስ በርስ ጦርነቱ የደረሰውን ጉዳት የተመለከትነው ሲሆን በሁለተኛው የዓለም ጦርነት የደረሰውን የምርት ኃይሎች ድቀት ሳያነሱ ማለፍ ተገቢ አይሆንም ። የሁለቱ አገሮች ውድድር በሁለቱ ሥርዓተ ማኅበሮች መካከል የሚደረግ ውድድር በመሆኑ ዛሬ የሚታየውን የምርት ኃይሎቻቸውን ዕድገት ለማገናዘብ ሁለተኛው የዓለም ጦርነት በሶቪዬት ኅብረት ላይ ያደረሰውን ጉዳት ማገናዘብ ያስፈልጋል ።

ይህንን ጉዳት የሚያመለክቱ አንዳንድ አሃዞችን እንመልከት ። «በሁለተኛው የዓለም ጦርነትና የናዚ ጀርመን ወረራ ወቅት ሶቪዬት ኅብረት ከሃያ ሚሊዮን በላይ ሕዝብ አጥታለች ። 1,710 ከተማዎች ወድመዋል ፤ 70,000 መንደሮች በእሳት ጋይተዋል ። 32,000 ያህል የማምረቻ ድርጅቶች ወድመዋል ። በእርሻውም ዘርፍ ቢሆን የደረሰው ጉዳት ከባድ ነው ። 1,876 የመንግሥት እርሻዎች ፤ 2,890 የማሽንና የትራክተር ጣቢያዎች ፤ 98,000 የኅብረት እርሻዎች እንዳልነበሩ ሲሆኑ 71 ሚሊዮን የቀንድ ከብቶች አልቀዋል ። ጦርነቱ የአገሪቱን ዕድገት ቢያንስ በአሥር ዓመት ወደ ኋላ መልሶታል ። »[15] ከዚህ የበለጠ የምርት ኃይሎች ድቀት ቀደም ሲል በታሪክ ተመዝግቦ አያውቅም ። ከዚህ ሁሉ ጥፋት በኋላ ነው አሁንም ሶሻሊዝም የበላይነ ን ለመያዝ የተፋፋመ ትግል በማካሄድ ላይ የሚገኘው ።

አሁንም የሶሻሊስት የምርት ግንኙነት የተፋጠነ የምርት ኃይሎች ዕድገት ዋስትና ስለመሆኑ አንድ የመጨረሻ ማስረጃ እንውሰድ ። ይኸውም የሶሻሊስት አገሮች የጋራ ኢኮኖሚ ትብብር አባላትን ፤ የአውሮፓ የጋራ ገበያ አገሮችን የአሜሪካና እንዲሁም የጃፓንን (የኢምፔሪያሊስቱን ካምፕ) እና የታዳጊ አገሮችን የኢንዱስትሪ ምርት የዕድገት መጠን እንመልከት ።

የኢንዱስትሪ ዕድገት መጠን መነሻ እ. ኤ. አ. 1970 — 100[16]

	1974	1975	1976	1977
C.M.E.A.	140	152	163	174
E.E.C + U.S.A. + Japan	120	112	121	126
Developing Countries	136	137.	148	156

በአራቱ ዓመታት ማለትም ከ1974-77 የሶሻሊስት አገሮች የኢንዱስትሪ ዕድገት 34% ሲሆን በዓመት ሲሰላ 8¼% ነው ። የካፒታሊስት አገሮች ጠቅላላ ዕድገት 6% ሲሆን በዓመት 1¼% ይሆናል ። የታዳጊ አገሮች ዕድገት ደግሞ በአራት ዓመት 20% ሲሆን በአንድ ዓመት 5% መሆኑ ነው ። በእነዚህ አሃዞች ስሌት የሶሻሊስት አገሮች የዕድገት መጠን ከሁሉም የላቀ መሆኑን እንገነዘባለን ።

ፊውዳል ኢትዮጵያን ከዛሬይቱ አብዮታዊት ኢትዮጵያ በማወዳደር የኢትዮጵያ ኅብረተሰብ ዕድገት እያሳየ ነው ስንል መለኪያችንም ግልጽ ሊሆን ይገባል ። አብዮታችንም ያሳየውን ዕድገት ስንገመግም እስካሁን ከተነሱት ጉዳዮች ጋር በማገናዘብ ነው ። ሰፊው የኢትዮጵያ ሕዝብ ወይም ኅብረተሰብ ከቀድሞ የተሻለ ዕድገት ደረጃ ላይ ይገኛል በምንልበት ጊዜ በአሁኑ ወቅት አብዮቱ የምርት ኃይሎቹን በማሳደግ ተአምር አሳይቷል ማለታችን ሳይሆን ፤ በመጀመሪያ ደረጃ አብዮቱ በሂደቱ እየቀየረው የመጣው የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ በራሱ የዕድገት ምልክት እንደሆነና ለዕድገትም አመች ሁኔታ እንደፈጠረ በመገንዘብ ነው ። ምክንያቱም በተደጋጋሚ እንደተገለጸው ይኸው አዲሱን ሥርዓት ለመገንባት በሚደረገው ጥረት የተለወጠው የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ ከፍተኛና የተፋጠነ የምርት ኃይሎች ዕድገት ሊያስገኝ መቻሉ ደግሞ አሌ የማይባል ነው።

ሶሻሊዝም ከካፒታሊዝም ይልቅ ከፍተኛና የተፋጠነ የምርት ኃይሎች ዕድገት የሚያስገኝ ሥርዓት በመሆኑ ከፍተኛውን የኅብረተሰብ ዕድገት ደረጃ የሚወክል መሆኑን ለማሳየት ተሞክሯል ። አብዮታችንም ይህንኑ ለማድረግ የተነሳ በመሆኑ ሰፊው የኢትዮጵያ ሕዝብ ለዕድገቱ ዋስትና ያገኘ መሆኑ አያጠራጥርም ። ስለሆነም ቀጠል በማድረግ አብዮታችን በሂደቱ ያስመዘገባቸውን ድሎች እንቃኛለን ።

የኢትዮጵያ አብዮት የደረሰበት የዕድገት ደረጃ

በኢትዮጵያ አዲስ ሥርዓተ ማኅበር ለመገንባት የተጀመረው ጉዞ

አንድ ማኅበራዊ አብዮት ከሌላው የሚለየው በባሕርዩና በሚያንቀሳቅሱት ኃይሎች ነው ። እንዲሁም የአንድ አብዮት ባሕርይ የሚገለጸው ወይም የሚታወቀው በሚፈታቸው የኅብረተሰብ ቅራኔዎች ዓይነትና አዲስ በሚቋቋመው ሥርዓተ ማኅበር ዓይነት ነው ። በዚህ መሠረት የአንድ አብዮት ባሕርይ እንደ ሁኔታው የቡርዧ ዲሞክራሲያዊ ወይም የወዛደሩ ሶሻሊስት አብዮት ሊሆን ይችላል ። የፊውዳሊዝምን ፈላጭ ቆራጭ የፖለቲካ አቋምና ያረጀ የምርት ግንኙነት ለማፈራረስ ብቻ የሚካሄድ አብዮት የቡርዧ ዲሞክራሲያዊ አብዮት ሲሆን የግል ካፒታሊስት ንብረትንና የምንዳ ባርነትን ለማስወገድ የሚደረገው አብዮት ደግሞ የወዛደሩ ሶሻሊስት አብዮት ነው ።

የአንድ አብዮት አንቀሳቃሽ ኃይልናቸው የምንላቸው ደግሞ አብዮቱን የሚያካሂዱትንና የሚያራምዱትን እንዲሁም የአድኃሪውን መደብ ተቃውሞ የሚደመስሱትን መደቦች ነው ። እነዚህ ኃይሎች በአብዮቱ ባሕርይ ብቻ የሚወሰኑ ሳይሆኑ እንደየአገሩ ታሪካዊ ተጨባጭ ሁኔታ ሊለያዩ ይችላሉ ። በአጠቃላይ ባሕርያቸው የሚዛመዱ ሁለት አብዮቶች እንደ እያንዳንዱ አገር ተጨባጭና የተለየ ታሪካዊ ሁኔታ የአብዮቶች አንቀሳቃሽ ኃይሎች ሊለያዩ ይችላሉ ። ለዚህ ነው በሩሲያ እ. ኤ. አ. በ1905 — 1907 ድረስ የተካሄደው የቡርዧ ዲሞክራሲያዊ አብዮት ከፈረንሳይ ወይም ከእንግሊዝ ቡርዧ ዲሞክራሲያዊ አብዮቶች የሚለየው ።

የሌኒን አንዱ ትልቅ አስተዋጽኦ መጪው የሩሲያ አብዮት ባሕርይ ቡርዧ ዲሞክራሲያዊ መሆኑን ቢገነዘብም በኢምፔሪያሊዝም መምጣትና በአገሪቱ የተለየ ታሪካዊ ሁኔታ የተነሳ የዚህ አብዮት አንቀሳቃሽ ኃይሎች የተለዩ ስለሚሆኑ ለአብዮቱ ልዩ ወይም አዲስ ባሕርይ እንደሚሰጡት ማስገንዘቡ ነው ። የመጀመሪያው የሩሲያዊ ቡርዧ ዲሞክራሲያዊ አብዮት በ1905 — 1907 እንደፈነዳ በጻፈው «በዲሞክራሲያዊ አብዮት የሶሻል ዲሞክራቶች ሁለት ታክቲኮች» በሚለው ጽሑፉ ፤ ወዛደሩ የቡርዧውን አብዮት መምራት እንደሚችልና ታሪካዊ ግዴታውም እንደሆነ ፤ ይህም መሆኑ ለአብዮቱ አዲስ ወይም ልዩ ባሕርይ እንደሚሰጠው ገልጿል ። የሩሲያ አብዮቶችም ይኸው ትክክል መሆኑን ከማረጋገጣቸውም በላይ በኋላም በሕዝባዊ ዲሞክራሲዎች መከሰትና በብሔራዊ አርነት አብዮቶች መጠናከር የሌኒን ግንዛቤ በይበልጥ ትክክለኛነቱን አረጋግጧል ።

ሌኒን ስለ ቡርዧው ዲሞክራሲያዊ አብዮት የነበረው ሌላው ግምገማ ይኸው አብዮት ባሉት የተለዩ አንቀሳቃሽ ኃይሎች የተነሳ ከወዛደሩ የሶሻሊስት አብዮት ጋር የሚኖረውን ዝምድና የሚመለከት ነው። የሩሲያ ዲሞክራሲያዊ አብዮቶች በታላቁ የጥቅምት አብዮት እንደታየው በቀጥታ ከሶሻሊስት አብዮት ጋር የተያያዙ በመሆናቸው አሁንም አዲስ ባህርይ እንደነበራቸው እንገነዘባለን ።

የሶቪዬት ኅብረት ኮሙኒስት ፓርቲም የራሱን ታሪክ በጻፈበት ጊዜ ልምዱን ሲገመግም ፤ የሌኒን አስተዋጽዖ አዲስ እንደ መሆኑ የማርክሲዝምን ቲዎሪ ይበልጥ እንዳዳበረው ጽፏል ። በቡርዧው ዲሞክራሲያዊ አብዮት የወዛደሩ ግንባር ቀደምነትና ከዲሞክራሲያዊ አብዮት በቀጥታ ወደሶሻሊዝም የሚደረገው ሽግግር የቦልሸቪክ ፓርቲ የቀየሰው አዲስ መስመርና የሌኒን የቲዎሪ አስተዋጽዖ ነው ።

የኢትዮጵያ አብዮት ከሞላ ጐደል በዚህ ሌኒኒስት ቲዎሪ ላይ የተመሠረተ መሆኑ የብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ አብዮት ፕሮግራማችን በሚያሻማ ሁኔታ ይገልጸዋል ። ሚያዝያ 12 ፣ 1968 በወጣው በዚህ መሠረታዊ ሰነድ ውስጥ የአብዮታችን ሌኒኒስት መርሆዎች እንደሚከተለው ሰፍረዋል ። «ብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ አብዮት ፀረ ፊውዳል በመሆኑ በጊዜው ያሉትን ፀረ-ፊውዳል ኃይሎች አስተባብሮ ለተጨቆኑት የኅብረተሰብ መደቦችና ክፍሎች ሁሉ ዲሞክራሲን ያጐናጽፋል ። ፀረ ኢምፔሪያሊስት በመሆኑ ደግሞ ያሉትን ፀረ-ኢምፔሪያሊስት ኃይሎች ሁሉ አስተባብሮ ነፃ ብሔራዊ የፖለቲካ፣ የኤኮኖሚና የሶሻል አቋም ያዳብራል ። በዚህም ባሕሪው ብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ አብዮት ተብሎ ይጠራል ። እንግዲህ በብሔራዊው ዲሞክራሲያዊ አብዮት ሰፊውን ሕዝብ መምራቱ»[18] ማለትም «በወዛደሩ መሪነት ፤ በገበሬው ተባባሪነት» ወደ[19] «ኅብረተሰብአዊነት (ሶሻሊዝም) ለሚደረገው ጉዞ ያለው ብቸኛ መንገድ ነው ።» (ስርዝ የተጨመረ) ።[20]

እንግዲህ የኢትዮጵያ አብዮት ባሕርይና አቅጣጫ በፕሮግራሙ እንደሰፈረው ሲሆን ባለፉት ሰባት ዓመታት ምን ዓይነት ዕድገት እንዳስገኘ እድገቱስ በምን ሊለካ እንደሚችል ቀጠል አድርገን እንመለከታለን ።

የአብዮታችን ዕድገት መለኪያዎች

የኢትዮጵያ አብዮት በሌኒኒስት መርሆች የሚመራ ሁለንተናዊና ልዩ ባሕርይ ያለው ሲሆን ዓላማውም በፕሮግራሙ የሰፈረ በመሆኑ ዕድገቱ ነባራዊ መለኪያዎች አሉት። ሁለንተናዊ ባሕርይ ያለው በመሆኑ መሰል ባሕርይ ያላቸው አብዮቶች ያለፉበትን ሂደት የሚገዛው ሕግ በኢትዮጵያም አብዮት ተፈጻሚ ነው ። በሌላ አነጋገር የኢትዮጵያ አብዮት ከሌሎች በዚሁ ዓይነት የአብዮት መንገድ ከተጓዙ አብዮቶች ጋር ሲነፃፀር የብሔራዊ ቅርፅ ልዩነት ይኑረው እንጂ የግዴታ ዓለምአቀፋዊ የይዘት አንድነት እንዳለው ይታወቃል ። ስለሆነም በይዘት አንድነቱ መሠረት መሰል አብዮቶች የፈጸሟቸውን በመመልከት አብዮታችን ከምን ደረጃ ላይ እንደሚገኝ ለማወቅ በነባራዊ መለኪያዎች ለመጠቀም እንችላለን ።

አሁንም ሌኒን በተለያዩ ጽሑፎች ያሰፈረውን ከተመለከትን የአንድን አብዮት ዕድገትና የፓርቲውንም ተግባር በሶስት ደረጃዎች ከፍሎ ለማየት ይቻላል ።

በዚህ መሠረት የመጀመሪያው ደረጃ ሰፊው ሕዝብ የፖለቲካ ሥልጣን ለመያዝ የሚያደርገውን ትግልና ፤ የዚህም ትግል ተግባራዊነት የወዛደሩ ፓርቲ ሰፊውን ሕዝብ በፕሮግራሙ ጀርባ አሰልፎ የመንግሥት ሥልጣን በሚይዝበት ጊዜ የሚገለጽ መሆኑ ነው ። ሁለተኛ የአብዮቱ የዕድገት ደረጃ የወዛደሩ ፓርቲና ሰፊው ሕዝብ የተጐናጸፉትን ድሎች (የመንግሥት ሥልጣን ወዘተ . . .) ለማቆየት አድኅሮትን በቁጥጥር ሥር የማዋሉ ተግባር ነው ። ሦስተኛውና ከፍተኛው የአብዮት ደረጃ በጣም አስቸጋሪ እንደሆነ ሌኒን አበክሮ ያስተምራል ። በወቅቱ የሩሲያ ሶሻሊስት አብዮት እዚህ ደረጃ ላይ መድረሱን ሌኒን ሲናገር «ሦስተኛው ደረጃ እየጀመረ ነው ። እስካሁን ያገኘናቸውን ድሎች ማሰባሰብና ማጠናከር አለብን ። እኛው ራሳችን ያወጅነውን ፤ በሕግ የደነገግነውን፤ የተወያየነውን ፤ ያቀድነውን ሁሉ ወደቋሚ የሥራ ዲስፕሊን መቀየር መቻል አለብን ። ይህ ተግባር በእርግጥ አድካሚ ነው ። ነገር ግን ውጤቱ የሚክስን ይሆናል ። ምክንያቱም የዚህ ተግባር መሳካት ብቻ ነው የሶሻሊስት ሥርዓትን የሚያስገኘው»[21] ብሎ ነበር ።

የአብዮታችንን ዕድገት ለመገምገም ከፕሮግራሙ መጀመር ይቻላል ። ይህም ማለት አብዮታችን እስካሁን በፕሮግራሙ ካሰፈራቸው ጉዳዮች ምን ያህሉ ተግባራዊ እንደሆነ በማየት የዕድገት ደረጃውን መገምገም ይቻላል ። በዚህ መንገድ የሚደረገውን ግምገማ በመጀመሪያው ሁለንተናዊ መለኪያ መሠረት በሚደረገው ግምገማ ለዕውነቱ የቀረበ ወይም ይበልጥ ትክክለኛ ይሆናል ። ምክንያቱም ፕሮግራሙ ፤ የአብዮቱን ሁለንተናዊና ልዩ ባህርያቱን ፤ ዓለም አቀፋዊውንና ብሔራዊውን በማገናዘብ ወይም በመመርኮዝ የተነደፈ በመሆኑ ነው ።

በዚህ አቀራረብ ከተስማማን የኢትዮጵያን አብዮት ከፊውዳል ሥርዓት ማኅበር ወደ ሶሻሊዝም በሚያደርገው ጉዞ የት እንደደረሰ ወይም ከምን ደረጃ ላይ እንደሚገኝ ለመገመት ብዙም የሚያስቸግር አይ

ሆንም ። ባለፉት ሰባት ዓመታት የኢትዮጵያ አብዮት በየዘርፉ የወሰዳቸውን እርምጃዎች በመገምገም ምን ያህል የዱሮውን ሥርዓተ ማኅበርና የምርት ግንኙነት እንዲሁም የንብረት ይዞታ እንደቀየረ መገንዘብ ይቻላል ።

ይሁንና የአብዮቱን የዕድገት ደረጃና ድሎች በይበልጥ ለመገንዘብ ጉዟችን የጀመረበትን ሁኔታ ማስታወስ ጠቃሚ ነው ። ስለሆነም በመጀመሪያ የቅድመ አብዮት ፊውዳል ኢትዮጵያን ዋና ገጽታዎች እንመልከት ።

የቅድመ አብዮት ኢትዮጵያ ሁኔታ ባጭሩ

ሰፊው ሕዝብ በቅድመ አብዮት ኢትዮጵያ በመለኰታዊ የፊውዳል መንግሥት ይገዛ እንደነበር ብዙም አስታዋሽ የሚጠይቅ ጉዳይ አይደለም ። በዚህም የፖለቲካ ተቋም ንጉሠ ነገሥቱ ፣ መሳፍንቱና መኳንንቱ እንዲሁም የተቀሩት የፊውዳል ገዥ መደብ አባላት በኢምፔሪያሊዝም ጋሻ ጃግሬነት የሰፊውን ሕዝብ መብት ረግጠው ሲገዙ ቆይተዋል ።

በዚህም ተግባራቸው የብሔረሰቦችን የሃይማኖቶችንና የጾታዎችን የዕኩልነት መብት ነፍገው ቆይተዋል ። እርግጥ ይህ ተግባራቸው ከርዕዮተዓለማቸውና ከተግባራዊ አፈጻጸሙ ፣ ማለትም ከፖለቲካ አስተዳደር ሥልታቸው የሚመነጭ ነው ። በሌላ አነጋገር የፊውዳሉ መንግሥት መሠረት እንዳይናጋ ሰፊው ሕዝብ በብሔረሰብ ፣ በአካባቢ በሃይማኖትና በጾታ ተከፋፍሎ መቆየቱ ከትብብሩ የሚያገኘውን ኃያልነት ያሳጣዋል ። የጠላትና የአድህሮት ሥልት «ከፋፍለህ ግዛው» ነው ሲባል ሰፊውን ሕዝብ የመደብ አንድነትና አጋርነቱን ማሳጣት ማለት ነው ። ለዚህም ነው ኮሚኒስቶች ከሁሉም ዓይነት የኅብረተሰብ የአንድነት መሠረት የመደብ ጥቅም የበለጠ የፀና ነው የሚሉት ።

በሌላ በኩል በፊውዳሉ ሥርዓት የነበረው የምርት ግንኙነት እንዲሁ አስከፊ ነበር ። እስከ 90% የሚሆነው ሰፊው የኢትዮጵያ ሕዝብ በግብርና የተሰማራ ሲሆን የፊውዳሉ ገዥ መደብ የገበሬውን ምርት እስከ 75% ሊወስድ እንደሚችል ሕጉ ይፈቅድ ነበር[22] ። ከዚህ ሌላ ገበሬው ለፊውዳል ጌታው የጉልበት አገልግሎትና የተለያዩ ክፍያዎች ይሰጥ ስለነበር ምዝበራው የበለጠ የከፋ ነበር ። በከተማም በማደግ ላይ የነበረው የካፒታሊስት የምርት ግንኙነት በባዕድ ካፒታልና በመጠኑም ቢሆን በአገሬው ካፒታሊስቶች የተያዘ ነበር ። ይሁንና ይኸው የኢንዱስትሪ ክፍለ ኢኮኖሚም ቢሆን ብዙ የዳበረ አልነበረም ። የኢንዱስትሪ ምርት አሁንም ቢሆን ለአጠቃላይ ብሔራዊ ምርት የሚያደርገው አስተዋጽኦ ወይም ድርሻ ከ10% በላይ አለመሆኑ ምን ያህል ዝቅተኛ እንደነበር[23] የሚጠቁም ነው ። የሠራተኛውንም ሁኔታ ብንመለከት ከሚደርስበት አጠቃላይ ጭቆና ሌላ የሥራ ዋስትና ፣ ጡረታ ፣ ኢንሹራንስና የፈቃድ ዓይነቶች ዝቅተኝነት በምን ዓይነት አስከፊ ሁኔታ ይገኝ እንደነበር ያሳያል ። በአንድ አገር ብሔራዊ ኤኮኖሚ ወሳኙን ሥፍራ የሚይዙት ከባድ እንዱስትሪዎች በኢትዮጵያ ነበሩ ለማለት አይቻልም ።

በመሠረቱ አብዮታዊት ኢትዮጵያ ከፊውዳሊዝም የወረሰቻቸው ዝቅተኛ የሰለጠነ የሰው ኃይል ወይም 93% ማይምነት የሰፈነበት ኅብረተሰብ ፣ ዝቅተኛ መሠረተ ልማትና የማምረቻ መሣሪያዎች ናቸው ። የዚህም ማኅበራዊ መልክ ድንቁርና ፣ ረሃብና በሽታ ሥራ አጥነትና ዝሙት አዳሪነት የሰፈነበት ኅብረተሰብ ነበር ። አሁንም ከዚሁ ኋላቀርነት ለመውጣት በመታገል ላይ ስንሆን እነዚህን ጠንቆች ፈጽሞ ለማስወገድ ረዥምና ውስብስብ ትግል የሚጠይቅ መሆኑ አያጠራጥርም ። X

እንግዲህ አብዮታችን ይህንን የቅድመ አብዮት አስከፊ ሁኔታ ለመሻር የመጣ በመሆኑ እስካሁን በተለያዩ መስኮች ያደረገው ነገር ሁሉ የዕድገት ደረጃውን የሚያመለክት ወይም የፕሮግራሙን በተግባር መተርጐም የሚያሳይ ይሆናል ።

የአብዮታችን ድሎች ግምገማ

የኢትዮጵያ አብዮት ከጀመረበት ከየካቲት 1966 ጀምሮ ድል በድል እየተጐናጸፈ መምጣቱ ከማንም የተሰወረ አይደለም ። ቁም ነገሩ ስለነዚህ ድሎች በቂ

ትንተና ከማድረጉ ላይ ነው ። በተለያዩት ዘርፎች ፤ ማለትም በፖለቲካው፣ በኢኮኖ ሚው በማኅበራዊ እንቅስቃሴያችን የተገ ኙት ድሎች በቅጡ መገምገምና የደረስንበት ደረጃ በግልጽ መታየት አለባቸው ።

ቀደም ሲል በሥርዓተ ማኅበር ሹም ሽር ማግስት ወይም አብዮት ከተካሄደ በኋላ ለጥቂት ጊዜ የምርት ኃይሎች ድቀት ወይም መቆርቆዝ ሊኖር እንደሚችል ተመልክ ቷል ። ዕድገት መኖሩን የሚያመለክተው አዲስ የወጣው የምርት ግንኙነትና የንብ ረት ይዞታ ደግሞ የተጻራሪ መደቦችን ግን ኙነት ሲገልጽ የህልውናቸውም መሠረት እንደሆነ ተብራርቷል ።

በአንድ ማኅበራዊ አብዮት የሚመጣ የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ ለውጥ የግዴታ የመደቦችን ሹምሽር ያመለክታል። ይህ መሠረታዊ የአብዮት ፖለቲካዊ ኤኮ ኖሚ ባህርይ ነው ። አዲስ የምርት ግንኙነ ትና የንብረት ይዞታ መምጣቱ አዲስ የኅብ ረተሰብ መሠረት በመጣሉ አንፃር ኤኮ ኖማያዊ ገጽታውን ሲያመለክት ፤ በዚሁ ተግባር የመደብ ሹምሽር መኖሩ ደግሞ ፖለቲካዊ ገጽታውን ያመለክታል ።

ጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደር ደርግ መስከረም 2 ፡ 1967 የመንግሥት ሥልጣን ከያዘበት ጊዜ ጀምሮ የቀድሞውን ሥርዓት ለመቀየር የወሰዳቸው በርካታ እር ምጃዎች እንዳሉ ይታወቃል ። ይሁንና የኢ ትዮጵያ ሕዝብ በእርግጥም አዲስ ኅብረተ ሰብ በመገንባት ላይ እንደሆነና በዘለቄታው አንፃር ሲታይ ፤ ከፍተኛና የተፋጠነ የምርት ኃይሎች ዕድገት እንደሚኖረው መገንዘብ የሚቻለው አዲስ በተፈጠሩት የምርት ግን ኙነቶችና የንብረት ይዞታዎች ነው ። እነዚ ህም ከፍ ሲል እንደተገለጸው የተካሄደው ንም የመደብ ሹምሽር ያመለክታል ።

በአብዮታችን አዲስ የተፈጠረው የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ

የሚከተሉትን ሁለት መሠረታዊ አዋ ጆች ለናሙና ወስደን ብንመለከት ገና ከመጠሪያቸው እንደሚታየው ፤ የቀድሞ ውን የንብረት ይዞታ በመሻር በአዲስ የተ ኩት ሲሆን አዲስ የምርት ግንኙነት ለመ ፍጠርም መሠረት መጣላቸውን እንረዳለን ።

የሃብት ማፍሪያ መሣሪያዎችን ወደ መንግሥት ለማዛወርና በቁጥጥር ሥር ለማ ድረግ የወጣ አዋጅ ቁጥር 26/1967 ፤

ምንም እንኳ ከዚህ አዋጅ መውጣት በፊት በታኅሣሥ 23 እና ጥር 26 የተለያዩ ተቋሞችን ሙሉ በሙሉ ወይም አብዛኛውን ድርሻ ወደመንግሥት ባለቤትነት ያዛወረ እርምጃ ቢኖርም ፤ በዚሁ አዋጅ አንቀጽ 5 ላይ እንደተገለጸው «በዚህ አዋጅ እንደተ ወሰዱ ተቆጥረዋልና» ሁሉንም ያቀፈ በመ ሆኑ ለአቀራረባችን ቀና ይሆናል ።

በዚህና በሌሎች ተመሳሳይ አዋጆች እንደሚታየው የቀድሞውን ካፒታሊስትና ፊውዳላዊ የግል ንብረት ይዞታ ለመሻር የወጡት አዋጆች ያላቸውን ባህርይና ይዘት ስንመለከት ፊውዳሊዝምን ሙሉ በሙሉ የሻሩት ሲሆን የካፒታሊስት ይዞታውን ግን በሁለት ደረጃና የሥራ ዘርፎች ብቻ እንደ ወሰኑት እናያለን ።

የዚህ አዋጅ (26/67) ተከታታይ አንቀ ጾች እንደሚገልጹት ሶስት የንብረት ይዞ ታዎች ጐን ለጐን እንደሥራ ዘርፋቸው እንደሚኖሩ እናያለን ። እነዚህም የመንግ ሥት ወይም የሕዝብ መንግሥታዊ ካፒታ ሊዝምና የግል ካፒታሊስት ይዞታዎች ናቸው ።

አንቀጽ 2 ፤ በመንግሥት ባለቤትነት ብቻ ያሉ ተቋሞችንና ሥራዎችን ገልጾ ሲያ በቃ በነዚህ ሥራዎች «የተሰማሩ የግል ተቋሞችም ሆኑ ማኅበሮች ሁሉ ከነሃብታ ቸው ወደ መንግሥት ባለቤትነት» በመቀ የር የቀድሞውን ካፒታሊስታዊ ይዞታ እን ደሚያጠፋ ይናገራል ።

በአንቀጽ 3 ፤ እንደተገለጸው ደግሞ መንግሥት ከውጪ ካፒታል ጋር ተካፋይ በመሆን መካሄድ የሚችሉትን ወይም መን ግሥታዊ ካፒታሊስት ይዞታ የሚኖርበትን የሥራ ዘርፍና ድርጅቶች ይገልጻል ። ይኸም «በተዘረዘሩት ሥራዎች በተሰማሩ የግል ተ ቋሞችም ሆኑ ማኅበሮች ውስጥ የኢትዮጵያ መንግሥት ድርሻ ከ51 በመቶ እንዳያንስ» አድርጐ በሚይዘው ድርሻ እንደሆነ ይገልጻል ። በአንቀጽ 4 እና «በዚሁ አዋጅ ያልተጠቀሱ ሥራዎች »ደግሞ ለግል ካፒታ

ሊስቶች የግል ይዞታ እንደተተው እናያ ለን ። ወደ ሁለተኛው መሠረታዊ አዋጅ ስንሄድ የሚከተለውን እናገኛለን ።

የገጠርን መሬት የሕዝብ ሃብት ለማድረግ የወጣ አዋጅ ቁጥር 31/1967 ከመ ግቢያው አንስቶ እስከ ዝርዝር አንቀጾች ድረስ ያለውን ስንመለከት በገጠር የፊውዳሊዝምን የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ ሙሉ በሙሉ እንደሚሽር በምትኩም የመንግሥት ፤ የኅብረትና የግል ይዞታዎችን እንደሚያሰፍን ይታያል ። ቀደም ሲል በአንደኛ ተራ ቁጥር ካየነው አዋጅ 26/67 በብዙ ነጥቦች ይለያል ።

ትልቁ የመለያ ነጥብ ይህ አዋጅ (31/67) የፊውዳሊዝምን የምርት ግንኙነት ማለትም በጭሰኛውና በመሬት ከበርቴው መሃል የነ በረውን ግንኙነት ሙሉ በሙሉ የሚሽር ከመሆኑም ሌላ ቀደም ሲል በገጠር የነበ ረውን ማንኛውንም የካፒታሊስት ይዞታ የግልም ቢሆን መንግሥታዊ የሚሽር ነው ። ይህም በአያሌ ሥፍራዎች ተገልጿል። በዚህ አዋጅ መሠረት «የገጠር መሬት የኢትዮጵያ ሕዝብ ሃብት ከመሆኑም በላይ ማንኛውም ሰው ወይም የንግድ ማኅበር ወይም ሌላ ድርጅት መሬትን በግል ባለሃብትነት ሊይዝ» እንደማይችል በአንቀጽ 3 የተገለጸ ጉዳይ ነው ። ስለሆነም አዋጁ የሚሰጠው መሬ ትን በግል የመጠቀም መብት እንጅ ቀደም ሲል እንደተፈቀዱት የግል ባለሃብት ይዞ ታዎች ሁሉ ለመሸጥ ለመለወጥ ለማውረ ስና ለማስያዝ እንደማይቻል አንቀጽ 3 ላይ ተመልክቷል ።

ትርፍ ምርትን ወይም ያልተከፈለበት የሥራ ሰዓትን በማግኘት ላይ የተመሠረተን ፊውዳላዊና ካፒታሊስታዊ ምዝበራን ያጠ ፋል ። በግል ሠርቶ ለራስ መጠቀም እንጂ ሌላ ሰው ቀጥሮ ማሠራት (ከተወሰኑ ልዩ ሁኔታዎች ውጭ) በአንቀጽ 4 የተከለከለ በመሆኑ አሁንም ካፒታሊስታዊ ምዝበራን የሚያጠፋ ነው ። ይሁንና አዋጁ ብቻውን ለካፒታሊዝም ግንኙነት መጥፋት ወይም አለማንሰራራት ዋስትና ሊሆን አይችልም ። ዛሬ በኢትዮጵያ የእርሻ ክፍል ኤኮኖሚ ውስጥ በአዋጅ መሠረት ምንም ዓይነት የሰው በሰው ምዝበራ የለም ለማለት ይቻ ላል ።

የገጠርን መሬት ለሕዝብ ያደረገው አዋጅ «መሬት ላራሹ» ብሎ የታገለው ሕዝብ የትግል ፍሬ ሲሆን ይህ አዲስ የንብ ረት ይዞታና የምርት ግንኙነትን ፈጥሮ አል ።

እስካሁን ከተመለከትነው ሁሉ የቀድ ሞን የንብረት ይዞታና የምርት ግንኙነት በመሻር አዲስ የመጡት የንብረት ይዞታ ዎች በኋላ ቀር አገሮች ውስጥ በሽግግር ላይ የሚታዩ የንብረት ይዞታዎች ናቸው ። እነሱም ፤ የመንግሥት ይዞታ ፤ የኅብረት ይዞታ መንግሥታዊ ካፒታሊስት ይዞታ፣ የግል ካፒታሊስት ይዞታና የአነስተኛ ሸቀጥ አምራቾች ይዞታ ናቸው ።

ከነዚህ የተለያዩ ይዞታዎች የመጨረ ሻው ፤ የአነስተኛ ሸቀጥ አምራቾች ይዞታ ፤ ተጨማሪ ማብራሪያን ይፈልጋል ። ይኸ ውም እንደ ተለያዩ አገሮች የተለያየ የዕድ ገት ደረጃ የአነስተኛ ሸቀጥ አምራቾች ብዛትና አንዳንድ ባህርያት ሊለያዩ የሚ ችሉ መሆናቸው ነው ። ዛሬ በአገራችን በዚህ ይዞታ ላይ የገበሬውንና የዕደ ጥበብ ባለሙያዎችን እናገኛለን ። እነዚህም ፤ የአ ገሬውን ሕዝብ ምን ያህል (ከመቶ) እንደ ሚሆኑና ለአጠቃላይ ብሔራዊ ምርት የሚ ያደርጉትን አስተዋጽኦ ስንመለከት በጣም ብዙ ነው ። በተጨማሪም የግል ሃብትን በሚመለከት ፤ ገበሬው ከማምረቻ መሣሪ ያዎች ውስጥ የመሬቱ ባለቤት አይደለም ። የዕደ ጥበብ ባለሙያዎች ግን ፤ የማምረቻ መሣሪያዎቻቸው ከሞላ ጎደል ፤ በሙሉ የራሳቸው ናቸው ። ይህ በአገራችን ያለው ያነስተኛ አምራቾች ከፍተኛ ሚናና የንብ ረት ይዞታ መልክ በሌሎቹ እንዳለ የሚገኝ ነገር አይደለም ።

በጽሑፉ መጀመሪያ ላይ እንደተገለ ጸው የተከናወኑትን የንብረት ይዞታ ወይም የባለቤትነት ሽረቶች በአዋጆች የተደረጉ በመሆናቸው ሁለቱን አዋጆች በመውሰድ የተከተለውን የንብረት ይዞታና የምርት ግንኙነት ለውጥ ለማየት ተሞክሯል ። ይሁ ንና ከዚህ ጋር በማያያዝ ይህን የንብረት ይዞታ ለውጥ ማኅበራዊ ወይም ፖለቲካዊ ጐኑን ማለትም የመደብ ገጽታውንም አብሮ ማየት አስፈላጊ ይሆናል ።

ዛሬ በአገራችን ሰፍነው ያሉት የንብረት

ይዞታዎች በኅብረተሰቡ ካሉት መደቦች ጋር የተሳሰሩ ናቸው ። የግል ካፒታሊስት ይዞታ የአገሬውና ዓለም አቀፍ ቡርዧው ቀልታ ናቸው ። ገበሬውና የተቀረው ንዑስ ቡርዧ ደግሞ የአነስተኛ ሸቀጥ ምርትን ሲወክል ለወደፊቱ ደግሞ በህብረት ይዞታ ሥር የሚጠቃለሉት የሶሻሊስት ንብረት ላይ ያለው የኅብረት ይዞታን ዓይነት የሚ ወክሉ ይሆናሉ ። የመንግሥት ይዞታ ደግሞ በሠራተኛው መደብና በዚህም ይዞታ ሥር ባለው የማህበራዊ ክፍል የሚወከል ሲሆን ሌላው የሶሻሊስት ንብረት ይዞታ መሠረት ነው ።

እነዚህ መደቦች የንብረት ይዞታው ለውጥ ወይም የዚህ ሕጋዊ መግለጫ በሆ ኑት አዋጆች የተጠቀሙ ወይም ሙሉ በሙ ሉ ያልተነኩ መደቦች ናቸው ። የመንግሥ ትና የኅብረት ይዞታዎች ታዳጊዎቹና የሶሻ ሊስት የምርት ግንኙነት መሠረት ናቸው ። ይኸም በመደብ አሰላለፍ አኳያ ስናየው በወዛደሩ በገበሬው በተቀረው ሠርቶ አደር አንድነት ላይ የተመሠረተ ነው ። በቅርብ የወጡት የዕደ ጥበብና የገበሬዎች የአምራ ቾች ኅብረት ሥራ መመሪያዎች መውጣት የነዚህን መደቦች አንድነት ይበልጥ የሚያ ጠናክር ለሶሻሊስት የንብረት ይዞታና የም ርት ግንኙነት መሠረት እየሰፋ መሄድ በቂ ምስክር ናቸው ።

በአብዮታችን የድርጅት ግንባታ

ለአዲስ ሥርዓት አዲስ መሠረት በመ ጣል ላይ እንደሆንን ከላይ እንደተመለከ ትነው የተቀየረው የምርት ግንኙነትና የን ብረት ይዞታ ያስረዳሉ ። ይህም የመደብን ሹም ሽር የሚያመለክት ነው ። የኢትዮጵያ ገበሬ የፊውዳሎች የኢኮኖሚ ሃይል በማ ናጋት የመሬቱ ባለቤት ሲሆን የኢትዮጵ ያም ሕዝብ በአጠቃላይ ከግል ካፒታሊስ ቶች የግል ሃብትነት የማምረቻ መሣሪያዎ ቹን ባለቤትነት ያረጋገጠ መሆኑ ለመደብ ሹም ሽርነቱ በቂ ምስክር ነው ።

ይሁንና ይኸው አዲስ ሥርዓት የመገ ንባት ተግባር ድርጅታዊ መልክ ያለው እን ደሆነ ሊታወቅ ይገባል ። ማርክስና ሌኒን ድርጅት በመደብ ትግል ያለውን ከፍተኛ አገልግሎት በመደጋገም ተናግረዋል ። ሰፊው ሕዝብ ከመደብ ጠላቶቹ ጋር በሚ ያደርገው ትግሉ ድርጅት ትልቁ መሣሪያ ነው ። ይህም በመሆኑ አንዳንድ የንብረት ይዞታንና የምርት ግንኙነትን የሚቀይሩ አዋጆች የሰፊውንም ሕዝብ መደራጀት አብረው ይደነግጋሉ ። በዚህም መሠረት ሰፊውን ሕዝብ በመደብ ጥቅሙና በማኅ በራዊ ፍላጐቱ መሠረት በየዘርፉ ማደራ ጀት የአብዮታችን አንዱ ተግባር ሁኖ ቆይ ቷል ።

ሕባዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን በወዝአደሩ ግንባር ቀደምነት በገበሬው አጋርነት ፤ በተቀረው የኅብረተሰብ ክፍል ተባባሪነት ለመመሥረት የሚደረገው ትግል ዛሬ ከመቼውም በበለጠ ተፋፍሟል ። ይህም ትግል ኢሠፓአኮ ታኅሣሥ 8 ቀን 1972 ከተቋቋመ በኋላ አንድ ከፍ ተኛ ማዕከላዊ አመራር በማግኘት ወደከፍ ተኛ ደረጃ ተሸጋግሯል ።

የኢሠፓአኮ መቋቋም ታሪካዊ ትርጉም

ኢሠፓአኮ ከተቋቋመበት ጊዜ አንስቶ እስካሁን ድረስ ስለዚሁ አካል መቋቋም ብዙ ማብራሪያ የተሰጠበት በመሆኑ እዚህ ላይ ብዙ ማውሳቱ ከመደጋገም የሚመጣ ማሰልቸት በስተቀር የሚጨምረው ነገር አይኖርም ። ይሁንና በኢትዮጵያ አብዮት የኮሚኒስቶችንና የጊ/ወ/አ/ደርግን ግንኙነት በሚመለከት የኢሠፓአኮ መቋቋም ልዩና ታሪካዊ ሥፍራ የሚሰጠው ይሆናል ።

ጊ/ወ/አ/ ደርግ ሥልጣን ከያዘበት ጊዜ አንስቶ እስከ ኢሠፓአኮ መቋቋም ድረስ የወሰዳቸውን እርምጃዎች ብንመለከት የሚ ከተለውን ርዕዮተዓለምና የፖለቲካ መስመር ለመገምገም ብዙም የሚያስቸግር አይደለ ም ። ከነዚህ ሁሉ የተወሰኑ የፖለቲካ ዓላማ መግለጫ የሆኑ ሰነዶችን ብቻ ብንመለከት ይኸው ጉዳይ ግልጽ ይሆናል ። የታኅ ሣሥ 11/1967 የኅብረተሰባዊነት መመሪያ የኢትዮጵያ ብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ አብ ዮት መለስተኛ ፕሮግራምና የሕዝብ ድር ጅት ጉዳይ ጊዜያዊ ጽሕፈት ቤት ማቋቋ ሚያ አዋጅ ቁጥር 91/1968 ዋነኞቹ ናቸው ።

በነዚህ ሁሉ ሰነዶች እንደሰፈረው ጊ/ ወ/አ/ደርግ ከተቀሩት ተራማጅ ኃይሎችና

ኮሚኒስቶች ጋር ለመተባበር ያለውን ሙሉ ፈቃደኛነትና መንግሥትም በመሆኑ ማንኛውንም ዓይነት ድጋፍ ለማቅረብ ፍላጐት ያለው መሆኑን አስመስክሯል ። ይሁንና አሳዛኝና አስቂኝ በሆኑ ምክንያቶች ከደርግ ውጭ የነበሩት ተራማጅ ኃይሎች ብስለትና ሐቀኝነት የጐደላቸው በመሆናቸው እስተማማኝ የሆነ አንድ የፖለቲካ ድርጅትና ማዕከል ሳይፈጠር እስከ ኢሠፓአኮ መቋቋም ድረስ ቆይተናል ።

ጊ/ወ/አ/ ደርግ የሕዝብ ድርጅት ጉዳይ ጊዜያዊ ጽ/ቤትን ባቋቋመበት ጊዜ ሳይንሳዊ ሶሻሊዝምን የማስተማር ኃላፊነት የወሰደ ድርጅትና አካል መፍጠሩ ይታወቃል ። ይሁንና በዚህ ደረጃ የኢትዮጵያ ታጋዮች ከደርግ ጋር የሚያስተሳስራቸው አንዳችም ድርጅታዊ መዋቅራዊ ግንኙነት አልነበረም የሕዝብ ድርጅት ከደርግ ጋር የነበረው ግንኙነት ተዘዋዋሪ ነበር ። የሕዝብ ድርጅትን በበላይነት የሚመራው አካል ከፍተኛ የሕዝብ ማደራጀ ኮሚቴ የሚባል ሲሆን ይህም አካል ደርግንና የሕዝብ ድርጅትን የሚያገናኝ አካል ነበር ። እንዲያውም በጊዜው ተራማጁ ክፍል በመንግሥት ላይ የነበረውን ስጋት የሕዝብ ድርጅትን ለማቋቋም በወጣው አዋጅ ቁጥር 91/1968 አንቀጽ 10 ያሳያል ። በዚሁ አንቀጽ እንደሰፈረው የሕዝብ ድርጅት ጉዳይ ጊዜያዊ ጽ/ቤት ከማንኛውም የመንግሥት መሥሪያ ቤት ፤ ከማንኛውም ድርጅት ወይም ቡድን ቁጥጥርና ተጽዕኖ ነፃ ነው» ይላል ።

ይሁንና የኢሠፓአኮ መምጣት አንዱና ትልቁ ታሪካዊ ትርጉም የደርጉንና ከደርግ ውጭ የነበሩ ኮሚዩኒስቶች በአንድ ማዕከልና መድረክ ለመጀመሪያ ጊዜ በመሰብሰብ የተፈጠረውም ድርጅት በቀጥታ ከደርግ ጋር ያለው ግንኙነት ሕጋዊና ይፋ መሆኑ ነው ። ይኸውም ፣ ኢሠፓአኮን ለማቋቋም የወጣው አዋጅ አንቀጽ 10/1—20/ በሚገባ ይገልጻል ። በዚህ መሠረት የጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደር ደርግ ሊቀ መንበር የኢሠፓአኮ ሊቀመንበር መሆናቸውን ሲደነግግ ኢሠፓአኮም ከጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደር ደርግ ጋር ሊኖረው የሚገባውን ግንኙነትና ትብብር በሊቀመንበሩ እንደሚወሰን አብሮ ተገልጿል።[24] ይህ መሆኑ ለኢትዮጵያ ኮሙዩኒስቶች ከፍተኛ ድል ሲሆን ኮሙዩኒስቶችም ከሰፊው ሕዝብ በተለይም ከሠርቶ አደሩ የተለየ ጥቅም ስለሌላቸው ለሰፊው ሕዝብ ከፍተኛ ድል ነው እንላለን ። እንደሚታወቀው ሁሉ ይህን የመሰለ ሕጋዊና መዋቅራዊ ግንኙነት ያለው የኢሠፓአኮና የደርግ አሠራር መሠረታዊ በሆነው ሌኒኒስት የፓርቲና የመንግሥት አሠራር ግንኙነት መርህ ላይ የተመሠረተ ነው ። በመሆኑም የሠርቶ አደሩን ፓርቲ በመመሥረት የወዛደሩን አመራር ዕውን ለማድረግና ሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን ለመፍጠር በሚደረገው ትግል የመጨረሻው ምዕራፍ ላይ እንደደረስን ይቆጠራል ።

በአሁኑ ጊዜ ያሉት አጠቃላይ ሁኔታዎች እንደተጠበቁ ሆነው ፤ በፖለቲካው ትግል ዘርፍ አሁን ያለንበት ደረጃ ከኢሠፓአኮ ወደ ፓርቲ ምስረታ ከአብዮታዊት ኢትዮጵያ ወደ ሕዝባዊት ኢትዮጵያ በሚደረገው ሽግግር መሃል ሌላ ደረጃ ባለመኖሩ ፤ ዛሬ በፕሮግራማችን ከሰፈሩት ዓላማዎች አንዱ ሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን ለመፍጠር ባለው ጥረት ከፍተኛ የትግል ደረጃ ላይ ወይም በዋዜማው ላይ እንገኛለን ። በመሆኑም አብዮታችን ፕሮግራሙን ተግባራዊ ለማድረግ ባደረገው እርምጃ ሁሉ እድገቱ የሚለካ ስለሆን በእርግጥ እድገት እንዳሳየ እንገነዘባለን ።

የሕዝባዊ ድርጅቶች ግንባታና መጠናከር

የወዛደሩን መሪነት የገበሬውን አጋርነት የተቀሩትንም የንዑስ ከበርቴ መደብ አባላትና የኅብረተሰብ ክፍሎች ተባባሪነት ለመፍጠርና ለማጠናከር ሕዝባዊ ድርጅቶች ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ ። በመሠረቱ የኢትዮጵያ ኮሚዩኒስቶች ከሰፊው ሕዝብ ጋር የሚገናኙባቸው መድረኮች በማበብ ላይ ያሉት ሕዝባዊ ድርጅቶች ሲሆኑ ይህም ኢሠፓአኮ ለነዚህ ድርጅቶች በሚሰጠው የፖለቲካ አመራር ይገለጻል ።

ዛሬ አብዮታችን በደረሰበት ደረጃ ሰፊውን ሕዝብ በየፈርጁ በሕዝባዊ ድርጅቶች በማደራጀት እየጐለበተ ነው ። ሁላችንም

እንደምናውቀው በአሁን ጊዜ ቢያንስ የአንድ ሕዝባዊ ድርጅት አባል ያልሆነ ኢትዮጵያዊ በጣም ጥቂት ነው ። የኮሚዩኒስቶች የማደራጃ መርህ በሥራ ቦታና በመኖሪያ ክልል ላይ የተመሠረተ በመሆኑ ከፍተኛ ማኅበራዊ ኃይል ለማሰባሰብ ያስችላል ። በሥራው ቦታ መደራጀት ያልቻለ በመኖሪያ ክልሉ መደራጀቱ አይቀርም ። በዚህ መሠረት የኢትዮጵያ አብዮት በተቻለው ሁሉ የማናቸውም ዜጋ አስተዋጽኦ ላለማጣት በየፈርጁ ባደራጀው ሕዝብ ብዛትና የማኅበራት ብዛት መገንዘብ ይቻላል ።

የአምስቱ ዋና ሕዝባዊ ድርጅቶች ቁጥርና የአባላት ብዛት[25] ባሁኑ ወቅት የሚከተለውን ይመስላል ።

ሕዝባዊ ድርጅቶች	የመሠረታዊ ወይም መደብ ማኅበራት ብዛት	የጠቅላላ የአባላት ብዛት
መኢሠማ	1 532	242 166
መኢገማ	20 256	6 559 523
አኢወማ	17 423	3 033 165
አኢሴማ	17 325	4 217 074 *
ከነማ	11 52 * *	3 433 645

ከዚህ በላይ በሰንጠረዡ ከሰፈሩት ሕዝባዊ ድርጅቶች ውጭ አብዮታችን በተለያዩ የሙያ ማኅበራት የተደራጁትን ኢትዮጵያውያን ትብብር በአገልግሎት ላይ ከማዋል አልተቆጠበም ። በዚህም መሠረት የመምህራን ማኅበር ፣ የጤና ባለሙያዎች ማኅበር ፣ የጋዜጠኞች ማኅበር ፣ የኪነት ባለሙያዎች የአርበኞች ማኅበር ወዘተ የመሰሉትን ማኅበራት አብዮታዊ አመራር በመስጠትና የነርሱንም የፖለቲካ ድጋፍና ትብብር በማግኘት አብዮታችን እየተጠናከረ ነው ። ሰፊው ሕዝብ በመደብ ጥቅሙና ማኅበራዊ ፍላጎቱ መሠረት የሚኖረው አንድነት ድርጅት በመሆኑ በዚህ ረገድ ከላይ እንደሰፈረው የሕዝባዊ ድርጅቶች ብዛትና ያቀፏቸውም አባላት ብዛት አብዮታችን ለቆመለት ዓላማ ምንኛ ጽኑ መሠረት እንዳገኘ ያረጋግጣል ።

የኢትዮጵያ አብዮት ግብ የሶሻሊስት ኅብረተሰብ መገንባት እንደሆነ በኢሠፓአኮ ሁለት መሠረታዊ ሰነዶች ሰፍሯል ። ለዚህም ዓላማ መሳካት ከአሁን በፊት በተደጋጋሚ እንደተነገረው የሶሻሊስት ሥርዓት መሠረት የሚሆን የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታ መፍጠር ግንባር ቀደም የአብዮቱ ተግባር በመሆኑ በዚህ ረገድ እስካሁን የተከናወነውን በመገምገም የአብዮታችንን ዕድገት ለማየት ይቻላል ።

የሶሻሊስት የምርት ግንኙነትና የንብረት ይዞታን ከሚወክሉት ሁለቱ ይዞታዎችአን ደኛው የኅብረት ይዞታ ነው ። በተለይም ከኋላቀር የዕድገት ደረጃ ወደ ሶሻሊዝም በሚደረገው ሽግግር የኅብረት ሥራ ማኅበራት ወሳኙን ሚና ይጫወታሉ ። በሀገራችንም አብዛኛውን የሕዝብ አባል የያዙትን ገበሬዎችንና የዕደ ጥበብ ባለሙያዎችን ወይም አነስተኛ ሸቀጥ አምራቾችንወደ ሶሻሊስት ሥርዓት ለማሸጋገር ያለው ብቸኛ አማራጭ የኅብረት ሥራ ማኅበራት ናቸው ። የአነስተኛ የሸቀጥ ምርት ለአጠቃላይ ብሔራዊ ምርት ወይም ኢኮኖሚ ከፍተኛውን ድርሻ በመያዙ አሁንም የኅብረት ሥራ እንቅስቃሴ ወሳኙን ሚና ይይዛል ።

ባጭሩ ፣ በተያያዝነው የኢኮኖሚ ግንባታ ሶሻሊዝምን በገጠር ለማስፈን ፣ በማዕከላዊ ፕላን የሚመራውን ክፍለ-ኢኮኖሚ ለማዳበር ፣ የእርሻ ምርት መጠን ፣ ዓይነ

* ይህ ቍጥር በየካቲት 1973 የተወሰደ ሲሆን በአሁኑ ጊዜ ግን በአኢሴማ ውስጥ የጠቅላላ አባላት ብዛት 5,182,385 ደርሷል ።

** የከተማ ነዋሪዎች ማኅበራት የሦስተኛው ዙር ምርጫ የአፈጻጸም መመሪያ ፤ ሚያዝያ 1973

ትና ዋጋ ለመቆጣጠር እንዲሁም ለጥሪት
ክምችት የኅብረት ሥራ ማኅበራት ከፍተኛ
ውን ድርሻ ይይዛሉ ።

ይህም በመሆኑ አብዮታችን የኅብረት
ሥራ ማኅበራትን እንቅስቃሴ ለማጠናከር
እየሞከረ ሲሆን የሚያኩራራም ባይሆን
የሚያበረታታ ውጤት እያገኘ ነው ። ዛሬ
47 ሕጋዊ ሰውነት ያላቸውና 722 ጥንስ
ሶች በአጠቃላይም 506 የገበሬዎች አምራ
ቾች የኅብረት ሥራ ማኅበራት ተቋቁመ
ዋል ። እነዚህም ማኅበራት በጠቅላላው
85,780 ሄክታር መሬት ያርሳሉ ። የገበሬ
ዎች የአገልግሎት የኅብረት ሥራ ማኅበ
ራትም እንዲሁ በመስፋፋት ላይ ይገኛሉ ።
በሀገሪቱ 3 508 የሚሆኑ የገበሬዎች የአገል
ግሎት የኅብረት ሥራ ማኅበራት የተቋቋሙ
ሲሆን 376 የሚሆኑት ደግሞ ሕጋዊ ሰው
ነት አግኝተዋል ። እነዚህም ማኅበራት
41.5 ሚሊዮን ብር ካፒታል ያላቸውና
ለ4.8 ሚሊዮን ገበሬዎች የገበያ ፣ የወፍጮ
የመጋዘን ፣ የሱቅ ፣ የትምህርትና የጤና
አገልግሎት በማቅረብ ተገቢውን አስተዋ
ጽኦ እያደረጉ ናቸው ። የዕደ ጥበብ ባለሙ
ያዎች የአምራቾችና የሸማቾች ኅብረት ሥራ
ማኅበራትም እድገት እንዲሁ የሚያበረታታ
ነው ። [26]

ጓድ ሊቀመንበር መንግሥቱ ኃይለማር
ያም የጊ/ወ/አ/ደርግና የኢሠፓአኮ ሊቀ
መንበር የአብዮታዊ ጦር ጠቅላይ አዛዥ
ሰኔ 9 ቀን 1972 የኢሠፓአኮን 1ኛ
ታሪካዊ ጉባዔ ሲከፍቱ ባቀረቡት ሪፖርት
የሶሻሊስት የንብረት ይዞታ ታዳጊ በመ
ሆኑ መጠናከር ያለበት መሆኑን ሲያስገነ
ዝቡ እንዲህ ብለው ነበር ።

«ዛሬ በምንገኝበት የሽግግር ወቅት የም
ንከተለው መስመርና የሥራ አፈጻጸም ጊዜ
ያዊና ውዳቂ በሆኑ ላይ መመካት ሳይሆን
አዳጊውን ማዳበር ነው ። ስለዚህ ትኩረታ
ችን የሶሻሊዝም ይዘት ባላቸው ጉዳዮች
ላይ መሆን አለበት ።...ባለንበት የሽግግር
ደረጃ ላይ የግል ይዞታ ሥፍራ እንዳለው
በግልጽ የታወቀ ቢሆንም ታዳጊ የሆነው
ማኅበራዊ ይዞታ በተጨባጭ መመራት እን
ዳለበት መገንዘብ ያሻል ። ያለዚህ መረጋ
ገጥ የተለየ ሥልተ ምርቶችን በአንድ ጊዜ
ብማስተናገድ ተወስኖ ሶሻሊዝምን እገነ
ባለሁ ማለት ሃሰት ነው ። በተቸገሮረገረ
የኢኮኖሚ ቅንጅት መርካትም ወገናዊነት
ከሌለው አመለካከት የሚመነጭ ነው።» [27]

እንግዲህ ይህ የጓድ ሊቀመንበራችን
አነጋገር የኅብረት ሥራ ማኅበራት ይዞታ
ለተያያዝነው የሶሻሊዝም ግንባታ ያላቸ
ውን ወሳኝነት አበክሮ የሚያስተምረን
ነው ። እስካሁን ድረስ በተለያዩ ዘርፎች
የተመለከትናቸው ሁሉ አብዮታችን በተ
ተለመለት አቅጣጫ እየገፉና እያደገ መሄ
ዱን የሚያስረዱ ናቸው ። ይህም የአብዮታ
ችንን ብሩህና ጠንካራ ጐን ሲያስመለክ
ተን ችግሮቻችን ወይም ደካማ ጐኖቻችን
ንም ማስታወሱ ይጠቅማል ።

የአብዮታችን ችግሮች

ሰፊው የኢትዮጵያ ሕዝብ አሁንም
ቢሆን ከፉኛ የሚፈታተኑት ፖለቲካዊ ፣
ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ችግሮች ከፊቱ
ተደቅነዋል ። ተገንጣይ ብሔረተኛ እንቅ
ስቃሴዎች ፣ የሶማሊያ አድሃሪ መንግሥት ፣
የኢምፔሪያሊዝም ትንኮሳና በመሃል አገ
ርም የፀረ አብዮት አድሃሪና ብሔረተኛ
ቅስቀሳ በርዕዮተ ዓለምና ፖለቲካ መስክ
የሚታይ ችግሮች ናቸው ። እነዚህም በአ
ንድነት ገጽታዎች በቡርዧው ብሔረተኛ
ነት ውስጥ ሊጠቃለሉ ይችላሉ ።

በመሠረቱ እነዚህ ችግሮች አብዮቱ
ዛሬ በደረሰበት የዕድገት ደረጃ መኖራቸው
ብዙም የሚገርመን አይደለም ። ዛሬ አብ
ዮታችን በሚገኝበት ሁኔታ በተለያየ መልክ
የሚካሄደው ከፍተኛ ወይም ዋነኛው ፖለ
ቲካዊ ትግል በካፒታሊዝምና በሶሻሊዝም ፣
በቡርዧዎችና በኮሚዩኒስቶች ፣ ለወዛ
ደራዊ ዓለም አቀፋዊነትና በብሔረተ
ኛነት በማሌና በአይዲሊያዝም መሃል ያለው
እንደሆነ በሚገባ ልንረዳው ያስፈልጋል ።
እርግጥ አብዮታችን የሚጓዝበትን መስመር
ከቀየሰ የሰነበተ ቢሆንም ይህ በመሆኑ
ብቻ የጠላት ሰፈር እጁን አጣጥፎ ይቀመ
ጣል አንልም ። የውስጥ አድሀሮትና ኢምፔ
ሪያሊዝም በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ የአብ
ዮቱን ሠፈር ለማተራመስና ለማጥቃት
ወደ ኋላ እንደማይሉ የታወቀ ነው ።

አሁንም እንደምናየው በወታደራዊና ፖለቲካዊ ዘርፍ የተፋፋመ የሞት ሽረት ትግል እያካሄዱብን ነው ። በፖለቲካው ዘርፍ አንዱና ዋንኛው የቅስቀሳቸው ይዘትና የትግል መስመር አርገው የወሰዱት የኢትዮጵያን አብዮት ዓለም አቀፍ አጋርና ድጋፍ ለማሳጣት የሚያካሂዱት ፀረ—ሶቪዬት ፕሮፓጋንዳ ነው ። ዛሬ በኢትዮጵያችን የብሔረተኝነት ዋነኛ መልክና የትግል መሣሪያ ፀረ—ሶቪዬት ፕሮፓጋንዳ ነው ብንል ከዕውነቱ ብዙ የራቅን አንሆንም ። ይሄን የጠላት የፖለቲካና የርዕዮተ ዓለም የትግል ዘዴ በአጭሩ ለመቅጨት የሰፊውን ሕዝብ የርዕዮተ ዓለም ትጥቅ ማጠናከር ያስፈልጋል ። በዚህ አንፃር ለሰፊው ሕዝብ ዕውነቱን ከማሳ ወቅም ባሻገር የፀረ ሶቪዬት ፕሮፓጋንዳቸውን እንደ መደብ ትግል መሳሪያቸው አርገው በመጠቀም በኢትዮጵያ ለሶሻሊዝም ልዕልና የሚደረገውን ትግል ለማኮላሸት የተነሱትን ፀረ-አብዮት ኃይሎች በፅኑ ሊዋጋቸው እንደሚገባ ማስገንዘብ ያስፈልጋል ።

በሌላ በኩል የጠላት ሠፈር ፕሮፓጋንዳ ዛሬ አብዮታችን በሚገኝበት ደረጃ የሚታዩትን ችግሮች አጋኖ በማቅረብ አብዮቱና ሶሻሊዝም ለሰፊው ሕዝብ እንደማይበጁ አድርጐ ለማቅረብ የሚደረገው የተለያየ ረቂቅ ቅስቀሳ ነው ።

በመሠረቱ ኮሙኒስቶች ከሰፊው ሕዝብ የሚደብቁት ችግር የለም ፡ እንደውም በተቃራኒው የችግሮችን መንስዔና ውጤት ለሰፊው ሕዝብ በሚገባ በማስረዳትና የራሱ ችግር መሆኑን በማስገንዘብ ተገቢውን እርምጃ መውሰድ ዋነኛ የትግል ዘዴያቸው ነው ። «ትግሉ መራራ ነው ። ግባችንም ሩቅ ነው» ሲባል የችግሩን ደረጃ አስቀድሞ ለመግለጽና ሰፊውን ሕዝብ ለትግል ለማዘጋጀት እንደሆነ ሊታወቅ ይገባል ።

ስለሆነም ዛሬ በኢትዮጵያችን ሥራ አጥነት ፣ ዝሙት አዳሪነት ፣ የኑሮ መወደድ አድላዊነት ፣ ጉቦኝነትና በአጠቃላይ ምዝበራና ብኩንነት ያሉ ስለመሆናቸው ኮሙዩኒስቶች ከማንም ሳይሸሽጉ የሚናገሩት ሲሆን በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ የነዚህን ችግሮች ጠንቅ ለሕዝብ ከማስረዳት ተቆጥበው አያውቁም ። አድሃሪና ጠላት ግን የነዚህ ችግሮች ሁሉ መንስዔ አብዮቱና ሶሻሊዝም እንደሆነ ለማሳመን የተቻለውን ጥረት ሁሉ ያደርጋል ።

እዚህ ላይ የተጠቀሱትን ችግሮች አብዮቱ እንዴት እንደሚያያቸው በጥቂቱም ቢሆን ማንሳቱ ይጠቅማል ። የችግሮቻችንን መንስዔ ከሁለት አቅጣጫዎች ማየት ይቻላል ። የመጀመሪያው መዋቅራዊ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ከመንግሥት ባህሪይና ሚና መቀየር ጋር የተያያዘ ነው ።

መዋቅራዊ ችግሮች

ዛሬ በአብዮታችን ሂደት የተከሰቱት ችግሮች መዋቅራዊ መንስዔ አላቸው የምንለው በኤኮኖሚና ማኅበራዊ ዘርፍ የሚታዩትን ችግሮች በሚመለከት ነው ። ከሁሉ በፊት መታወቅ ያለበት ሥራ አጥነትና ዝሙት አዳሪነት የኢትዮጵያ አብዮት ያመጣቸው ሳይሆን ከቀድሞው ሥርዓት የወረሳቸው ማኅበራዊ ጠንቆች ናቸው ። ይሁንና ይህ ማለት አብዮቱ እነዚህን ችግሮች ማስወገድ አይገባውም ማለት አይደለም ። ነገር ግን የነዚህ ማኅበራዊ ችግሮች ዋነኛው መፍትሔ የሥራ ዕድል መስጠት በመሆኑና ይህም በተራው የምርት ኃይሎችን ዕድገት የሚጠይቅ በመሆኑ ከመቅፅበት የሚፈታ ችግር አይሆንም ። ከቀድሞ የወረስናቸውና በዘላቂው የምርት ኃይሎች ዕድገት የሚፈቱ በመሆናቸው መዋቅራዊ ናቸው እንላለን ። ከአሁን በፊት እንዳየነው በአብዮቱ ማግሥት ወይም ወዲያውኑ የሚታየው ከፍተኛ የምርት ኃይሎች ዕድገት ሳይሆን እንዲያውም አንጻራዊ የሆነ ድቀትና የኢኮኖሚ ችግር ሊሆን ስለሚችል ይህም በአብዮታችን ማግሥት መኖሩ ብዙም ሊያስገርመን አይገባም ። የሩሲያ አብዮት ከስድሳ ዓመት በላይ ዕድሜ ያለው ሲሆን በሶቪዬት ኅብረት ሥራ አጥነት ከተወገደ ግን ሃምሳ ዓመት ብቻ መሆኑ የታወቀ ነው ።

በሌላ በኩል የኑሮ ውድነትን ወይም የሸቀጦች ዋጋ መጨመር ስንመለከት አሁንም መንስዔያቸው መዋቅራዊ ነው እንላለን።የእህልና የዕቃዎች መወደድ የተያያዙ ጉዳዮች ናቸው።በአንድ በኩል የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ገና በዓለም አቀፍ የኢምፔሪያሊስት ገበያና የሥራ ክፍፍል ውስጥ ያለ በመሆኑ በዚህ ገበያ ውስጥ የሚኖረው የዋጋ መዋዠቅና የኢኮኖሚ ቀውስ በሀገራችን ላይ በቀጥታ ያንጸባርቃል ። በዚህ መሠረት ባለፉት ዓመታት በተፈጠረው

ከፍተኛ የነዳጅ ዋጋ መናርና ወደውጭ
የምንልካቸው ዕቃዎች ዋጋ እየቀነሰ መም
ጣት በሃገሪቱ ኢኮኖሚ ላይ አሳሳቢ ገጽታ
እያሳየ ነው ። ባጭሩ ከኢምፔሪያሊስት
አገሮች ገበያ ወይም ከዓለም አቀፍ «ነፃ»
ገበያ የምንገዛው ዕቃ መወደድና የነዳጅ
ዋጋ መጨመር በአንድ በኩል እኛ ለዚሁ
ገበያ የምናቀርበው ዕቃ ዋጋ መቀነስ ከሌላ
በኩል ተደምረው የሚያመጡት ውጤት
በአገር ቤት የፋብሪካ ምርቶች ሆነ ከውጭ
የሚመጡት ዕቃዎች ዋጋ መጨመርን
ሲሆን ይኸውም የኑሮ ውድነትን ያስከት
ላል።[28] ታዲያ አሁንም ይህን የመሰለው
ችግር በቅፅበት የማይፈታና መዋቅራዊም
ነው የምንለው ገና በአብዮቱ ዕድገት ቀስ
በቀስ የሚፈታ በመሆኑ ነው ። //

አሁንም የእህልና የአንዳንድ ሌላ ዕቃ
ዎች ዋጋ መወደድ መንስዔ መዋቅራዊ
የሚሆነው በዘላቂው የሚፈታ ውስብስብ
ችግር በመሆኑ ነው ። በአንድ በኩል ገበ
ሬው የምርቱ ባለቤት በመሆኑ ቀድሞ ከጉ
ሮሮው ተነጥቆ ወደገበያ ይደርስ የነበረው
የእህል መጠን ቀንሷል ። ማለትም ገበሬው
በሚያመርተው መጠን ለፍጆታ የሚያው
ለው በመጨመሩ ለገበያ የሚቀርበው የእ
ህል መጠን ሊቀንስ ችሏል ። በዚህም ሳቢያ
የእህል ዋጋ ጨምሯል ። ይህን የመሰለው
ችግር የሩሲያ ሶሻሊስት አብዮት ከተካሄደ
በኋላ እ.ኤ.አ. እስከ 1928 ተስፋፍቶ ነበር ፤
በዚህ ጊዜ ለገበያ የሚቀርበው የእህል
መጠን 50% በመቀነሱ የሶቪዬት መንግ
ሥት ራሺን አወጀ ነበር ። //

በገበሬው በኩል ያለው መዋቅራዊ
ችግር ይህ ብቻ አይደለም ። ገበሬው የምርት
ባለቤት በመሆኑ የመግዛት ችሎታው በጣም
ከፍ ብሏል ። ይህ መሆኑ ለኢንዱስትሪ
ምርት ዕድገት ትልቅ ፀጋ ነበር ። ምክንያ
ቱም የሕዝብ የመግዛት ችሎታ ማደግ
የገበያ መስፋት ዋስትና ስለሆነ ለኢንዱ
ስትሪ ምርት ማደግ ትልቅ አስተዋጽኦ
ያደርጋል ። ይሁንና በአንድ ብሔራዊ
ኢኮኖሚ የሕዝብ የመግዛት ችሎታና የዚ
ህም መግለጫ በሆነው የፍላጐት መጨመር
በተመጣጣኝ የዕቃዎች መጠን ካልተደገፈ
የዋጋ መናር ይከተላል ። መሬት ለአራሹ
በመሆኑ የመግዛት ችሎታው ያደገው ገበሬ
ተመጣጣኝ በሆነ የዕቃዎች መጠን ገበያ
ላይ ስላልተገናኘ የሚከተለው ነገር የግድ-ታ
የዋጋ መናር ይሆናል ። ይህም ሁኔታ አም
ራችን ከሸማች ከሚያገናኘው ነጋዴ የተ
ሰወረ ባለመሆኑ አጋጣሚውን በመጠቀም
የሸቀጦችን ዋጋ በጣም ከፍ በማድረግ የዕ
ቃዎች እጥረትና መጥፋት እንዳለ በማስ
መሰል ሁኔታውን ያባብሰዋል ።

አሁንም ይህን የመሰለው በገጠርና
በከተማ መሃል ያለውን የተፋለሰ ሁኔታ
ለማስተካከል ዘላቂ መፍትሔ የሸማቾችን
የኅብረት ሥራ ማኅበራት በገጠርና በከተማ
ማስፋፋትና ማጠናከር እንዲሁም መንግ
ሥት በማከፋፈልና በስርጭት ተግባር ያለ
ውን ድርሻ ከፍ በማድረግ ገበያን መቆጣ
ጠር ሲችል ነው ። በሌላ አነጋገር ይህ
ችግር መዋቅራዊ የሆነው ዘላቂ መፍትሔ
የሶሻሊስት የምርት ግንኙነትና የንብረት
ይዞታ ሲሰፍን ነው ማለት ነው ። ይሁንና
አብዮቱ እስከዛውም ድረስ ቢሆን ይኸንኑ
ችግር ለመቋቋም ከፍተኛ ጥረት በማድረግ
ላይ እንደሆነ በዚሁ በማስፋፋትና በምርት
ስርጭት ዘርፍ የተሰማሩት መንግሥታዊና
ሕዝባዊ ድርጅቶች እያደጉ መሄዳቸውን
ያሳያል ። ዛሬ የአገር ውስጥ ማስፋ
ፊያ ድርጅት ፣ የእህል ሰብል ገበያ ድር
ጅት ፣ በአገር ውስጥ ንግድ የጅምላና የቸ
ርቻሮ ኮርፖሬሽን እንዲሁም የገበሬውና
የከነማ የሸማቾች የኅብረት ሥራ ማኅበ
ራት እየተጠናከሩ በመሄድ ላይ በመሆናቸው
ይህንኑ የዕቃዎች ርስጭትና የማከፋፈል
ችግር በመጠኑም ቢሆን ለማቃለል እንደ
ቻሉ እናያለን ። ይሁንና በዚህ ረገድ የሚ
ገኘው ውጤት የተሟላ እንዲሆን ትዕ
ግሥትና ከፍተኛ ታታሪነት የሚጠይቅ
ጉዳይ ነው ። እንግዲህ እስካሁን ያየነው
በችግሮቻችን መዋቅራዊ መንስዔ በኩል
ያለውን ሲሆን ሁለተኛውን እንዲሁ ባጭሩ
እንመለከተዋለን ።

ከመንግሥት ባህርይና ተግባር የሚፈልቁ ችግሮች

ሁለተኛው የወቅቱ ችግሮቻችን መን
ስዔ ከመንግሥት ባህርይና ሚና መቀየር
የሚመነጭ ነው ። ከታሪክ ከታዩ የተወሰኑ
ልዩ ሁኔታዎች ሌላ ለምሳሌ በህንድና በቻ
ይና ፣ ከሶሻሊስት መንግሥት በስተቀር
የተቀሩት መንግሥታት ሁሉ ያላቸው ዋነኛ

ባህርይና ተቀዳሚ ዓላማ ፖለቲካዊ ነው ። ዛሬም ቢሆን ፣ በምዕራብ አውሮፓ ካፒታሊስት አገሮች ያለው መንግሥታዊ ሞኖፖል ካፒታሊዝም በአማካይ ከጠቅላላ ብሔራዊ ምርት ከ20% በላይ አያበረክትም ። ከዚህም በላይ ያለው የቡርዧው መንግሥት ከኤኮኖሚ አመራሩ ተካፋይ የሚሆነው ያሉት ሞኖፖሊስቶች በተባለው የኢኮኖሚ ዘርፍ ተካፋይ ለመሆን ፈቃደኛ ባለመሆናቸው የተነሳ ሲሆን መንግሥቱም እንዳይተወው የራሱን (የቡርዧውን) ህልውና ሊያጠፋ የሚችል ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግር ስለሚያስከትልበት ነው ። ስለሆነም የመንግሥታዊ ሞኖፖል ካፒታሊዝም መንግሥት እንኳ ያለው ተግባር በመሠረቱ ፖለቲካዊ እንደሆነ ግልጽ ነው ።

የሶሻሊስት መንግሥት ግን ከተቀሩት ሁሉ የሚለይበት ባህርይ የተወሰነ የአገር ብሔራዊ ኢኮኖሚ ባለቤትና መሪም መሆኑ ሲሆን ይህም ከሽግግሩ ወቅት የመጀመሪያ ጊዜ አንስቶ እያደገ የሚሄድ ጉዳይ ነው ። እንዲያውም በሥልጣን ላይ ያለው የሶሻሊስት መንግሥት በኢኮኖሚው አመራር ላይ ያለው ሚና እየጨመረ መሄድ የዚህኑ መንግሥት መጠናከር ይገልጻል ። በዚህ መሠረት አንድ የሶሻሊስት መንግሥትና ወደዚህም ደረጃ ለመድረስ በሽግግር ላይ ያለ መንግሥት አምራች ፣ አከፋፋይና ከፍተኛ የፍጆታውን ክፍል የያዘ እንደሆነ ሊታወቅ ይገባል ። የሶሻሊስት መንግሥትም በቡርዧው ሥርዓት የሚታየውን የምርት ሥርዓተ አልበኝነት ለመዋጋትና ጨርሶም ለማስወገድ የሚወስደው የመጀመሪያ እርምጃ የግል ካፒታሊስቶችን ይዞታ በመውረስ የመንግሥት ወይም የመላው ሕዝብ ንብረት ማድረግ ነው ። በሰው ኃብት አያያዙና የአገሪቱን ኢኮኖሚ በማዕከላዊ ዕቅድ ለመምራት የሚደረገው ጥረት የሚጀምረው የመንግሥት ንብረትን በመፍጠር ይሆናል ማለት ነው ።

ታዲያ ይህን ክቡር ዓላማ ዕውን ለማድረግ በሚደረገው ጥረት ብዙ የማይፈለጉ ነገሮችና ችግሮች ይነሳሉ ። አድሎ ፣ የሥራ ግድየለሽነት ፣ የንብረት ማባከንና ዘረፋ ገነው ይወጣሉ ። እንደሚታወቀው ሁሉ ከነዚህ ችግሮች ውስጥ ከአድልዎ በስተቀር የተቀሩት ችግሮች በግል የካፒታሊስት ይዞታ ተግባራዊ ለማድረግ አስቸጋሪ ናቸው ፣ እርግጥ በቡርዧው የግል ይዞታ ወይም ድርጅት ቡርዧው ታማኝ አገልጋዩን ከቤተ ዘመድ ቢያገኝ የሚመርጥ በመሆኑ ችግሩ መኖሩ አይቀርም ።

ይሁንና በሌላ በኩል የካፒታሊስት ኢኮኖሚ የፍልስፍና መሠረቱን ከተመለከትንና በተግባርም እንደሚታየው በአንድ የግል ድርጅት ውስጥ የሥራ ግድየለሽነት ፣ ብኩንነትንና ዘረፋ እንዲህ በቀላሉ ሊኖሩ የሚችሉ አይደሉም ። ምክንያቱም የድርጅቱ ህልውና ወይም ማትረፍና መክሰሩ በቀጥታ ከባለቤቱ ህልውና ጋር የተሳሰሩ ናቸው ። የግለሰብ ቡርዧው ደህንነት ፣ ብልጽግናና ዕድገት በቀጥታ ከድርጅቱ ዕድገትና ህልውና ጋር የተያያዘ በመሆኑ፣ ቡርዧው (ባለቤቱ) የድርጅቱን ደህንነት ከምንም ነገር በላይ የሚመለከተው ጉዳይ ነው ። ይህም በመሆኑ ነው በተወሰነ የኅብረተሰብ ታሪክ የቡርዧው አመለካከትና ፍልስፍና ግለሰበኝነትን ታላቅ ዕውነት እንደሆነ የሚያስተምረው ። በአንድ የግል ድርጅት ዘግይቶ መምጣት ወይም ከሥራ መቅረት ፣ በሥራ ላይ የሚታይ ግድየሽነት ፣ በንብረት አያያዝ የሚታይ ብኩንነት ሠራተኛውን ሆነ ተቀጣሪ አሠሪውን ከሥራ የሚያባርራቸው ጉዳይ ነው ። በካፒታሊስቱ የሥራ ሕግ የሥራ ዋስትና የለምና የመስናበት ጉዳይ ለቡርዧው አፍታ የሚፈጅበት አይደለም ። ሌላው ቀርቶ የድርጅቱ አስተዳደር አስፈላጊውን ትርፍ ካላስገኘ የሚባረር ሲሆን የወዛደሩም የሥራ ዋስትና የድርጅቱ ማትረፍ ብቻ ነው ። አንዳንዴም የወዛደሩ የሥራ ዋስትና ማጣት ካፒታሊዝም መሆኑን ባለመረዳት ወዛደሩ ሥራ ከመጀመሩ በፊት ለድርጅቱ ማትረፍ (ለባለቤቱ) ፀሎት የሚያደርስበት ቦታ ሁሉ አለ ።

ይሁንና የሰፊው ሕዝብ ወይም የሠርቶ አደሩ መንግሥት በሚመጣበት የመጀመሪያ ጊዜ አካባቢ ብዙ ችግር መኖሩ ይታወቃል ። በመጀመሪያ ደረጃ መንግሥት ራሱ በኢኮኖሚው አመራር ወይም በባለቤትነት መሥራት ሲጀምር ባለማወቅ ወይም ለሥራው እንግዳ በመሆኑ ብቻ አያሌ ችግሮች ይነሳሉ ። ይህ መቼም ሊታለፍ የማይችል ጉዳይ ነው ። ከዚህም የሰለጠነ የአስተዳደር ባለሙያ እጥረት በመኖሩም ችግሩን ያባብሰዋል ።

በሌላ በኩል መንግሥት በቁጥጥሩ ሥር ያዋላቸውን ድርጅቶች በማዕከላዊነት ሂሳብ ለመያዝና ለመቆጣጠር ከፍተኛ መሰናዶ ይጠይቃል ። አሁንም ከልምድ አለመኖርና ከባለሙያ ዕጥረት በዚህ ረገድ ከፍተኛ ችግር መኖሩ አይቀርም ። የግል ካፒታሊስቱን ቀደም ሲል የድርጅቱን ደህንነት ለመቆጣጠር በሚያስችለው መንገድ የዕለት ሂሳቡን አስልቶ በመያዝ የሚወስደውን እርምጃ ትክክለኛነት በአዲሱ የመንግሥት ይዞታ ለማምጣት ብዙ ችግርና ጊዜ የሚወስድ ጉዳይ ነው ።

መንግሥት ኢኮኖሚውን መምራት በጀመረበት ማግሥት ያለውን ስንመለከት ከፍተኛ የአሠሪና ሠራተኛ ችግር እንዳለ እናያለን ። አሠሪው ወገን በአንድ በኩል ሲታይ ከድርጅቱ ህልውና ጋር ያለው ዝምድና ቀጥተኛ ባለመሆኑ ፣ በተለወጠው ሁኔታና ባለው የፖለቲካ ሁኔታ እምነት ስለማይሰማው ፣ ለአብዮቱ ያለው ወገናዊነት ዝቅተኛ በመሆኑ በሥራው የሚያሳየው ለዘብተኝነት የድርጅቱን ህልውና ክፉኛ ይጐዳዋል ። ድርጅቱ ቢከስር ወይም ገቢው ቢቀንስ የሚደርስብኝ «ግፋ ቢል መባረር» ነው በማለት ያስባል ። ምናልባትም አሠሪው የድርጅቱን መዳከምና የአብዮቱን ጉዳት የሚሻ ከሆነ ተልዕኮውን የሚፈጽምበት መንገድ አገኘ ማለት ነው ።

ችግሩን በሠራተኛውም ወገን መመልከቱ ተገቢ ነው ። የሠራተኛው ንቃተ ሕሊና ዝቅተኛ በሆነበት አካባቢ ወይም በቀድሞው የቡርዧ ይዞታ ከፍተኛ የሥራ ዲሲፕሊን ባልነበረበት አካባቢ ሁሉ ራሱን ተቆጣጥሮ ለሕዝብ ጥቅም አስቦ መስራት በቶሎ ስለማይለመድ ይኸ ሁኔታ የመንግሥት ይዞታን ያዳክማል ። በተለይም የተዘበራረቀ የፖለቲካ አሠራርና በብዙ ማዕከል አመራር ያገኘ የነበረው የሠራተኛው መደብ በተለያዩ ምክንያቶች ከአሠሪው ወገን በመጋጨት ለምርት መዳከም አስተዋጽኦ አድርጓል ። የፀረ አብዮትም ቅስቀሳ መጣሪያና መሳለቂያ ሁኗል ። በዚህ ሁኔታ ላይ የአሠሪው ለዘብተኝነት ተጨምሮበት ከሥራ መቅረትና ግድየለሽነት አንዳንድ ቦታ በሠራተኛው መሃል እንደነውር መቆጠሩ ቀርቶ የነጻነት መግለጫ ጭምር ተደርጐ ሲታይ እንደነበር ሁላችንም የምናስታውሰው ጉዳይ ነው ።

ከሠርቶ አደሩ ፓርቲ አለመኖር ጋር የተያያዙ ችግሮች

በመጨረሻም እስካሁን በየደረጃው ላየናቸው ችግሮች ፖለቲካዊና ድርጅታዊ ምክንያት እንዳለ ማስታወስ ተገቢ ነው። ይኸውም መሠረታዊ ምክንያት የምንለው የኢትዮጵያ አብዮት ገና የሠርቶ አደሩን ፓርቲ አመራር ያልተቀዳጀ መሆኑ ነው። ይህ የአብዮታችን ትልቁ ደካማ ጐን ነው ለማለት ይቻላል ። እርግጥ አብዮታችን በየጊዜው ያስመዘገባቸው ድሎች ያለ ሠርቶ አደሩ ፓርቲ አመራር መሆኑ የኢትዮጵያን ሰፊ ሕዝብና ኮሚዩኒስቶች ከፍተኛ ተጋድሎ ይመሰክራል ።

ይሁንና አብዮታችን በጀመረበት ጊዜ ሆነ ከዚያም በኋላ ከነበረው ወቅት አሁን በደረሰበት ደረጃ የሠርቶ አደሩ ፓርቲ አለመኖር ለብዙ ችግሮች ምክንያት እንደሆነ ለመገንዘብ ይቻላል ። በዚህ ረገድ ብዙ ነገሮች ማተት የሚቻል ቢሆንም ከሁሉም በላይ ጐልቶ የሚታየውን በካድሬ እጥረትና ጥራት በኩል ያለውን ችግር መውሰዱ ይበቃል ።

እንደሚታወቀው ሁሉ በማርክሲዝም ሌኒንዝም የአብዮት ቲዎሪ በየጊዜው የኃይል ወይም የመደብ አሰላለፍና ሽግሽግ ግምገማ ይደረጋል። ይህም ተግባር፣ ነባራዊ፣ ታሪካዊና ሳይንሳዊ በሆነ ዘዴ ይከናወናል። በዚህ መሠረት በአንድ ኅብረተሰብ ውስጥ ያለው ቅራኔ በቅጡ ከተገመገመ በኋላ ባለው ሥርዓት የትኞቹ መደቦችና የኅብረተሰብ ክፍሎች በሚካሄደው የመደብ ትግልና አብዮት ባንድነት ወይም በተፃራሪነት እንደቆሙ አሰላለፋቸውን አስቀድሞ ለማየት ይቻላል ። በተለመደው አጭር አቀራረብ ወዳጅና ጠላትን መለየት ማለት ነው ። ይሁንና ይህ ተግባር መደቦችንና የተለያዩ ኅብረተሰብ ክፍሎችን በአጠቃላይ በመውሰድ የሚደረግ ግምገማ እንጂ ዝርዝር የግለሰቦች ፍላጐትና ባህርይ ጥናት እንዳልሆነ መታወቅ አለበት ።

በሌላ አነጋገር አጠቃላይ በሆነው በመደብ ደረጃ አብዮተኛና ፀረ-አብዮተኛ ወይም ወዳጅና ጠላት ብሎ የማስቀመጡ ተግባር

በቀላሉ ሊደረግ ይችላል ። ነገር ግን አንድ ወይም ጥቂት ግለሰቦችን አብዮተኛና ፀረ-አብዮተኛ ብሎ በቂና አስተማማኝ ፍርድ ለመስጠት ትዕግሥት የተሞላበት በቂ ጥናትን ይጠይቃል ። የሠርቶ አደሩ ፓርቲ በሌለበት ጊዜና ቦታ ደግሞ ይህ ተግባር ምንኛ አስቸጋሪ እንደሚሆን ከአብ ዮታችን ታሪክ በላይ ምስክር አናገኝም ።

መለስ ብለን ጊ.ወ.አ. ደርግ ስልጣን ለመያዝ ከተነሳበት ጊዜ አንስቶ ከዚያም በኋላ የነበረውን ሁኔታ ብንመለከት አንዱ ትልቁ ችግር ስለግለሰቦች በቂ ዕውቀት ወይም ጥናት አለመኖር ሲሆን ይኸውም በቀጥታ ከሠርቶ አደሩ ፓርቲ አለመኖር የሚመነጭ ነው ። በዚህም የተነሳ ጊ.ወ.አ. ደርግ በየጊዜው የሚወስደውን እርምጃ ተግባራዊ ለማድረግ አስፈጻሚ ኃይል ወይም ድርጅት አለመኖሩ ከፍተኛ ችግር ሁኖ በት ቆይቷል ። እንደሚታወሰው ከሥልጣን የተወገዱትን ከፍተኛ የመንግሥት ባለሥ ልጣኖች ለመተካት እንኳ ራሱን የቻለ ችግር ነበር ። በመደብ ደረጃ ጊ.ወ.አ. ደርግ ወዳጁን ከጠላት ለመለየት ችግር ገጥሞት አልነበረም ። ነገር ግን በግለሰብ ደረጃ አብዮተኛን ከፀረ አብዮተኛ ወይም ተራማጁን ከአድሀሪው ለመለየት መነሻ የሚሆን ነገር ለማግኘት በጊዜው ማስቸገሩ ግልጽ ነው ። በፊላጭ ቆራጭ ፊውዳል ሥርዓት በነበረው በዝቅተኛ የፖለቲካ ባህል እንዲሁም የፖለቲካ ድርጅት አለመ ኖር ለጊ.ወ.አ. ደርግ ሥልጣን መያዝ አንዱ ምክንያት ቢሆንም ይሄው ሁኔታ ራሱ ጊ.ወ.አ.ደርግ የሚያቀርባቸውን ግለሰቦች በቅጡ ለማወቅ ዕድል ሳይሰጠው ቀርቷል።

ስለሆነም በጊዜው ጊ.ወ.አ.ደርግ ከወ ሰዳቸው ጥቂት የፖለቲካ ውሳኔዎች አንዱ በአገር ቤትና በስደት ለሚገኙ ተራማጆች ጥሪ በማድረግ ለማሰባሰብ ያደረገው ሙከራ ነበር ። እንደገና ስለግለሰቦችና በጊዜው ሊኖር የሚችል አንድ ነባራዊ መለኪያ የፊውዳሉን ሥርዓት መቃወም ስለነበር በዚሁ ፀረ ፊውዳልና ዲሞክራሲያዊ አቋም መሠረት ግለሰቦችን ለመገምገም ሙከራ ተደርጐ እንደነበር ሁላችንም የምናስታ ውሰው ጉዳይ ነው ። በዚህም መሠረት በኃይለ ሥላሴ አገዛዝ ተጨቁነው የታሠሩ የተጋዙ ጡረታ የወጡ ወዘተ . . . ግለሰቦችን በማስጠጋት አንዳንዴም ከፍተኛ ኃላፊነት ሳይቀር የተሰጣቸው ግለሰቦች እንደነ በሩ ይታወሳል ። የኃይለ ሥላሴን አገ ዛዝ ይታገሉ ከነበሩት ዲሞክራሲያዊ ንቅናቄዎች አንዱና በጊዜው ጐልቶ የሚ ታየው የተማሪዎች እንቅስቃሴ ስለነበር ጊ.ወ.አ.ደርግ ለከፍተኛ የመንግሥት ኃላፊ ነት ከሾማቸው መሃል የዚሁ የተማሪዎች እንቅስቃሴ መሪዎች እንደነበሩ ይታወቃል። በኋላም ቢሆን የአብዮታችንን የፖለቲካ አመራር ለማቃናት በቡድንና በግለሰብ ደረጃ በከፍተኛ አመራር እንዲቀመጡ ያደ ረጋቸው ግለሰቦች እንዲሁ በአገር ውስጥና በውጭ አገር የነበሩ የተማሪ ማኅበራት መሪዎች ነበሩ ። በየጊዜው የከዱና የኮበ ለሉ ሚኒስትሮች ቋሚ ተጠሪዎች አውራጃ አስተዳዳሪዎች ወዘተ ... ሁሉ በአንድ ወቅት፣ ተራማጅ ተብለው በኃላፊነት የተቀመጡ እንደነበር ሁላችንም የምናውቀው ጉዳይ ነው ። እነዚህም ግለሰቦች በጊዜው ተጠ ቁመው በኃላፊነት ከተቀመጡ በኋላ አንዳ ንዶቹ በተለያዩ ምክንያቶች በመንሸራተትና በማፈግፈግ ከአብዮቱ ሰፈር ተባረዋል ።

ታዲያ ይህን ሁሉ ጠቅለል አድርገን ስንመለከተው በየጊዜው የቢሮክራሲ አሻ ጥር ፣ ብኩንነትና ምዝበራ እንዲሁም የአ ድልዎ አሠራር መኖራቸው ብዙ ሊገርመን አይችልም ። ምክንያቱም ቀደም ሲል በነ በረው ሁኔታና በኋላም በተፋፋመው የመ ደብ ትግል ተፈትነው የመጡ የሠርቶ አደሩ ፓርቲ አባላት ቢኖሩ ኖሮ ከላይ የተመለከት ናቸው ችግሮች እምብዛም ሊፈጠሩ ባልቻሉ ነበር ።

አሁንም ቢሆን በየቦታው ለሚታዩ ችግሮች አንዱና አስተማማኝ መፍትሄው የሠርቶ አደሩ ፓርቲ ህልውና ማግኘት እን ደሆነ ልንገነዘብ ያስፈልጋል ። ገነው የሚ ታዩት የፖለቲካ አሻጥር ብኩንነት ምዝ በራ እንዲሁም አድልዎ በዘላቂው ሲታይ መፍትሄው የኃላፊዎች መቀያየርና ተገቢ ቅጣት መስጠት ብቻ ሳይሆን የሠ ርቶ አደሩ ፓርቲ በየደረጃው አባላቱን በማስቀመጥ ሁኔታውን በመቆጣጠር አመ ራር መስጠት መቻል እንደሆነ ልንገነዘብ ያሻል ። እርግጥ የተባሉትን ችግሮች ለመ ቋቋም ጊዜያዊና ገቺ እርምጃዎች ከአሁኑ ሊወሰዱ አይገባም ማለት አይደለም ። በየ ጊዜው እነዚህን ችግሮች ለመቋቋም በማሰብ አዲስ ኃላፊዎች የተሾሙ

ሲሆን እንደሁኔታውም ተገቢ እርምጃ የተ ወሰደባቸው እንዳሉ ከማናችንም የተወሰረ አይደለም ። ይሁንና ዘላቂው ድርጅታዊ መፍትሄ አብዮታችን የሠርቶ አደሩን ፓርቲ አመራር እንዲቀዳጅ ማድረግ በመሆኑ የኢ ሠፓአኮን ተልዕኮ ማሳካት አንገብጋቢ የወቅቱ ጥያቄ እንደሆነ በሚገባ መታወቅ አለበት ። ከዚሁ ጋር አብሮ ሊታይ የሚገ ባው ሌላ ጉዳይ እስካሁን ያሉትን የአብዮ ታችንን ችግሮችና ነባራዊ መንስዔዎች በቅጡ ከተረዳን ሰፊው ሕዝብ በየደረጃው የሚያደርገውን ተሳትፎ ከፍ ማድረግ ወሳኝ እንደሆነ እንገነዘባለን ። በመሆኑም ዛሬ ሰፊው ሕዝብ ሃብትና ንብረቱን የሚቆጣ ጠርበትን የመዝባሪዎችና የአባካኞችን ጥፋ ት የሚገታበት የሕዝባዊ ቁጥጥር መዋቅር መዘርጋት አማራጭ የማይገኝለት አብዮ ታዊ ተግባር እንደሆነ በሚገባ ተረጋግ ጧል ። በአሁኑ ጊዜ በኢትዮጵያ የሠራተኛ ውን ቁጥጥር ስርዓት ለመዘርጋት ቅድመ ዝግጅቱ የተከናወነ መሆኑ ለአብዮቱ እድገ ትና ጥንካሬ ቋሚ ምስክር ነው ።

የት ደርሰናል?-አጭር ማጠቃለያ

እስካሁን በዚህ ጽሑፍ የተለያዩ ክፍ ሎች እንደታየው ወደማጠቃለያ ሃሳብ የሚ ያመሩ ወይም ዛሬ አብዮታችን የደረሰበትን የዕድገት ደረጃ ሊጠቁሙ የሚችሉ የጽንሰ ሃሳብና የተጨባጭ ሁኔታ መለኪያዎች ተገምግመዋል ። ምናልባትም አንባቢ እን ዚህን የጽንሰ ሃሳብ መነሻዎች መሠረት በማድረግ በዚህ ማጠቃለያ ሊቀርቡ ከሚ ችሉ አጫጭር ግምቶች የተሻለና ሰፊ ግምገማ ለራሱ ሊወስድ ይችላል ። ለማን ኛውም ዋነኞቹን ነጥቦች ባጭሩ እናጠቃል ላቸዋለን ።

ቀደም ሲል እንዳየነው የአብዮታችን ዕድገት ነባራዊ መለኪያዎች ሁለት እንደ ሆኑ ተመልክቷል ። አንደኛው አብዮታችን ባለው ሁለንተናዊ ዓለም አቀፍ ባህርይ መሠረት ሌኒን የሚያቀርባቸው ሶስት ደረ ጃዎች ወይም መለኪያዎች ናቸው ። ሁለ ተኛው መለኪያ ደግሞ አብዮታችን ከጀ መረበት ተጨባጭ ሁኔታና ብሔራዊ ልዩ ነት መሠረት የተነደፈው የብሔራዊ ዲሞ ክራሲያዊ አብዮት ፕሮግራም ነው ። እነዚህም ሁለት መለኪያዎች ነባራዊና ታሪካዊ ሲሆኑ ዞሮ ዞሮ ለኛ የሚኖራቸው አገልግሎት የአብዮታችንን ዕድገት ለመገ ምገም በመሆኑ በአንድነት ሊታዩ ይች ላሉ ።

ከሌኒን ሶስት ደረጃዎች ወይም መለኪ ያዎች በመነሳት ዛሬ አብዮታችን የት እንደ ደረሰ ለማገናዘብ ስንሞክር የግዴታ የአብ ዮቱን ልዩና ተጨባጭ ሁኔታ ከመረዳት መጀመር አስፈላጊ ይሆናል ። ይሄውም በተደጋጋሚ እንደሚነገረውና በዚህም ጽሑ ፍ እንደተጠቆመው የኢትዮጵያ አብዮት እስካሁን ድረስ የሠርቶ አደሩን ፓርቲ አመራር አልተቀዳጀም ፤ ይህም ለአብዮቱ ልዩ ባህርይ የሚሰጠው ሲሆን ደካማ ጐኑም እንደሆነ ተነግሯል። እንግዲህ የሌኒንን ደረ ጃዎች ወይም መለኪያዎች በአብዮታችን ሂደት በቀጥታ ብናውለው ትንሽ ሊያደና ግረን ይችላል ። በመጀመሪያ ደረጃ ዛሬ የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ በሠርቶ አደሩ ፓርቲ አማካኝነት የመንግሥት ሥልጣን አልያዘም ። አሁንም በአብዮቱ ጠላቶች ላይ ሙሉ በሙሉ ድል ያልተቀዳጀ እንደ ሆነ ይታወቃል ። እንግዲህ የኢትዮጵያ አብዮት በሌኒን መለኪያዎች መሠረት ገና ሁለቱን የመጀመሪያ ደረጃዎች በሙሉ እንዳላጠናቀቀ ይታያል ።

ይሁንና ይህንኑ ጉዳይ ይበልጥ ስንመ ረምረው የኢትዮጵያ አብዮት ልዩና ተጨ ባጭ ሁኔታ እንደሚመልሰው ለመገንዘብ ይቻላል ። ከሁሉም በላይ ይህንን ጉዳይ ግልጽ የሚያደርገው የጊ.ወ.አ.ደርግን ባህ ርይ በሚገባ ከተረዳን ሰፊው የኢትዮጵያ ሕዝብ ምንም እንኳ እስከ ዛሬ የሠርቶ አደሩን ፓርቲ አመራር ባይቀዳጅም አብ ዮቱ እስካሁን ሲመራው የቆየው መንግሥት ማለት ጊ.ወ.አ. ደርግ ያከናወናቸውን ተግ ባራት ሁሉ ስንመለከት የፓርቲ ምትክ ሆኖ ሲሠራ እንደቆየ ለመገመት ይቻላል ። ስለሆነም የሰፊውን ሕዝብ የመንግሥት ሥል ጣን ጥያቄን በሚመለከት ረገድ እስካሁን በጊ.ወ.አ.ደርግ አብዮታዊ አመራር ውክ ልና እንዳለውና በዚህም የተነሳ ፖለቲካ ዊና ኢኮኖሚያዊ ጥቅሙን ሲያስከብር ቆይ ቷል ። ይህም በመሆኑ ከአብዮታዊት ኢት ዮጵያ ወደ ሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ኢት ዮጵያ የሚደረገው ሽግግር በመሠረቱ አሁን ባለው መንግሥት የመደብ ባህርይ ላይ ለውጥ (Class character of the sate) የሚያመለክት ሳይሆን የመንግሥት መዋ

ቅራዊ አሠራር ለውጥ ነው ። ዛሬ ሰፊው
ሕዝብ በአብዮታዊ መንግሥት ወይም ጊ.
ወ. አ. ደርግ ያለው የሥልጣን ውክልና ነገ
በሕዝባዊት ዴሞክራሲያዊ ኢትዮጵያ የሠ
ርቶ አደሩ ፓርቲና የሕዝባዊ ሸንጎዎች
ይኖሩታል ማለት ነው ። እንግዲህ በዚህ
አቀራረባችን መሠረት ምንም እንኳ ዛሬ
የኢትዮጵያ አብዮት የሠርቶ አደሩን ፓርቲ
አመራር ባይቀዳጅም የሰፊውን ሕዝብ ጥ
ቅም የሚያስከብር መንግሥት ስላለ በአንድ
መልኩ ሰፊው ሕዝብ ባለው አሠራር የመን
ግሥት ሥልጣን ተካፋይ ወይም አብዮታዊ
ውክልና (Revolutionary Representation)
እንዳለው ሐቅ ነው ። በመሆኑም በሌኒን
የመጀመሪያ መለኪያ መሠረት የኢትዮጵያ
አብዮት በአንድ መልኩ ይህንኑ ደረጃ
ያሟላ እንደሆነ ለማየት ይቻላል ። ቀደም
ሲል እንደተጠቆመው ከኢሠፓአኮ ወደ ፓር
ቲ ምስረታ በሚደረገው ሽግግር መሃል ሌላ
ምንም ነገር የሌለ በመሆኑ የኢትዮጵያ
አብዮት ይህንኑ የሌኒን የመጀመሪያ ደረጃ
ለማጠናቀቅ ዛሬ በዋዜማው ላይ እንደሚ
ገኝ እንገነዘባለን ።

በሌላ በኩል አብዮታችን በጠላት ላይ
የተጐናጸፋቸው ድሎች እንዲሁ በሌኒን
ሁለተኛ ደረጃ ማገባደድ ረገድ ምን ያህል
እንደተራመድን ለማየት ያስችለናል ። በመ
ሃል አገር ያለውን ሁኔታ ስንመለከት በተ
ለያየ መልክ በየጊዜው የተከሰቱት ፀረ አብ
ዮት ኃይሎች በሚገባ በቁጥጥር ሥር ውለ
ዋል ። ጨርሶ ጠፍተዋል ባይባልም ዛሬ
የኢህአፓ የመኢሶን የኢድህ ወዘተ... ፀረ
አብዮት እንቅስቃሴ አብዮታችንን በስጋት
ላይ የሚጥለው አይደለም ። ስለሆነም አብ
ዮታችንና ሰፊው ሕዝብ የሥልጣን ተቀና
ቃኞቹን በቁጥጥር ሥር ለማድረግ ያደረገው
ጥረት ደህና ደረጃ ላይ እንደሚገኝ ለማየት
ይቻላል ። ይሁንና ፀረ አብዮተኛ ተገንጣይ
እንቅስቃሴዎች አሁንም ቢሆን ሙሉ
በሙሉ በቁጥጥር ሥር አለመዋላቸው አብ
ዮታችን ይህንኑ የሌኒን ሁለተኛ የዕድገት
ደረጃ ለማጠናቀቅ የሚቀረውን መጠን
ይጠቁሙልናል ።

በሌላ በኩል አብዮታችን በነበረው
የርስ በርስና ብሔራዊ ጦርነት የተጎዳውን
ኢኮኖሚ ለማንሰራራት ጥረቱን በመጀመሩ
ሶስተኛውን የዕድገት ደረጃ የሚወክለውን
ተግባር እንደተያያዘው እንመለከታለን ።
በዚህ ረገድ የደቀቀው ኢኮኖሚያችን እንዲ
ያንሰራራ አብዮታዊ ዘመቻ እየተካሄደ መሆ
ኑ ለሁላችንም ግልጽ ነው ። የወረስናቸውን
የማምረቻና አገልግሎት ሰጪ ድርጅቶች
በሚገባ ለማንቀሳቀስ ፣ መሬት ላራሹ የሆ
ነለትን ገበሬ ምርት ለማሳደግ ከፍተኛ
የኢኮኖሚ ዘመቻ በማካሄድ ላይ እንገኛ
ለን ። የተገኘውም ውጤት የሚያበረታ
ሲሆን የምርት ኃይሎችን የተፋጠነ ዕድገት
ለማስገኘት አዲስ የንብረት ይዞታና የም
ርት ግንኙነት በእርግጥ ዋስትና እንደሆኑ
ለማየት ተችሏል ። ዛሬ የገበሬው የመግዛት
ችሎታ ከፍ ማለቱ ለኢንዱስትሪ ምርት
ከፍተኛ ገበያ ሲሆን ለጥሪት ክምችትም
ትልቅ ምንጭ ከፍቷል ።

ዛሬ የተያያዝነው የኢኮኖሚ ግንባታ
በሌኒን የሶስተኛው ደረጃ አገላለጽ «እኛው
ራሳችን ያሳለፍናቸውን ውሳኔዎች ፣ በሕግ
የደነገግናቸውን ፣ የተወያየንባቸውን ሁሉ
ተግባራዊ ለማድረግ ከባድና ውስብስብ
ተግባር በማከናወን ላይ እንገኛለን» ።

እንግዲህ እስካሁን ባየነው በነዚህ ሁለ
ንተናዊ የሌኒን ደረጃዎች ወይም መለኪያዎ
ች መሠረት የኢትዮጵያ አብዮት ባለው ልዩ
ባህርይ የተነሳ በሶስቱም ደረጃዎች የሚመለ
ከቱትን ተግባራዊ ሁኔታዎች እየፈጸመ ሲሆ
ን በሶስቱም ዘርፍ ያደረገው እንደቅደም ተ
ከተላቸው ይለያያል። ቀደም ሲል እንደተመ
ለከተው ዛሬ አብዮታችን የመጀመሪያውን
ደረጃ ለማገባደድ በዋዜማው ላይ የሚገኝ
ሲሆን ሁለተኛውን ለማገባደድ ግን ገና
የሚቀረን እንዳለ ግልጽ ነው ። ማለትም
ተገንጣይ ኃይሎችንና የቀሩትን ጥቂት የመ
ሃል አገር አድሃሪዎችን በቁጥጥር ሥር የማ
ዋሉ ተግባር ከመጀመሪያው ደረጃ መገባ
ደድ የሚያያዝና ብዙም ሥራ የሚጠይቅ
ጉዳይ ነው ። በሌላ በኩል ሶስተኛውን ደረጃ
የማገባደዱን ጉዳይ መገመት እንደሚ
ቻለው ብዙ ውጣ ውረድ ያለበትና የዚህም
ተግባር መገባደድ ሶሻሊዝም በኢትዮጵያ
ማሸነፉን የሚያረጋግጥ ነው ። የኢትዮ
ጵያ አብዮት በዚህ ረገድ ገና ብዙ እንደሚ
ቀረው ጠንቅቀን ልንረዳ ይገባል ። ይህን
ጉዳይ ጠቅለል አድርገን ብንወስደው አብ
ዮታችን የመጀመሪያውን የሌኒን መለኪያ
ለማገባደድ የተቃረበ ሲሆን ሁለተኛው
ግን ከመጀመሪያው የበለጠ ጊዜ የሚወስድ
በት ሲሆን ሶስተኛው ደግሞ ገና ለብዙ

ጊዜ የሚያቆየው እንደሆነ ግልጽ ነው ። በነዚህም ሶስት ዘርፎች የሚደረገው ትግል የአብዮታችንን ስር መስደድና ድል ማድረግ የሚያረጋግጡ በመሆናቸው ዛሬ የአብዮታችን መሠረታዊ ተግባራት ጠንካራ የሠርቶ አደሩ ፓርቲ መመሥረት፣ በጠንካራ ሶሻሊስት ኢኮኖሚ ላይ የተመሠረተ የማይበገር የመከላከያ ኃይል መገንባት እንደሆነ በመደጋገም ተገልጿል ። በመሠረቱ የነዚህ ሶስት ተግባራት መሳካት አብዮታችን የቀረበለትን የዕድገት መለኪያ ሙሉ በሙሉ ለማገባደድ ያስችሉታል ማለት ነው ።

አብዮታችን እስካሁን ያስገኛቸውን ድሎች በመውሰድ ሁለንተናዊ በሆነው የሌኒን መለኪያዎች አንጻር ዕድገቱን ለመገምገም ያደረግነው ጥረት በፕሮግራሙም አፈጻጸም ረገድ ምን ያህል እንደተራመደ ያመለክታል ። ለዚህ ነው ከአሁን በፊት እንደተባለው የሁለቱም መለኪያዎች አገልግሎት ዙሮ ዙሮ አንድ የሚሆነው ። ስለሆነም የአብዮቱን ዕድገት በፕሮግራሙ አፈጻጸም ረገድ ለመገምገም የምናደርገው ሙከራ የግዴታ ከላይ በሌኒን መለኪያዎች መሠረት ካደረግነው ግምገማ የማይለይ በመሆኑ እንደገና ማንሳቱ አስፈላጊ አይሆንም ። አብዮታችን በደረሰበት የዕድገት ደረጃ የፊውዳሊዝምን ፈላጭ ቆራጭ የፖለቲካ ሥርዓትና የኢኮኖሚ ምዝበራ ጨርሶ አስወግዶታል ። ዛሬ ሰፊው ሕዝብ ዲሞክራሲያዊ መብቱን በየደረጃው እየተጎናጸ ሲሆን ይህንንም ተግባር ከፍጻሜ ለማድረስና ቋሚ ዋስትና ለመስጠት ወደ ሕዝባዊ ዲሞክራሲ እየተቃረበ መሄዱን ተመልክተናል ። ባጭሩ አብዮታችን ሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን ለመመሥረት በተቃረበ መጠን ፕሮግራሙን ምን ያህል ተግባራዊ እንዳደረገ መገምገም ይቻላል ማለታችን ነው ።

የግርጌ ማስታወሻ

1. V.I. Lenin, coll. works, vol. 13, progress pub. Moscow p. 243.
2. K.Zaradov, *The Political Economy of Revolution*, Progress pub. Moscow 1981, p. 76-77.
3. *Short History of the World*, vol. 2, Progress pub., Moscow 1974, p.54.
4. Ibid. p.54.
5. Ibid (vol. 1) p.131.
6. Ibid (vol. 1) p.131.
7. V.I. Lenin, coll. works, vol. 33, progress pub. Moscow p.110.
8. Ibid, vol. 13, Progress pub.,Moscow, p.37
9. Short History of the world (vol. 2) Ibid p. 288.
10. Ibid p. 313.
11. Marx and Engels, selected works, vol.I, progress pub. Moscow, p. 111-112.
12. History of the C.P.S.U (Bolshevik) Moscow, 1937, p.4
13. Ibid, p. 4.
14. Paul C. Gregory & Robert stuart, *Soviet Economic performance and structure*, p. 379.
15. *History of the world*, Ibid p. 282.
16. Monthly statistical bulletin, Nov. 1981, p. 16.
17. *History of the C.P.S.U* (Bolshevik) Moscow, 1937, p. 67.
18. National Democratic Revolution's Programme, p. 7.
19. Ibid, p. 10.
20. Ibid, p. 7.
21. V.I. Lenin, *On Socialist Economic Organization*, progress pub., Moscow p. 131.
22. Civil code of Ethiopia Act.
23. *The Social and Economic Conditions of Ethiopia*, Addis-Abeba, 1989 (Unpublished).
24. Report of the Organization Department to the Second Plenary Session of the C.C. of COPWE.
25. Report of Cooperatives Dept. to the Second Plenary Session of C.C. of COPWE.
26. ከኢሠፓአኮ የንብረት ሥራ ማኅበራት መምሪያ የተገኘ ።
27. የኢሠፓአኮ 1ኛ ጠቅላላ ጉባኤ፣ ማእከላዊ ሪፖርት፣ ሰኔ 1972
28. Economic Report to the 2nd Plenary Session of the C.C. of COPWE.

መስከረም

- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማሊያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ

የማርክሲስት ሌኒኒስት የርዕዮተዓለም መጽሔት

ቅጽ 2 ቁጥር 7
ታኅሣሥ 1974

መስከረም

ቅጽ 2 ቁጥር 7
ታኅሣሥ 1974

የማርክሲስት ሌኒኒስት ርዕዮተዓለም መጽሔት

ማ ው ጫ

ገጽ

- የዝግጅት ገጽ - - - - - - - - - - 3
- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ - - - - - - 6
  ሮቤርቶ ቺጋና
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር - - - 31
  አብዱልሀፌዝ ዮሱፍ ፤
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማሊያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ - - 50
  ሰሎሞን ዲባባ ፤
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው - - - - - - - 64
  መሐመድ ሳላህ ፤
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ - - - - - - 85
  ተሾመ ከበደ

በኢሠፓአኮ ማዕከላዊ ኮሚቴ

ርዕዮተ ዓለም መምሪያ እየተዘጋጀ በየሦስት ወር የሚወጣ ።

አድራሻ

የፖስታ ሣጥን ቁጥር — 80001
የስልክ ቁጥር — 113000

Proudly brought to you by
www.binyamhk.wordpress.com

ባህልና ንድፈ ሀሳባዊ ግንዛቤው

መሐመድ ሳላህ

ባህል የሚለው የአማርኛ ቃል በእንግሊዝኛ ካልቸር የሚለው ቃል ከአዘለው ጽንስ-ሀሳብ ጋር ወይም ይህ ጽንስ-ሀሳብ ከሚሰጠው ትርጉምና በውስጡ ከሚገኙ ነገሮች አንፃር ሲታይ ሙሉ በሙሉ አይገጣጠምም ። ከዚህም ሌላ ባህል በተራ አማርኛ አግባቡ የሚታወቀው ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍና አሁንም ያለ ነገር ቢሆንም የሚፈጠሩ ነገሮችን እንደሚያጠቃልል ተደርጐ የሚወሰድ አይደለም ። በዚህም አንፃር ሲታይ ካልቸር ካዘለው ጽንስ ሀሳብ ይለያያል ። በተጨማሪም ባህል ፤ ልማድና ወግ ከሚባሉት ቃላት ጋር ያለው ልዩ ተመሳሳይነት ጥርት ባለመንገድ በውል የሚታወቅ አይመስልም ።

በደስታ ተክለወልድ ከተዘጋጀው አዲስ የአማርኛ መዝገበ-ቃላት ውስጥ ባህል የሚለውን ቃል ልማድ ፤ ደንብ ነው ሲል ይተረጉመዋል ። በሌላ በኩል ደግሞ ልማድ ለሚለው ቃል ይሄው መዝገበ ቃላት የሚሰጠው ፍቺ «ልማድ ማለት ዐመል ፤ ደንብ ፤ ሕግ ፤ ወግ» ነው ይልና ተጨማሪ ማብራሪያ ሲሰጥ «ልማድ ትንባሆ ፤ ጫት ፤ ቡና ፤ ጠጅ፤ ዐረቂ ልዩ ልዩ መብልና መጠጥ በያንዳንዱ ሰው ዘንድ ዘወትር ተፈላጊ የሆነ ነገር ሁሉ ልማድ ይባላል ። ልማድ የተለመደ ፤ የተጠና ፤ የታወቀ ፤ እውቅ ፤ ሥራዬ ተብሎ የታወቀ» ነው ይላል ።

ከዚህ ትርጉም ውስጥ በርካታ ነጥቦችን ለመረዳት የሚቻል ይመስለናል ። በመጀመሪያ ደረጃ ባህል ፤ ልማድና ወግ ተመሳሳይ እንደሆኑ እንመለከታለን ። በሌላ በኩል ግን መዝገበ-ቃላቱ ወግ ምን እንደሆነ ሲፈታ «ወግ እጅግ የቆየ የዘገየ ዜና ወሬ ፤ ነገር ፤ የታሪክ ዓይነት ፤ እንዲህ ነበር እየተባለ የሚነገር ፤ የሚወራ ደንብ ፤ ሥርዓት ፤ ልማድ» እንደሆነ አድርጐ ስለሚተረጉም ወግ አፈ-ታሪክና ከዚህ በፊት የነበረ አለበለዚያም በአሁኑ ወቅት ድርጊቱ በመፈጸም ላይ ቢገኝም እንኳን ሙሉ በሙሉ በአላፊ ጊዜ ውስጥ ብቻ ተወስኖ (በጊዜ አንፃር) የሚገኝ ወይም የሚባል ነገር እንደሆን ያሳያል ። የአሁኑን ወይም በመባል ላይ ያለን ነገር አያመለክትም ማለት ነው ።

ሌላኛው ከዚህ ትርጉም ውስጥ ለመረዳት የሚቻለው ልማድ ሁሉ እንደሆነና ሁሉን ለማርካት የምንገለገልባቸውን የፍ

ጆታ እቃዎችን ማመለከቱን ነው ። ከዚህ ትርጉም ጋር ተያይዞ ልማድ «በያንዳንድ ሰው ዘንድ» የሚል በመሆኑ ግላዊ ጉዳይ ስለመሆኑ እንጂ ማህበራዊነቱን የሚጠቁም አይደለም ። «ሥራዬ ተብሎ የሚታወቅ» ነው ስለሚል ልማድን እውቀት እንደሆነም ሲያሳይ በሌላ በኩል ግን ፈሊጥ ለሚለው ቃል የሚሰጠው ትርጉም» ዕውቀት ፤ ዘዴ ፤ ነው ይላል ። ከዚህም የተነሳ ልማድና ፈሊጥ እውቀት በመሆናቸው ተመሳሳይነት እንዳላቸው ለመመልከት ይቻላል ።

እዚህ ላይ ግን ልማድና ፈሊጥ በዕውቀትነታቸው የተነሳ ተመሳሳይነታቸውን ለመመልከት ብንችልም በዕውቀቱ ምንጭ አንፃር ስንመለከታቸው ልዩነት እንዳለ ለመገመት የሚያስችል ሀሳብ አለ ። ልማድን እንደ እውቀት አድርጐ ሲወስድ የዚህ ዕውቀት ምንጭ ግን ሆን ተብሎ አንድን ነገር በተደጋጋሚ በማድረግ ወይም በመጠቀም የሚገኝን ዕውቀት መሆኑን እንረዳለን ። የፈሊጥ ዕውቀትነት ግን ከየት እንደሚመጣ በቀጥተኛ መንገድ አያመለክትም ። ይሁን እንጂ «ሞኝ ያገኘው ፈሊጥ ውሻ የደፋው ሊጥ . . .» የሚለውን ተረት ለማብራሪያ እንደ ምሳሌነት ስለሚያቀርብ የፈሊጥ ዕውቀትነት ከብልሀት ወይም ብልጥ ከመሆን ጋር የተዛመደ ወይም ተመሳሳይ ሊሆን የሚችል ዕውቀትን እንደሆነ ለመገንዘብ የሚቻል ይመስላል ።

ከትርጉሙ የምንመለከታቸው ነጥቦች እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ብቻ አይደሉም ። ደንብ ፤ ሕግ ሥርዓት የሚሉት ቃላት በመገኘታቸውና እነዚህ ቃላት ደግሞ ያላቸው ትርጉም ሲታይ የባህልን ምንነት ይበልጥ ውስብስብ ያደርገዋል ።

የተፈጥሮና የማህበራዊ ህግጋት ስርዓት በሚባልበት ጊዜ ማህበራዊ ሕግና ሥርዓት ለማለት ነው ። ደንብ የሚለውም ቃል ከሰዎች ጠባይ (behavior) ጋር የተዛመደና ይህንንም የሚገልጽ በመሆኑ ማህበራዊ ነው ። ይሁን እንጂ እዚህ ላይ አንድ ነጥብ ግልጽ ሊሆን ይገባል ። ይኸውም ሕግ ተብሎ በትርጉሙ ውስጥ ሲሰጥ በመንግሥት የሚወጣ የፍታብሔር ወይም የወንጀል ሕግም ለማለት አይመስልም ። ምክንያቱም የተወሰነ ልማድን መከበርና አለመከበር ወንጀል ነክ ካልሆነ በስተቀር አንቀጽ ተጠቅሶ የሚያስቀጣ አይደለም ። ይህም ሲባል ደግሞ የተወሰነ ልማድን አለማክበር አያስቀጣም ወይም የማናቸውም ልማድ አለመከበር ያስቀጣል ወይም የግድቅጣትን የሚያስከትል ነው ማለት አይደለም ።

ይህ ብቻ አይደለም ሕግ ያለን «ልማድ» ባህል ፤ ደንብን ወዘተ የሚያስጠብቅ እንጂ እራሱ ባህል አይደለም ። ከላይ ለመጥቀስ እንደተሞከረውም የተወሰኑ ልማዶች መከበራቸውና አለመከበራቸው በሕግ የሚያስቀጣ ወይም የማያስቀጣ ሊሆን ይችላል ብለናል ። የተወሰኑ «የተለምዶ ሕጎች» በፍታብሔር ወይም ወንጀል ሕግ ውስጥ የሚጠቃለሉ ናቸው ። ስለሆነም አንቀጽ ይኖራቸዋልና እነዚህን ደንቦች አለማክበር የሚያስቀጣ ይሆናል ፤ በሌላ በኩል ግን በርካታ «የተለምዶ ሕጐች» (Customasy Laws) በሕግ ውስጥ ያልታቀፈ ወይም ሕግ ስለነርሱም የሚያነሳው ወይም የሚጠቅሰው ከሌለም ግን የእነኝህ ደንቦች መጣስ ግላዊ ጉዳይ አለበለዚያም ሕብረተሰቡየሚያወግዘው ብቻ በመሆን ይቀራሉ እንጂ የሚያስቀጡ አይደሉም ።

ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት ጉዳዮች አንዳንድ ነገሮችን ለመመልከት የሚቻል ይመስለናል ። በአንድ በኩል ሕግ ያሉ ልማዶችን ፤ ወጐችንና ባህሎችን ሁሉንም እንዳሉ ሳይለወጡ እንዲከበሩ አያደርግም ። ስለሆነም ልምዶች ፤ ወጐችና ባህሎች በሕግ በመጠበቃቸው ሳይለወጡ በመቅረት በጣም ጊዜ እንዳያልፉባቸውና ይህም በህብረተሰቡ ላይ ችግር እንዳይፈጠር ለማድረግ ይረዳል ። በአንዳንዶቹ ልማዶች ላይ ደግሞ ሕግ ዝም በማለቱ መለወጣቸው ጠቃሚ ሆኖ ሲለወጡ ስለማይቃወም የለውጥ እድል እንዲኖር ያደርጋል ። በሌላ አነጋገር ሕግ ባህልን በራሱ የእድገት ሕግ መሠረት እንዲያድግ የሚያደርግ እንጂ እራሱ ባህል እንዳልሆነ ለመመልከት ይቻላል ።

ለምሳሌ በሠርግ ጊዜ አንድ ሙሽራ በልማድ ለሙሽራይቱ ወይም ለቤተሰቦቿ በሠርጉ ቀን ሊደረግላት ወይም ሊደረግላቸው የሚገባውን ነገር ሳያሟላ ቢቀር አይቀጣም ማለት አይደለም ። በፍርድ ቤት ባይሆን እንኳን በቤተሰብ ሸንጐ ይቀጣል ። ምክን

ያቱም ህብረተሰቡ እነዚህን ነገሮች የሚያ በረታታ ወይም የሚደግፍ አይደለምና ነው። በሌላ በኩልም ሽማግሌ ወይም አንዲት ባልቴት ሲመጡ በእድሜው ከነርሱ ያነሰ ሰው በማክበር ከወንበር አለመነሳት ወይም ለነርሱ እንዲቀመጡ ወንበር አለመልቀቅ የሚያስቀጣ ሳይሆን ውግዘትን፣ እርግማንን የሚያስከትል ይሆናል እንጂ በፍርድ ቤት አያስቀጣም ።

ይሁን እንጂ አንዳንድ መከበር ያለባ ቸው ልማዶች ሳይከበሩ የቀሩ እንደሆነ በሕግ የሚያስቀጡ አሉ ።

እዚህ ላይ በመጀመሪያ አያስቀጣም ያል ነውን ጉዳይ በመካድ ያስቀጣል በማለት ለመሻር ወይም የመጀመሪያውን ሀሳብ የሚቃረን ሀሳብ ማቅረባችን አይደለም ። ለምሳሌ አንድ ጤነኛ የሆነ ሰው በአደባባይ ራቁቱን ሲሄድ ቢገኝ ራቁት መሄድ ልማድ ባይሆንም የሕዝብን ስነ ምግባር (Public Morality) የሚነካ በመሆኑ ይቀጣል ። ይህ ግን የሚያስቀጣው ሆን ተብሎ የሕዝብን ስሜት ለመንካት ወይም ለማስቆጣት የተ ደረገ ወንጀልም በመሆኑ ነው ። የልማድና ደንብ ጉዳይ እንደ የሕዝብ የእድገት ደረጃና ታሪክ ፣ የአየር ጠባይ፣ ሃይማኖት ወዘተ የተ ለያየ በመሆኑ አንዳንድ ቦታ ራቁት መሆን የተለመደ በመሆኑ በነውርነት የማይታይ ወይም ድርጊቱ የሚያስወግዝ ሊሆን ይች ላል ። ይህ ደግሞ ልማድና ደንብ ማህበራዊ እንደሆኑና የተወሰነ ሥነ ምግባራዊ መመ ዘኛ (Morale evalution) እንዳለው ያሳ የናል ።

እዚህ ላይ ግልጽ ሊሆን የሚገባው ይሄኛ ውን ልማድ ማክበር አያስቀጣም ወይም ያኛውን አለማክበር ያስቀጣል ለማለት አይ ደለም ። እዚህ ሁሉ ትንታኔ ውስጥ ለመግ ባት ያስገደደን ባህል ፣ ልማድና ወግ ለሚ ባሉት ቃላት በአማርኛ የሚሰጠው ትርጉም ግልጽ አለመሆኑን ለማስመልከት ነው ። የቃላቶቹ ትርጉም ተመሳሳይነትና ልዩነት ያላቸው ብቻ ሳይሆኑ ተቃራኒም ናቸው ። እንዲሁም ግልጽ ያልሆኑና ልቅ ትርጉም አላቸው ። በሌላ በኩልም ካልቸር ከሚለ ውና ይህ ጽሑፍ ለማሳየት ከሚሞከረው ትርጉም ጋር የተለዩና የማይጣጣሙ ናቸው

በዚህ ጽሑፍ ውስጥ እኛ ባህል የሚለ ውን ቃል የምንጠቀምበት በእንግሊዝኛው ካልቸር በሚለው ቃል በትንታኔው ውስጥ በተሰጠው አገባቡ ብቻ በመወሰን ነው ። ድግግሞሽን ለማስቀረት ሲባል በዚህ ወቅት ትርጉሙን ከመስጠት እንድንቆጠብ እንገ ደዳለን ።

የዚህ ጽሑፍ ዓላማ ባህል (ካልቸር) ምን እንደሆነ ፣ በትርጉሙ ውስጥ ምን ምን ነገሮችን እንደሚያቅፍና የነዚህ ክፍ ሎች የተናጠልና የወል ባህርያት ምን እንደ ሆኑ ማሳየት ነው ። ከዚህ በተረፈ ባህል መቼና እንዴትስ እንደሚፈጠር፣ ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍባቸውን መንገ ዶች ማሳየትና ባህል ከስልጣኔ ጋር ያለውን ልዩነትና ተመሳሳይነት ለመጠቆምም ሙከ ራ ያደርጋል ። እንዲሁም የባህልና የኪነትን የመደብ ባህርያት ርዕዮተ ዓለማዊና ሌሎች አገልግሎቶችን በማሳየትና ከነዚህም መሠ ረታዊ ሀሳቦች በመነሳት በጽሑፉ ሁለተኛ ክፍል የተጠቀሰውን ርእስ ከኢትዮጵያ ሁኔታ ጋር ለማገናዘብ ሙከራ ይደረጋል ።

በመጨረሻም ይህ ባህልን በሚመለከት የቀረበው ፅሑፍ የመጀመሪያ ሙከራ በመ ሆኑ ይበልጥ ሊብራራ ፣ ምርምርና ጥናት ሊደረግበት የሚገባው እራሱን የቻለ የጥናት መስክ እንደሆነ አንባቢያንን ለማሳሰብ እን ወዳለን ።

ባህል ምንድን ነው ?

በርካታ ትርጉም ከሚሰጣቸውና በኅብረ ተሰብ ተመራማሪዎች መሀከል ክርክርን ከሚፈጥሩት ማኅበራዊ ክስተቶች ውስጥ አንዱ ባህል የሚለው ጽንሰ ሃሳብ ነው ። ለምሳሌ የተለያዩ ሕዝቦች ያላቸው ባህላዊ ልዩነት የሚመነጨው ወይም የሚወሰነው ከየአካባቢው ልዩነት ነው የሚል አባባል አለ ። እንደነኝህ ሰዎች አባባል የባህል ትር ጉም መስጠት ያለበት ወይም ምንነቱ መወሰን ያለበት ሰዎች ከሚኖሩበት አካ ባቢ በመነሳት መሆን ይገባዋል ። ይህ ዓይ ነቱ የባህል ግንዛቤ የባህልን መንስዔ በጅኦግ ራፊያዊ ክልል በመወሰን ባህል የተፈጥሮ ክስተቶች ውጤት እንደሆነ አድርጐ ያቀር ባል። ነገር ግን የተፈጥሮ አካባቢ በባህል ላይ መጠነኛ ተጽዕኖ ያደርግ እንደሆነ እንጂ

አይወስነውም ። ምክንያቱም በአንድ ዓይነት ወይም ተመሳሳይ አካባቢ ውስጥ የሚኖሩ ሕዝቦች የተለያየ ባህል ስለሚኖራቸውና የአካባቢው ባሕርይ ሳይለወጥም የነዚህ ሕዝቦች ባህል ተለውጦም ስለሚገኝ ነው ።

በአንድ ዓይነት ወይም ተመሳሳይ የተፈጥሮ አካባቢ ውስጥ የሚገኙ ሕዝቦች የተለያየ ባህል ሊኖራቸው ይችላል ፤ እንዲሁም በጣም በተለየ አካባቢ ውስጥ የሚገኙ ሕዝቦች ደግሞ ከነዚሁ ጋር ተመሳሳይ ባህል ሊኖራቸው ይችላል ። ይህም የሚያሳየን የባህል ልዩነትም ሆነ ምንነት ምክንያቱ የተፈጥሮ አካባቢ አለመሆኑን ነው ። በአውሮፓ ውስጥ የሚገኙ ሕዝቦች ተመሳሳይ በሆነ የጅኦግራፊ ክልል ውስጥ ቢገኙም በባህላቸው ግን የተለያዩ ናቸው ። በጣም ልዩነት ባለው የጅኦግራፊ ክልል ውስጥ የምትገኘዋ አውስትራሊያ ከአውሮፓውያን ጋር በጣም ተመሳሳይ ባህል አላት ። አሜሪካም እንዲሁ ።

ሌሎች ደግሞ የሕዝቦች ባህል ልዩነት ውስጣዊ የሆኑ የዐመል ማለትም የቁጡነት፤ ገራምነት ፤ ግንፍልነትና ለዘብተኝነት ስሜት (ልዩነት) የተነሳ ነው ይላሉ ። በነርሱም አባባል የዚህ ምክንያት ደግሞ በቆዳና በዓይን ቀለም (ከለር) ዓይነት፤ በፀጉርና በከንፈር ስፋት ወይም ቀይነት ልዩነት ፤ በአፍንጫ ሰልካካነትና ድፍጥጥነት የሚለያዩ ዘሮች ሊለያዩ የቻሉት ከማኅበራዊ ስነ ልቦና ልዩነት የተነሳ ነው ይላሉ ።

እርግጥ የሰው ዘር ከላይ በተጠቀሱትና በሌሎችም ጭምር ሊለያዩ ይችላሉ ። ነገር ግን በዘሮች መሀከል ይህን የመሰለ ልዩነት ቢኖርም በደማቸው፤ በአጥንት፤ በስሜትና በነርቭ ሲስተማቸው ግን አንድ ናቸው ። ይህም በሰዎች መሀከል ካሉት ውጫዊና ቀላል ልዩነቶች ይልቅ ውስጣዊና መሠረታዊ በሆኑት ነገሮች አንፃር ያላቸው ተመሳሳይነት እንደሚበልጥ ያሳየናል ። በመሆኑም የሰዎች ባህል ልዩነት ምክንያት ውስጣዊ አይደለም ። በሕዝቦች መሀከል ያለ የጠባይ ልዩነት ምንጭ ሰዎች በመሆናቸው ሳይሆን የተለያየ ባሕል ስላላቸው ነው ።

የተለያዩ ሕዝቦች ያላቸው የጠባይ ልዩነት በባህላቸው አማካኝነት ለመግለጽ ቢቻልም የባህሎቻቸው ልዩነት ግን የማህበራዊ ስነ ልቦናቸውን ልዩነት ሊገልጽ አይችልም ። ምክንያቱም የስነ ልቦናቸው ልዩነት የባህላቸው (Sychosomatic) መግለጫው እንጂ ምክንያቱ አይደለምና ነው ።

ከላይ የተገለፀውን ለማጠቃለል የተለያዩ ጐሳዎች ወይም ዘሮች ልዩ ልዩ የሆኑ ጠባዮች ሊኖራቸው ቢችልም ሕዝቦች በዓለም ገጽታ ላይ በተለያዩ አካባቢዎች ውስጥ የሚገኙ ናቸውና ምክንያቱ ጂኦግራፊያዊ ወይም ከሰው ውስጣዊ ባህርይ የተነሳ ሳይሆን ከባህላቸው መለያየት የተነሳ ነው ። ስለሆነም የባህላቸውን መለያየት ለመገምገም ወይም ለመግለጽ የምንችለው ሰዎች ከሚኖሩበት ማኅበራዊና ኢኰኖሚያዊ ስርዓት አንፃር ነው ።

እንግዲህ እስከ አሁን ድረስ ለመግቢያ ያህል ያየነው ስለ ሕዝቦች ባህል መለያየት መንስኤ ናቸው ተብለው የሚገመቱትን የተሳሳቱ ምክንያቶች ነው ። ይህንና ሌሎች ባህልን አስመልክተው የሚነሱትን በተለይም «ባህል ያለው ማነው?» የሚለውን ጥያቄ ስለባህል ምንነት ከገለጽን በኋላ አንስተን ለመወያየት እንሞክራለን ።

የዌብስተር እንግሊዘኛ መዝገበ ቃላት ባህል የሚለውን ጽንሰ ሀሳብ በሚከተለው መንገድ ይተረጉመዋል ።

ማረስ ፤ መኰትኰት ፤ በትምህርት አማካኝነት የሰዎችን የአዕምሮና ስነ ምግባራዊ ችሎታ ማዳበር ፤ አስተሳሰብን ፤ ንግግርን ፤ ገቢርን ፤ የጥንት እቃዎችንና የሰውን እውቀት የመገብየትና ከትውልድ ወደ ትውልድ የማስተላለፍ ችሎታን የሚያሳይ የተቀነባበረ የሰዎች ጠባይ ነው ። የአንድ ዘር ሃይማኖታዊ ወይም ማኅበራዊ ቡድን የተለምዶ እምነቶችን የሚያሳይ ነው ይላል[1]

ከዚህ ትርጉም ባህል ወይም በእንግሊዘኛ ካልቸር የሚለው ቃል የማረስ ወይም የመኰትኰትን ተግባር ከሚያሳየው ቃል ማለትም (ካልቲቬት) ወይም (አግሪካልቸር) ከሚለው ቃል ጋር ዝምድና እንዳለው እንረዳለን ። በሌላ አነጋገር የሰው ልጅ ባህልን መፍጠር የጀመረው ስራስርንና ቅጠላ ቅጠልን በቀጥታ እንደተፈጥሮ ስጦታነታቸው ከመጠቀም አልፎ በእርሻ ተግባር ላይ በመሰማራት ለመኖር የሚያስፈልጉትን ነገሮች

ተፈጥሮን በመለወጥ ከጀመረበት ወቅት እንስቶ እንደሆነ ነው ። እዚህ ላይ ሰው ከተግባር በፊት ወይም ተገንጥሎ በመ ኖር ከቆየ በኋላ በተግባር ላይ መሠማራት ጀመረ ለማለት ሳይሆን አሁን ሰው የምን ለው ፍጡር የአሁን ባህርዩን በተግባር አማ ካኝነት አስገኘ ለማለት ነው ።

ባህል የሰው ተግባር ውጤቶች በተፈጥሮ መልካቸው ከሚገኙ ነገሮች ተለይተው ህል ውና ማግኘት እንደጀመሩ የሚያሳይ ትር ጉም ነው ።

በዚህ ትርጉም በቀጥተኛ መንገድ ያል ተጠቀሰው የሰዎች የአእምሮአዊና ሥነ ምግባራዊ ችሎታ እንዴት ሊመነጭ እንደ ቻለና የዚህም መሠረት ምን እንደሆነ ነው ። ባህል ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍ ነው ሲል የባህልን ነባራዊነትና አንጻራዊ ነጻነት ቢገልጽም ባህልን ከዘር ፣ ከሀይማኖ ትና ከእምነት ጋር በማዛመድ ባንድ በኩል በመግቢያው እንደተገለጸው ትክክለኛ የባህል ግንዛቤ እንደሌለው ስንረዳ በሌላ በኩልም ቢሆን ባህልን በእምነት መስክ ብቻ እንደወሰነው እንገነዘባለን ።

ስለ ባህል መዝገበ ቃላቱ የሰጠው ትር ጉም አንዳንድ የባህል ክፍሎችን ያቀፈና እንዲሁም አንዳንድ ባህርያቱን የጠቆመ ቢሆንም በማርክሳዊ ሌኒናዊ ስነጽሑፍ ውስጥ ጽንሰ ሃሳቡ የሚያቅፈውን ሃሳብና የሚያስተላልፈውን መልዕክት የሚያበስር አይደለም ።

በሌላ በኩል ግን የፍልስፍና መዝገበ ቃላት ይህንኑ ጽንሰ ሃሳብ እንደሚከተለው ይተረጉመዋል ።

ባሕል በታሪክ ግስጋሴ ውስጥ አንድ ኅብ ረተሰብ ፈጥሮአቸው የሚገኙ የጠቅላላው ማቴሪያላዊና ሕሊናዊ ፋይዳዎች (ቫልዮስ) የእነርሱንም አመራረት ፣ ፍጆታና ከትው ልድ ወደ ትውልድ የማስተላለፍ ዘዴን የሚያሳይ ነው ። በዘልማድ ባሕል ማቴሪ ያላዊ ባሕልና (ማሽኖች ፣ በምርት መስክ የሚገኝ የአመራረት ልምድ እንዲሁም ሌ ሎች ማቴሪያላዊ ጠቀሚታ ያላቸውን ነገ ሮች) ሕሊናዊ ባሕል (በኪነት ፣ ስነ ጽሑፍ ሳይንስ ፣ ፍልስፍና ፣ ትምህርት - - ረገዶች የሚገኝ ውጤት) ተብሎ ይከፋፈላል ። 2

ከዚህ የባህል ትርጉም ውስጥ ለመረዳት የሚቻለው

1. ባህል የታሪክ ክስተት እንደሆነና የሚ ያሳየው ዕድገትና ለውጥ መሠረቱ የማ ኅበራዊ ስርዓቶችን ለውጥ የሚከተል እንደሆነ ፤

2. የባህልን ማቴሪያላዊ መሠረት እንደሚ ክዱት የምሁሮችና የሕሊናዊ ውጤት እንደሆነ አድርገው እንደሚተረጉ ሙት የሃሳባዊያን የተሳሳቱ ቲዮሪዎች ሳይሆን ማርክሲዝም ሌኒኒዝም የማቴ ሪያላዊ ምርት የሕሊናዊ ባህል መሠ ረትና ምንጭ ስለሆነም ባህልን የሰ ፊው ሕዝብ የሥራ ውጤት አድርጎ እንደሚወስድ ነው ።

የባህል አካሎች የሰው ልጅ ተግባር ውጤቶች እንደመሆናቸውና ተግባር ደግሞ ግላዊ ሳይሆን ማኅበራዊ እንደመሆኑ ባህል ማኅበራዊ ውጤት ይሆናል ። እንደማኅበ ራዊነቱ ደግሞ በኅብረተሰብ ውስጥ የሚከ ሰት ነው ። ስለሆነም የሰው ልጅ ከእንስሳው ዓለም ተገንጥሎ መውጣትና የመንጋነቱን ባሕርይ ትቶ ኅብረተሰብን እንደ አንድ ማኅ በራዊ ድርጅት እንዳለው ሕዋስ መፈጠር መቻል ከሰው ልጅ አምራች መሆን ታሪክ ተነጥሎ የማይታይ መሆኑን እንረዳለን ። በቁሳዊም ሆነ በኅሊናዊ መልክ የሚገኙ የባህል ክፍሎች የሰው የምርት ተግባር ው ጤት ናቸውና በአንድ በኩል ባህል ከኅብ ረተሰብ የተገነጠለ ሕይወት እንደሌለው ሁሉ በሌላ በኩል ግን ስለኅብረተሰብ ዕድ ገትና እንቅስቃሴ የሚደረግ ጥናት ከባህል ጥናት ጋር ያለውን ዝምድና ለመመልከት እንችላለን ።

ሰው በቀጥተኛ መንገድ ለሕልውናው እንዲረዱት የሚያመርታቸውና የሚጠቀም ባቸው ወይም እነኚህኑ ነገሮች ለማምረት ሲል የሚጠቀምባቸው ሆነው አካላዊ ህል ውና ያላቸው ወይም ማቴሪያላዊ የሆኑ ነገ ሮች በሙሉ የሰው ማቴሪያላዊ ባህሎች ናቸው ። የእነዚህ ነገሮች አመራረት ፣ ስር ጭትና ፍጆታ እንዲሁም የተመረቱት ነገ ሮች የሚኖራቸው ባህርይና ዓላማ እንደ ህብረተሰቡ የእድገት ደረጃና በዚያም ወቅት እንዳለው የማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ስር ዓት ዓይነት የተለያየ ይሆናል ።

በጥንታዊ ጋርዮሽ ስርዓት ውስጥ የሰው ፍላጐት ብዛትና ዓይነት በርካታና ውስብስብ ባለመሆኑ የሚያመርታቸውም ነገሮች እንዲሁ በርካታና ውስብስብ አልነበሩም ። ለማምረት የተገለገለባቸው ማቴሪያላዊ ነገሮች እንዲሁ ቅርጻቸውን ብቻ በመለወጥ የሚገለገልባቸው ሹል ድንጋዮች ፤ እንጨቶች . . . ወዘተ ነበሩ ። በባርያው ፤ በፊውዳሉና በካፒታሊስቱ ስርዓቶችም የተገኙት ማቴሪያላዊ ፤ ውጤቶች የተሻሉ ፤ በርካታና በዓይነትና በደረጃቸውም ከፍተኛ ነበሩ ። ምክንያቱም እያንዳንዱ ትውልድ ማቴሪያላዊ ነገሮች ከቀደምቱ ትውልድ የሚቀበላቸውና የሚያሻሽላቸው በላያቸውም የሚጨምርባቸውና ለአዲሱ ሁኔታ በሚያመች መንገድ የሚያደራጃቸው ስለሆኑ ነው ።

ተግባር በሚባልበት ወቅት በምርት ማለትም በሥራ ፤ ማኅበራዊ ስርዓትን ለመቀየር የሚደረግን የፖለቲካና የኢኮኖሚ ትግልንና በምርምርና ጥናት መስኰች በሙሉ የሚደረጉትን፣ እንቅስቃሴዎች የሚያቅፍ እንደመሆኑ ፤ እነዚህን የተጠቀሱትን ማከናወንና በዚህም እንቅስቃሴ ውስጥ የሚፈጠሩ ማቴሪያላዊ ነገሮች በየትኛውም ኅብረተሰብ ይሆን በማንኛውም የእድገት ደረጃ የሰው ልጅ ማቴሪያላዊ ባህል እድገቶች ናቸው ። ከዚህ አንጻር ሲታይ ማቴሪያላዊ ባህል በማያቋርጥ እድገት ሂደት ውስጥ የሚገኝ እንደመሆኑ ተራማጅ ነው ። ይሁን እንጂ የማቴሪያላዊ ባህል የተራማጅነት ባህርይ ከምን የተነሳ እንደሆነ ስለማቴርያላዊና ሕሊናዊ ባህሎች ልዩነት ዝቅ ብለን በምናነሳበት ወቅት በሰፊው ለማየት እንሞክራለን ።

በኅብረተሰብ የእድገት ግስጋሴ ውስጥ የሰው ልጅ በሕሊናዊ የሕይወት መስኩም ቢሆን እንዲሁ እድገትን እያሳየ መጥቷል ። ሰዎች በተግባር ላይ ሲሰማሩ ግንኙነት የሚፈጥሩት በማምረቻ መሣሪያዎች አማካኝነት ከተፈጥሮ ጋር ብቻ ሳይሆን በማምረቱ ፣ በልውውጡና በፍጆታውም መስኮች ጭምር በመሆኑ በመሀከላቸው የምርትና ሌሎችም ግንኙነቶችን ይፈጥራሉ ። ከዚህም የተነሳ ምንም ያህል የተለያዩና በቅንብራቸው ደረጃ ከፍና ዝቅ ያሉ ቢሆንም ስለ አካባቢያቸው ተፈጥሮና ስለ ኅብረተሰብ የተወሰኑ አመለካከቶች ይኖራቸዋል ። ኅብረተሰብንና ተፈጥሮን የሚገነዘቡት የሚተንትኑበትና የሚረዱበት አመለካከት ፣ ከተግባርም በቀጥተኛ መንገድ የሚያገኙት እውቀት ፣ ልምድና ችሎታ አላቸው ። በነዚህም አማካኝነት ማኅበራዊ ሕይወታቸውን ሀዘንና ደስታን ፣ ጋብቻን ፣ የእለት በእለት ኑሮአቸውን ፣ ተፈጥሮን ወዘተ የሚገልጹባቸው መንገዶችና ዘዴዎች አሏቸው ።

ስብስብ ባለ መንገድ ከላይ የተጠቀሱትን ብናስቀምጣቸው በፍልስፍና ፣ በኪነት ፣ በርዕዮተ-ዓለም ፣ በእውቀት ፣ በሳይንስ ፣ በማኅበራዊ ሥነ-ልቦና ወዘተ ሊጠቃለሉ የሚችሉ የሕሊናዊ ሕይወት የእድገት መስኮች አሏቸው ። በማኅበራዊ ምርት ተግባር ላይ የተሰማሩ እንደመሆናቸው በዚህ ላይ የሚመሠረቱና በነርሱም የሚወሰኑ የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና እድገትን ይፈጥራሉ ። የተለያዩት የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና መስኮች የሚኖራቸው ማኅበራዊ ሚና የተለያየ ቢሆንም ሁሉም ግን በወቅቱ የሚገኘውን የሰዎች ማኅበራዊ ሕሊና ያንፀባርቃሉ ። በመሆኑም ማቴሪያላዊ የሆኑት የምርት ኃይሎች በሚያሳዩት እድገት የተነሳ ከማኅበራዊ ሥርዓቱ ጋር የምርት ግንኙነቶች የሚለወጡ ናቸውና የሰውም ሕሊናዊ ሕይወት ባህርዩና ዓይነቱ አብሮ ይለወጣል ። ይሁን እንጂ የሕሊናዊ ባህሎች የሚያሳዩት ለውጥና ፍጥነት እንደ ማቴሪያላዊ ባህሎች አይደለም ። ሕሊናዊ ባህሎች በማቴሪያላዊ ባህሎች ላይ ቢመሠረቱምና በነርሱ ቢወሰኑም ዘግይተው የሚለወጡ በመሆኑ አንፃራዊ ነፃነት እንዳላቸው ለመገንዘብ ይቻላል ።

ከላይ ለማሳየት የሞከርነው ባህል ማኅበራዊ እንደሆነ ፣ ማቴሪያላዊና ሕሊናዊ ተብለው በተለምዶ ሊከፈሉ የሚችሉ ሁለት ክፍሎች እንዳሉት ነው ። አቀራረቡ ዘርዘር ባለ መንገድ ባለመሆኑ ባህል የሚባለው ጽንሰ ሃሳብ ምን ባህርያት እንዳሉት ለማየት አመቺ አልነበረም ። ከዚህ በመቀጠል ደግሞ ትንታኔውን መሠረታዊ በሆኑ የባህል ባህርያት ላይ በመገንባት ለማቅረብ እንሞክራለን ።

ከሁሉም በፊት በባህል ውስጥ ሊጠቃለሉ የሚችሉ ክስተቶች በሙሉ የሰው ተግባር ውጤቶች እንደሆኑ እንረዳለን ። ባህልን ለመተርጐም በሰጠነው ትንታኔ ላይ

እንደለተመከተው ባህል የሰው ልጅ ተግባር በተፈጥሮ መልካቸው ከሚገኙ ነገሮች ተለይተው የራሳቸውን ሕልውና ጠብቀው መገኘት ከጀመሩበት ወቅት አንስቶ የተፈጠሩ ነገሮችን የሚጠቁም ነው ። እንስሳትን የሰው ልጅ አጥምዶ ፥ ገርቶና አልምዶ በማራባት ፥ ጫካውን መንጥሮ ኰረብታውን ንዶ የእርሻ መሬትን በማዘጋጀት ፥ ቤትን በመሥራት ፥ ለአካሉ መሸፈኛ ልብስን በመሥራት ፥ መጓጓዣን ፥ ወፍጮን ፥ ድልድዮችን ፥ ፋብሪካና ኢንዱስትሪዎችን ፈጠረ ። እነኝህን በሙሉ ስንመለከታቸው የሰው ተግባር ውጤቶች እንደሆኑ ግልፅ ነው ። በሌላ በኩል ደግሞ ይህም በመሆኑ የሰው ተግባር ውጤቶች ከተፈጥሮ ክስተቶች እንዲለዩ በማድረግ ተግባር ክስተቶችን በሁለት እንደከፈላቸው እንረዳለን ።

ተግባር ማንኛውንም ነገር በሁለት ክፍሎች እንዲከፈል አደረገ ፤ ይኸውም ማኅበራዊ ክስተቶችና ተፈጥሮአዊ ክስተቶች ። በመሆኑም ባሕል የሚለውን ፅንስ ሃሳብ ኅብረተሰብ ከሚለው ፅንስ ሀሳብ ጋር በተመሳሳይነት እንድንጠቀምበት ወይም እንድንተረጉመውና የሰው ሕልውና አበይት ባሕርዩ ባሕል አድርገን እንድንገነዘብ መሠረት ይሰጣል[3]

በኅብረተሰብ ውስጥ የሚገኙ ክስተቶች ተፈጥሮአዊና ማኅበራዊ በመሆናቸው የኅብረተሰብ እድገት የማኅበራዊ ክስተቶችን እድገት ያስከትላል ማለት ነው ። የሰው አምራች መሆንና የኅብረተሰብ አመሠራረት በጣምራ የተከናወኑ እንደመሆኑ ባህል ከሰው ልጅ ስልጣኔ ጋር አብሮ ለብዙ ጊዜ የቆዩ ወይም ባህል ከስልጣኔ ጋር አንድ ባይሆንም ተመሳሳይ እንደሆነ እንመለከታለን ።

ኅብረተሰብ ራሱ ሰውን እንደሰው የሚፈጥረውን ያህል ፤ ኅብረተሰብም የሰው ተግባር ውጤት ነው ። ተግባርና የርሱንም ውጤት አጠቃቀም በይዘታቸውና በሕልውናቸው ስለት ሁለቱም ማኅበራዊ ናቸው ።[4]

ይህ ጥቅስ የሚያሳየን ኅብረተሰብ እንኳ ሳይቀር የተግባር ውጤት እንደሆነና የተፈጥሮ ሰባዊ ገጽታ ማለትም ኅብረተሰብ የሚኖረው ለሰው ብቻ እንደሆነ ነው ። ተፈጥሮ እንዳለ በሰው ተግባር እስካልተለወጠ ድረስ ኅብረተሰብ በሚለው መጠሪያ ውስጥ ሊጠቃለል አይችልም ።

በባህል ውስጥ የሚጠቃለሉ ነገሮች በሙሉ ተፈጥሮአዊ ምክንያት ያላቸው ውጤቶች አይደሉም ። በተግባር አማካኝነት የተፈጥሮ መልካቸውን በመቀየር የሰው ፍላጐትን ለማርካት በሚያስችል ሁኔታ የሚገኙ ነገሮች አሉ ። እነዚህምበዚህተግባር ሂደት ውስጥ ሰው የተፈጥሮ አካል በመሆኑ ሊያገኛቸው የማይችል ነገር ግን በተግባር ውስጥ ፈጥሮ የሚገለገልባቸው ነገሮች ናቸው ። ስለ ዓለም የሚያገኘው እውቀት ፥ ስለ ማኅበራዊ ሕይወቱ የሚያከማቸው ግንዛቤ ፥ በምርምር የሚያገኘው ልምዱ በጠቅላላው አመለካከቱ ስሜቱ ሁሉም ለሰው ከውጭ የሚሰጡት ወይም የሥነ ሕይወታዊ እድገቱ ውጤት አይደሉም ።

ባህል ከሰው ተግንጥሎ ወይም ከኅብረተሰብ ውጭ የራሱን ሕልውና በመጠበቅ ሊኖር የሚችል ክስተት አይደለም ። ማኅበራዊ ክስተት ነው ፤ ከሰዎች ማኅበራዊ እንቅስቃሴ ጋር ተዛምዶና ውጤትም ሆኖ በኅብረተሰብ ውስጥ የሚገኝ ነው ። ይሁን እንጂ ባህል አንድ ጊዜ ከተፈጠረ በኋላ የራሱ የሆነን የእድገት ሕግጋት ተከትሎ የሚሄድ ክስተት ነው ። ሕልውናውን ጠብቆ የሚገኝ እንጂ የአስተሳሰቦችን ይዘት በመሆን ብቻ የሚገኝ አይደለም ።

ባህል የራሱን ሕልውናና የእድገት ሕግጋት ጠብቆ የሚያድግ ከሆነ ደግሞ ነባራዊ ነው ማለት ነው ። የባህል ነባራዊነቱ ነባራዊ ከሆኑት የተፈጥሮ ክስተቶች ጋር ቢያመሳስለውም ባህል በነባራዊነቱ ብቻ የሚኖር ሳይሆን እንደ ማኅበራዊነቱም ከሰው ወይም ከኅብረተሰብ ጋር ብቻ ተቆራኝቶ የሚገኝ ነው ። ነባራዊ የተፈጥሮ ክስተቶች ለሕልውናቸው የሰውን መኖር የማይጠይቁ ወይም የግድ የሚያስፈልጋቸው አይደሉም። እንዲያውም የተፈጥሮ ክስተቶች ከሰው በፊት የነበሩና ያሉ ከሰውም በኋላ ሊኖሩም የሚችሉ ናቸው ። ባህል ግን የዚህ ዓይነቱ ክስተት አይደለም ።

የተፈጥሮ ክስተቶች ጭፍንና ከፍተኛ ለውጥ ሳያሳዩ እንዳሉ የሚደጋገሙ ሲሆን ባህል ግን የሰዎች ዓላማና የፈጠራ ችሎታ እንቅስቃሴ ውጤት ነው ። ባህል ሳይለዋ

ወጥ እንዳለ የሚያደጋግም ሳይሆን እየተሻሻለና እያደገ የሚሄድ ክስተት ነው ።

ባሕሎች በማያቋርጥ ለውጥ ላይ የሚገኙ እንጂ ሳይለወጡ (እስታቲክ) ሆነው የሚገኙ አይደሉም ። 5

የባህል መለወጥ ምክንያቶች በርካታ ናቸው ። በአንድ በኩል በአንድ ኅብረተሰብ ውስጥ በተለያዩ መስኮች የሚደረግ ለውጥ በሌላ በኩልም ደግሞ የማኅበራዊ ሥርዓቱ ለውጥ ሲሆን ይህም ባህሉን እንዲለውጥ ብቻ ሳይሆን እንዳያድግም ያደርገዋል ።

ያለንበት ዘመን ሳይንስና ቴክኖሎጂ በጣም ያደገበትና የተስፋፋበት ዘመን ነው። በአንድ አገር ውስጥ የሚፈጠር አዲስ ነገር የሚያስከትለው ውጤት በአንድ አገር ክልል ውስጥ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን በመላው ዓለም ውስጥ ለውጥ የሚፈጥር ወይም በተመሳሳይ መስኮች ነገር ግን በበርካታ አገሮች ውስጥ መሻሻሎች እንዲደረግ ተጽእኖን የሚያሳድር ነው ። በአገሮች መሀከል የንግድ ፣ የጐብኝዎች ፣ የሳይንስና የባህል ልውውጥ ስለሚካሄድ በነዚህና በተመሳሳይ ምክንያቶች የአንድ አገር ባህልም ሊሸጋገር ይችላል ።

ሌላው በባሕል ውስጥ የሚጠቃለሉ ክስተቶች ባሕርይ የሰው ልጅ ዓለምን የመገንዘብና የተፈጥሮ ኃይሎችን ለርሱ በሚጠቅመው መንገድ እየለወጠ በቁጥጥሩ ሥር ለማስገባት የሚያስችል መሆኑ ነው ። የቴክኖሎጂና የሳይንስ ውጤት ዓላማ ተፈጥሮን ለመግራት ማስቻል ነው ። የኅብረተሰብን እድገት ሕግጋት በመረዳት የኅብረተሰብን እድገት ጠቃሚ በሆነ መንገድ በመቀየር ለማደራጀት ማስቻል ነው ።

ሰው ዓለምን ለመለወጥ ያለው ችሎታ አምርቶ በሚገለገልባቸው የሥራ ቁሳቁሶች ጥራትና ብዛት እንዲሁም በዚህ ሂደት ውስጥ በሚያጠራቅመው ሳይንሳዊ እውቀት ላይ ይመሠረታል ። እነዚህ የተጠቀሱት ደግሞ የሰው ልጅ ማቴሪያላዊና ሂሊናዊ ባሕሎች ናቸው ። በነዚህም መስክ የሰው ልጅ የሚያሳየው እድገት የባሕሉ እድገት ይሆናል ።

ባሕል የሰውን ልጅ ምንነት (ኤስንስ) ሳይለውጥ ነገር ግን በዓለም ውስጥ የሚጫወተውን ሚና ከፍ የሚያደርግ ክስተት ነው ። ከጥንታዊ ጋርዮሽ ሥርዓት አንስተን እስከ አሁን ድረስ በማናቸውም የማኅበራዊ ሕይወት መስክ የሰው ልጅ ከፍተኛ እድገት እንዳሳየና ከጊዜ ወደጊዜ ስለተፈጥሮ ምንነት ሳይንሳዊ እውቀት እያገኘ በመምጣት ይበልጥ ተፈጥሮን እንደገራ እናያለን ። በዚህ ሂደት ውስጥ ግን የሰው ምንነት ለውጥ አላሳየም ። እንቅስቃሴውም በመሬት ውስጥ ተወስኖ የቀረ እንቅስቃሴ ብቻ ሳይሆን ወደ ህዋውና ሌሎች አካሎች ድረስ ሄዷል ።

ባሕል ሰው ተፈጥሮ የሰጠችውን አካላዊ ችሎታዎች የተወሰነ አወቃቀርና የአሠራር ስርዓት ባላቸው ነገሮች የሚተካ ነው ። ለባሕል ሌላ ትርጉም ብንሰጥ እንዲህ ብለን ለመተርጐም እንችላለን ። ባሕል ማለት ማናቸውም የሰውን ተፈጥሮአዊ አካል የተወሰነ አወቃቀርና የአሠራር ስርዓት ባለው ነገር ወይም መንገድ የሚተካ ነው ። በዚህ ዓይነት መንገድ ባህልን መተርጐም ባሕልን ማቴሪያላዊና ሕሊናዊ ባሕል ብሎ ከመክፈል ችግር ያድነናል ።

ከላይ ከተጠቀሰው የባሕል ትርጉም ስንነሳ ባሕል የተፈጥሮንና የሰውን ኃይል በመለወጥ ልዩ ባሕርይ የሚሰጥና ተፈጥሮአዊ በሆነ መንገድ ሊገኙ የማይችሉ ነገሮችን ለማግኘት የሚችል ክስተት ነው ። ሳይንስን በምሳሌነት ብንወስድ የሰውን የአእምሮ ችሎታ በማዳበር በመሬት ውስጥ ያሉትን ነገሮች ብቻ ሳይሆን ከመሬት በብዙ ሺህ ወይም ሚሊዮን ኪሎ ሜትር ርቀው የሚገኙ ነገሮችን እንዲያውቅና እንዲዳስስ ፣ በዓይኑ ብቻ ለማየት የማይችለውን ጥቃቅን ነገሮች አጉልቶ ለማየት እንዲችል ፣ በእጆቹ ብቻ ለማንሳት ወይም ለማንቀሳቀስ የማይችለውን ለማንሳትና ለማንቀሳቀስ እንዲችል ወዘተ ያስችላል ። ረጅም ጊዜና ከፍተኛ ጉልበት የሚጠይቁትን ጉዞዎችና ነገሮች በአጭር ጊዜና በትንሽ ጉልበት እንዲያከናውን ያስችላል ። ተፈጥሮአዊ አካሎች በመሆናችው ለማከናወን የማንችላቸውን ነገሮች የባሕል አካሎች (ካልቾራል ቢንግ) በመሆናችን እንድናከናውን ያደርገናል ።

የሰው ተግባር ውጤት በመሆን ባህል ብለን የምንጠራቸው ነገሮች የተፈጥሮ ሂደቶች የማይሰጡትን ችሎታ ለሰው በማበርከት የሰውን ሕይወትና አስተሳሰብ ሥርዓት እንዳይዙ ያደርጉለታል ። አንድ የአልጀብራ የእኩልነት አረፍተ ነገር በርካታ ሁኔታዎችን አንድ ላይ በማሰባሰብ በማናቸውም ሁኔታ ትክክል የሆነን ተግባር ለማከናወን የሚያስችል የአስተሳሰብ ሥርዓት ነው ። በልዩ ልዩዎቹ የተፈጥሮ ሳይንሶች ውስጥ የሚገኙ ሕግጋትና መርሆዎችም እንዲሁ የባህል ክስተቶች የሰውን ኃይል የሚያጉላሉና የሚተኩ ናቸው በ.ባልም ፣ የሰውን ተፈጥሮ አካሎች ዋጋ ቢስ ያደርጋሉ ማለት ግን አይደለም። ሥራውን ያቃልላሉ ከዚህም የተነሳ ለምርምርና ለእረፍት የሚፈለግን ጊዜ ያራዝማሉ ። ስለሆነም ሰውን ይጠቅማሉ እንጂ ሰውን እንዲተኩ ይሆናሉ ወይም ለመተካት ይችላሉ ማለት አይደለም ።

የሳይንስና የቴክኖሎጂ ውጤቶች የሰውን አካላዊና አእምሮአዊ ተግባር ቢተኩም ፣የነርሱም የሥራ መስክ ምንም ያህል እየሰፋ ቢሄድም የሰው አገልጋይነታቸውን ወይም የባህል ክስተትነታቸውን ባህርይ አይለውጠውም ። ሁሉም የሰው ሥራ ውጤቶች ናቸው ። ሰው ማኅበራዊ ኃላፊነት የሚሰማው ከዚህም የተነሳ የሚያመዛዝን ነው ። በባህል ውስጥ የሚታቀፉ ነገሮች ትዕዛዝ ተቀባዮች እንጂ ማኅበራዊ ኃላፊነት የሚሰማቸውና የሚያመዛዝኑ አይደሉም ።

ከዚህ በመቀጠል ደግሞ የነዚህ ሁለት ክፍሎች ተመሳሳይነትና ልዩነት ምን እንደሆነ ለማየት እምክራለን ።

ፋብሪካዎች ፣ ኢንዱስትሪዎች ፣ ድልድዮች ፣ ቤቶች ፣ ልብስ ፣ የማምረቻ መሣሪያዎች ፣ ወዘተ በሕላዊ ባህሎች ውስጥ ሊጠቃለሉ አይችሉም ። በሌላ በኩል ደግሞ የተፈጥሮ ስጦታዎችም አይደሉም ። ነገር ግን ከሰው ልጅ ማቴሪያላዊ ባህል ውስጥ ጥቂቶቹ ናቸው ።

ኪነት ፣ ፍልስፍና ፣ ርዕዮተ-ዓለም ፣ ትምህርት ፣ ሥነ ምግባርን ፣ ፖለቲካን ፣ ሕግን... ወዘተ እነዚህን ስንመለከት ደግሞ ልክ እንደ ማቴሪያላዊ ባህሎች የተፈጥሮ ስጦታዎች አይደሉም ። በሌላ በኩልም በሰው ልጅ ማቴሪያላዊ ባህል ውስጥ ሊጠቃለሉ የሚችሉ አይደሉም ። ሕሊናዊ ባህሎች በተለያዩ መንገዶች ቅርጻቸውን ቀይረው ነባራዊ ሕልውና ሊያገኙ ቢችሉም ፣ የሕሊናዊ ባህሎች መሠረታዊ ባህርይ ቃሉ እንደሚያመለክተው የሕሊና ክስተቶች መሆን ነው። የወቅቱን የሰዎች ማኅበራዊ ህልውና በማንፀባረቅ የሚገኙ የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና መልኮች ናቸው ።

ማቴሪያላዊና ሕሊናዊ ባህሎች ተፈጥሮአዊ ምክንያት የሌላቸው ውጤቶችና የሰውን አካላዊና አዕምሮአዊ ችሎታ በማጉላት ሰው ተፈጥሮን እንዲቆጣጠር የሚያስችሉ በመሆናቸው ተመሳሳይ ናቸው ።

ሁለቱም ከአንድ ትውልድ ወደ ሌላው ትውልድ ወይም ከአንድ አገር ወደ ሌላ አገር ሊተላለፉ የሚችሉ በመሆናቸው ማኅበራዊ ቅርሶች ፣ የማያቋርጥ ዕድገት ላይ ያሉና በተለይም ሕሊናዊ ባህል አንፃራዊ ነፃነት ያለው በመሆኑም ተመሳሳይ ናቸው ።

ሁለቱም ማኅበራዊ ክስተቶች እንደመሆናቸው ከአንድ ትውልድ ወደ ሌላው ወይም ከአንድ አገር ወደ ሌላው የሚተላለፉ ብቻ ሳይሆን ሽግግራቸው የሚከናወነው ማኅበራዊ በሆነ መንገድ ነው ።

የባህል ማኅበራዊ ቅርሥነት የሚመነጨው ሥነ ሕይወታዊ በሆነ መንገድ የሚተላለፍ በመሆኑ ሳትይሆን ሰዎች እየተማሩ የሚያስተላልፉ በመሆኑ ነው ። [6]

በደመ ነፍስ ናሥነ-ሕይወታዊ በሆነ መንገድ ከአባት ወይም ከእናት ወደ ልጅ የሚተላለፉ አይደሉም ።

«--- ባህል ከሥነ ሕይወታዊ ነገሮች የሽግግር ዘዴ ውጭ የሚገኝ ነው በምንልበት ጊዜ ሽግግሩ የሚከናወነው በማኅበራዊ መንገድ መሆኑን ለመጠቆም ሲሆን ኤክስትራ-ስማቲክ ነው ፣ የምንለው ደግሞ ከማንኛውም ሰው ውጭ የሚገኝና እንዲያውም መልሶ በርሱ ላይ እንደሌሎች የህዋ አካሎች ተጽዕኖ የሚያደርግበት በመሆኑ ነው ።» [7] ይህ ጥቅስ ባህል እንዴት ከትውልድ ወደ ትውልድ እንደሚሸጋገር ከመጥቀሱ አልፎ እራሱም ባህል በተለይም ማቴሪያላዊ ባህል ነባራዊ ህልውና እንዳለው የሚያሳይ ነው ። ለባህል ህልውና የትኛውም የሰው ሥነ-ሕይወታዊ ክፍል እንደማያስፈልገው ወይም

የሰው ሥነ-ሕይወታዊ አካሎች ባህልን ለማ ቆየት ወይም ለማሸጋገር ያላቸው ሚና ይበልጥ እያየለ በመሄድ ላይ እንዳለ የሚ መለከት ነው ።

የሰው አካሎች የባህል ክፍሎች በተለ ይም የማቴሪያላዊ ባህል ክፍሎች አይደ ሉም ።

«እጅ የሥራ ማከናወኛ አካሎችን ብቻ ሳይሆን የሥራም ውጤት ነው ።»[8] እጃችን የሥራ ውጤት ቢሆንም እንደማን ኛውም የሥራ ውጤት ሆነው እንደሚገኙ ነገሮች በባህል ውስጥ የሚጠቃለል አይደለ ም ። ምክንያቱም በመጀመሪያ ባህል ከኅብረ ተሰቡ ተገንጥሎ ሊታይ ባይችልም አንድ ጊዜ ህልውና ካገኘ የራሱን የዕድገት ሕግ ጋት ተከትሎ የሚኖር ሲሆን ከዚህ አንፃር እጅ ሲታይ የዚህ ዓይነት ባህሪይ የለውም ።

ባህል ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚ ተላለፈው ማኅበራዊ በሆነ መንገድና አንድ ጊዜም ከተፈጠረ ለህልውና የሰውን አካል የማይፈልግ ሲሆን እጅ ግን ከሰው ጠቅላላ ሥነ ሕይወታዊ አካል ተገንጥሎ ሊገኝ የማይችል ነው ። ይህ የተጠቀሰው ትንታኔ እጅን ብቻ የሚመለከት ሳይሆን ማንኛው ንም የሰው ስነ ህይወታዊ አካሎች የሚመ ለከት ነው ። ከዚህም የተነሳ ሰው ራሱን በሥራ አማካኝነት ቢፈጥርም ራሱ ግን ባህል አይደለም ። ይህ ቢባልም በባህል አማካኝነት ካልቸራል (ቢንግ) ሊሆን አይ ችልም ማለት ግን አይደለም ። ምክንያቱም የተፈጥሮ አካል ወይም ፍጡር በመሆኑ ሊያከናውነው የማይችለውን ተግባር በፈ ጠራቸው ነገሮችና ባጠራቀመው ዕውቀት አማካኝነት ግን ሊያከናውን ይችላልና ፣ ነው ።

ሕሊናዊ ባህል ፥

ሕሊናዊ ባህል የምንላቸው የሰዎች ሕሊናዊ እንቅስቃሴ ውጤቶችን ማለትም ሳይንስን ፣ ማኅበራዊ ሥነ ልቦናን ርዕዮተ ዓለምን ፣ ኪነትን ፣ ሥነ ምግባርን ፣ ሕግን ወዘተ … እንዲሁም በነዚህ መስኮች የሚ ደረጉትን አመራረት ፣ ሥርጭትና ፍጆታን የሚያጠቃልል ነው ። ሕሊናዊ ባህል የተ ጠቀሱት የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና መስ ኮች ክንዋኔ የሚፈጽሙበትንና የሚገልጹ በትን ተቋሞች ፣ ት/ቤቶች ፣ ቤተ መጽሐ ፍቶችና የምርምር ማዕከሎች ፣ ትያትር ቤቶች ፣ መንግሥት ፣ ሙዚየሞች…ወዘተ የሚያቅፍ ነው ።

ሕሊናዊ ባህል የአንድ የተወሰነ ማኅ በራዊና ኢኮኖሚያዊ ሥርዓትን ባህርያት ምልክቶችን ያቀፈ ፣ የፈጠሩትን መደቦች ጥቅም የሚያንፀባርቅና ከዚህም የተነሳ ሥርዓቱን ለማጠናከርና ሳይለወጥ እንዳለ እንዲቆይ ከሚያገለግለው የላዕላይ መዋቅር ጋር ግንኙነት አለው ። እንደሚታወቀው ሁሉ በማንኛውም ማኅበራዊ ሥርዓት ውስጥ የሚገኝ ላዕላይ መዋቅር ተገንብቶበት የሚ ገኘውን ኢኮኖሚያዊ ሥርዓት የማንፀባ ረቅና የማጠናከር ገቢርን ያከናውናል ። ስለሆነም ልዩ ልዩዎቹ የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና መልኮች የመደብ ባህሪይ ያላቸው በመሆኑ ከሚገለገሉባቸው ተቋሞችና ድር ጅቶች ጋር አንድ ላይ የላዕላይ መዋቅር አካሎች ሆነው ይገኛሉ ።

ይሁን እንጂ የሕሊናዊ ባህል ከላዕላይ መዋቅር ጋር ግንኙነት ቢኖረውም ከላዕ ላይ መዋቅር ጋር አንድ አይሆንም ። ምክ ንያቱም ላዕላይ መዋቅር የሕሊናዊ ባህል ክስተት የሆኑ ነገር ግን የመደብ ጠባይ የሌ ላቸውን ክስተቶች ስለሚያቅፍ ነው ። የሕ ሊናዊ ባህል ክስተት ሆነው ነገር ግን የመ ደብ ጥቅምን ባለማንፀባረቃቸው የተነሳ የመደብ ባህርይ የላቸውም ከሚባሉት ለም ሳሌ የተፈጥሮ ሳይንሶችና ዕውቀቶች ጥቂ ቶቹ ናቸው ።

በኅብረተሰብ ውስጥ የተለያዩ ባህሪያት ያላቸው ማኅበራዊ ክስተቶች ይገኛሉ ። ከነዚህም ውስጥ ባህል አንዱ ነው ። አንዳ ንዶቹ ማኅበራዊ ክስተቶች በመሠረቱ የመ ደብ ጠባይ ያላቸው ሲሆኑ ሌሎቹ ደግሞ በባህሪያቸው የመደብ ጠባይ የሌላቸው ናቸው ። ታዲያ ከነዚህ አንፃር ሲታይ ባህል ምን ዓይነት ጠባይ አለው?

--- ሁለተኛው የማኅበራዊ ክስተቶች ክፍል ደግሞ የማንኛውም የማኅበራዊ ሥርዓት

መዋቅራዊ ክፍሎች ሆነው የሚገኙ ነገር ግን በተፃራሪ መደቦች በተከፋፈለ ኅብረተ ሰብ ውስጥ ብቻ የመደብ ባሕሪይ ያላቸው ክስተቶች ናቸው ። ከነዚህም ውስጥ የምርት ግንኙነቶች ፣ ሥነ-ምግባር ፣ ርዕዮተ ዓለም ኪነት ወዘተ-- ይገኙበታል ። ስለነዚህ ዓይ ነቶች የማኅበራዊ ክስተቶች የሚደረግን የመ ደብ ትንታኔ በሚመለከት ማጢን የሚገባን የመደብ ጠባያቸውንና የመደቡ ትግል የኅብ ረተሰብ መዋቅራዊ ክፍሉ ተጠባጭ የታሪክ መግለጫ መልካቸውን እንጂ ሙሉ በሙሉ እንደሚያጠፋቸው ነው ።[9]

ከዚህ ጥቅስ የምንረዳው ባህል እንደ ማኅበራዊ ክስተትነቱ ሁልጊዜ የመደብ ባህሪይ ያለው አለመሆኑ ነው ። ባህል በቅድመ መደብ ፣ በመደብና በመደብ አልባ ሥርዓቶች ውስጥ የሚገኝእንደመሆኑ በመደብ ሥርዓቶች ውስጥ ብቻ የመደብ ጠባይ የሚኖረው ነው ። ስለሆነም በመደብ ሥርዓቶች ውስጥ በተለይም ሕሊናዊ ባህል በመደቦች መሀከል ያለን ቅራኔ የሚያንፀ ባርቅ በመሆኑ የባህል ርዕዮተዓለማዊ ይዘት የመደብ ባህሪይ እንዲኖረው ያደርገዋል ። በልዩ ልዩ ማኅበራዊ ሥርዓቶች ውስጥ ባንድም ሥርዓት እንኳን ቢሆን በማኅበራዊ የሥራ ክፍፍልና ልዩ ልዩ የተግባር መስኮች መኖር የተነሳ ባህል በመደቦች እንዲሁም በማኅበራዊ ቡድኖች መሀከል ያለውን ትግ ልና የትግል ታሪክ የሚያንፀባርቅ ነው ።

ከላይ በሰፈረው ጥቅስ ውስጥ እንደተ ጠቀሰው ባህል ከመደቦች ጋር ሳይሆን ከአንዳንድ ቡድኖች ጋር ያለው ግንኙነት የተለየ ጠባይ እንዲኖረው ያደርገዋል ።

ባሕል ከተወሰነ የታሪክ ማኅበረሰብ (ጉሣ ፣ ነገድ ፣ ሕዝብ ፣ ብሔር) ፣ ያለው ግንኙነት ልዩ ቅርፅ እንዲኖረው ሲያደርግ ከተወሰነ ማኅበራዊ ሥርዓት ጋር ወይም የመደብ ጥቅም ጋር ያለው ግንኙነት ደግሞ ባሕልን የርዕዮተዓለማዊ ይዘት እንዲኖረው ያደ ርጋል ።[10]

የዚህም ምክንያት የኅብረተሰብ ሕሊ ናዊ ባህል በማቴሪያላዊ ምርት ላይ የሚመ ሠረትና በርሱም የሚወሰን በመሆኑ ብቻ ሳይሆን በኅብረተሰብ ውስጥ የሚካሄደውን የማቴሪያላዊ ምርት ተግባር በወቅቱ ምን መልክ ይዞ እንደሚገኝ ካላወቅን ከማቴሪያ ላዊው የምርት ተግባር ጋር ተዛምዶ የሚ ገኘውን የሕሊና ቅርፅና እርሱም መልሶ በማቴሪያላዊ ምርት ላይ የሚያሳድረውን ተፅዕኖ ለማወቅም ስለማንችል ነው ።

ማቴሪያላዊ ምርት (ራሱ) ያለውን ልዩ ታሪካዊ ቅርፅ ምን እንደሆነ ጠንቅቀን ካላ ጤንን ከርሱ ጋር ተያይዞ ሆኖ በሚገኘው ኅሊ ናዊ ምርት ዘርፍ ያለውን ልዩ ባሕሪይ ለማወቅም ሆነ አንዱ በሌላኛው ላይ ሊያ ሳድር የሚችለውን ተፅዕኖ ለመረዳት አን ችልም ።[11]

ስለሆነም በጣም ባልዳበረ የምርት ግን ኙነት ላይ ተዋቅሮ በነበረው የጥንታዊ ጋርዮሽ ሥርዓት ውስጥ ማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና ማለትም የሰዎች ሕሊናዊ ባህል በወቅቱ በዚያው ደረጃና መጠን ያልዳበ ረና ጨቅላ ሆኖ እናገኘዋለን ። በማኅበራዊ ሕይወት መሀከል ምጉሣ ወይም ነገድ ስለ ነበረ እያንዳንዱ ሰው የማሰብ ግዴታ ስላ ልነበረበት ሰዎች የተለያየ ሕሊና አልነበ ራቸውም ። ስለሆነም እያንዳንዱ ሰው የራሱ የሆነ የዓለም አመለካከት አልነበረ ውም ። ምክንያቱም -፣

እዚህ (ማለትም በጥንታዊ ጋርዮሽ ውስጥ (የራሱ) አሳቢና ግብ ወሳኝ ጉሣው ነው ። እያንዳንዱ ሰው የማሰብ ግዴታ የለ በትም ምክንያቱም የሕይወት መአከሉ (ኤለ መንት) ጉሣው ነው ። የሕይወቱ መአከሉ ደግሞ በግለሰቡ ላይ ግብታዊ በሆነ መንገድ ይሠራበታል ። ማለትም በደመነፍስ እንጂ ንቁና ግልፅ በሆነ መንገድ አልነበረም ።[12]

ሕሊናዊ ባህል የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና ፈርጅ እንደመሆኑ የዕድገት ደረጃው ኅብ ረተሰብ በደረሰበት የማቴሪያላዊ ምርትና የማቴሪያላዊ ባህል ዓይነትና ደረጃ የሚ ወሰን ይሆናል ።

ከዚህም የተነሳ ለመደቦች መፈጠር የሚያስፈልገው ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ መሟ ላት ፣ በዚህም ሂደት በማኅበራዊ የሥራ ክፍፍል መፈጠር የተነሳ የሕሊናዊ ምርት በይዘቱና ቅርጹ ከፍተኛና ውስብስብ ከመ ሆን አልፎ የተወሰኑ ሰዎች ብቻ የሚያካ ሂዱት የከንዋኔ መስክ ሆኖ መጣ ። ከመን ግሥት መፈጠር ጋር ሕጋዊና ፖለቲካዊ ንቃተ ሕሊና ፣ የተለያዩት መደቦች ንቃተ

ሕሊና በተለይም ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ
የበላይነት ያለው መደብ በንቃተ ሕሊናው
የበላይነት ያለው ሆኖ መጣ ።

- - - በሥራ ክፍፍልና የአዕምሮ ሥራ ከጉ
ልበቱ ሥራ መገንጠል ንድፈ ሃሳባዊ ንቃተ
ኅሊና (ፍልስፍና ፣ የተለያዩ ሳይንሶች)
ብቅ አለ ። የማኅበራዊ ንቃተ ኅሊና
ዕድገት በውስጡ ክፍፍሎችንና አንፃራዊ
ነፃነት ያላቸውና በመደብ ሥርዓተ ማኅበ
ሮች የሚያድጉ የማኅበራዊ ንቃተ ኅሊና
ቅርጾች ፣ ፖለቲካ ፣ ሕግ ፣ ሥነ-ምግባራት ፣
ሃይማኖት ሳይንስ ፣ ኢስቴቲክስ ፣ ፍልስፍና
ብቅ አሉ ።[13]

ቁም ነገሩ የማኅበራዊ ንቃተ ሕሊና
መልኮች ምን እንደሆኑ ለማመልከት ሳይ
ሆን እራሳቸውም የሕሊናዊ ባህል ክፍሎች
እንደመሆናቸው እንዴት እንደሚከሰቱና
የአመሠራረታቸው መሠረትና ባህሪያቸው
ምን መልክ እንዳለው ለማሳየት ነው ።
ከተጠቀሱት ልዩ ልዩ ጥቅሶች ለመረዳት
የሚቻለው የሰው ልጅ ሕሊናዊ ባህል የዕ
ድገት ደረጃና የክፍፍል መሠረቱ ቁልፍ ፣
ባህሉ እንደሆነና እስከተወሰነ ደረጃ ድረስ
የሕሊናዊ ባህል መልክ ፣ ባህሪይና ተግባ
ርን ለመረዳት የግድ በወቅቱ ሰፍኖ የሚገ
ኘውን የማቴሪያላዊ ምርት ባህሪይን ማወቅ
አማራጭ የሌለው መሆኑን ለመጠቆም
ነው ።

የህሊናዊ ባህል እድገት ከሕብረተሰብ
እድገት ጋር ተጣምሮ የሚያድግ ቢሆንም
በውስጡ ግን ማኅበራዊ ሥነ ልቦናን ርዕዮተ
ዓለምን ወዘተ የሚያቅፍ ነው ። የሕብረተ
ሰብ ህሊናዊ የሕይወት መስክ ከሌሎች
የማኅበራዊ የሕይወት መስኮች ጋር ግንኙ
ነት ያለው ብቻ ሳይሆን እንድ እራሱን የቻለ
የዕድገት መስክ በመሆኑ በጥሞና ሊጠና
የሚገባው ነው ። ማኅበራዊ ስነ ልቦናና
ርዕዮተዓለም በህሊናዊ ሕይወት መስክ
ቢጠቃለሉም ሁለቱ የተለያዩ ናቸው ።

ማኅበራዊ ስነ ልቦና ሰዎች ከሚኖሩበት
የማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሥርዓት የው
ስጥ ሁኔታዎች ፣ ከዕለት በዕለት ኑሮዋቸውና
ተግባራቸው ፣ ጥቅማቸው ፣ ፍላጐታቸው
የዕለት በዕለት ኑሮዋቸውን የሚያንፀባር
ቁት የስሜታቸው ፣ የግምታቸው ፣ የአመለ
ካከታቸውና የአስተሳሰባቸው አዝማሚያ ጠ
ቅላላ ድምር ነው ። በመሆኑም ከጠባብ
የሥራ ክፍፍላቸውና ልምዳቸው አጠራቅ
መውት ከሚገኝ ችሎታ የማያልፍ ነው ።
ሁለንተናዊ ይዘትና ንድፈ ሃሳባዊ መሠረት
የሌለው ነው ። ስለሆነም ማኅበራዊ ስነ
ልቦና የብዙሃን ንቃተህሊና ነው ። ይሁን
እንጂ በመደብ በተከፋፈለ ሕብረተሰብ
ውስጥ ማኅበራዊ ሥነ ልቦና የመደብ ባህ
ሪይ አለው ። የወዝ አደሩ መደብ በካፒታ
ሊስቱ ሕብረተሰብ ውስጥ የመረዳዳትና
የወል ስሜት ያለው የማኅበራዊ ሥነ ልቦና
ሲኖረው ከበርቴው ደግሞ የግለኝነት የማ
ኅበራዊ ሥነ ልቦና አለው ።

ብሔሮችም ቢሆኑ የብሔራዊ ንቃተ ህሊ
ናቸውን ተፅዕኖ የሚያሳድሩበት የማኅበራዊ
ሥነ ልቦና አላቸው ። አንድ ብሔር ከሌላ
ብሔር የሚለየውና የብሔሩን ልምድ ፣ አስ
ተሳሰብ ፣ ግምት ወዘተ የሚገልፅበት ማኅ
በራዊ ሥነ ልቦና ይኖረዋል ፣ ይሁን እንጂ ፣

ብሔራዊ ንቃተ ኅሊና ከመደብ ንቃተ
ኅሊና አንፃር ሲታይ በጣም ዝቅተኛ በሆነ
ደረጃ ላይ ይገኛል ። የመጀመሪያ መልኩ
እንኳን ከዕለት የኑሮ ሁኔታ ፣ የወል የመኖ
ሪያ አካባቢና ሰዎች ከሚናገሩት የወል
ቋንቋ ወዘተ - - - ተፅዕኖ ሥር ቅርፅ ይዞ
ይገኛል ።[14]

ይህ ጥቅስ የሚያሳየው የመደብና የብሔራዊ
ንቃተ ህሊናዎች የተለያዩ መሆናቸውን ብቻ
ሳይሆን ሁለት ተፃራሪ መደቦችን ባቀፈ
ብሔር ውስጥ አንድ ዓይነት የመደብ ማኅ
በራዊ ንቃተ ህሊና ብቻ እንደማይገኝም
ጭምር ነው ። አንድ ብሔር ህልውናው
የሚከሰትበት ወይም የሚገለፅበት አንድ
ብሔራዊ ንቃተ ህሊና ሳይኖረው ህልውና
ውን ለመግመት አስቸጋሪ የመሆኑን ያህል ፣
በውስጡም የሚገኙ መደቦች ሊኖራቸው
በሚችለው የመደብ ማኅበራዊ ሥነ ልቦና
ላይም ብሔራዊ ንቃተ ህሊና ተጣምሮ
እስከ ተወሰነ ደረጃ ድረስ የመደቦቹን የማ
ኅበራዊ ሥነ ልቦና ቅርጽ ያስይዘዋል ።

ስለሆነም ማኅበራዊ ሥነ ልቦና ልዩ
ዕውቀትን ወይም ከፍተኛ የሆነ የአስተሳ
ሰብ ሥርዓትን የሚጠይቅ አይደለም ።
በሌላ በኩል ግን ርዕዮተዓለም ፣

ሰፋ ባለ መልኩ ሲታይ ከፍተኛ (ከማኅበራዊ
ሥነ ልቦና አንፃር ሲታይ) የሆነ ማኅበራዊ

ሂደትን የምንረዳበት የመደብ ንቃተ ኅሊና ደረጃ ነው ። የርዕዮተዓለም መሠረታዊ መለዮ የሆነው የመደብ ጥቅምን ማወቂያ ፤ ጥቅል በሆነ መንገድ የሚገልጹትን የንድፈ ሃሳባዊ መልኮች ሥርዓት የሚያስይዝ ነው ።[15]

ቀደም ባለው ጥቅስ ስለማኅበራዊ ንቃተ ህሊና ቅርፅ ይዞ መምጣትና በዕድገቱ ውስጥ አንፃራዊ ነፃነት ያላቸው የማኅበራዊ ንቃተ ህሊና መልኰች መፈጠር ጋር ያለው ግንኙነት ተገልጿል ። ከፍተኛ የንድፈ ሀሳብና የመደብ ጥቅምን ትንታኔ የሚጠይቁ የማኅበራዊ ንቃተ ህሊና መልኰች ስርዓት የእለት ኑሮና ተግባር ከሚያመነጩት ዕውቀት ባሻገር ናቸው ።

የምሁራን (ኢንተሊክቹዋልስ) ምርት ለቀፎት የሚገኘው መላውን የህሊና ምርት መስክ ሳይሆን ከሁሉም በፊት በመጀመሪያ ደረጃ በምሁራን የምርት መስክ ማለትም በሙያቸው የተሠማሩ የተወሰኑ ሰዎች እንቅስቃሴ ውጤትን ነው ። የነዚህ ሰዎች ክንውን በመሠረቱ መልክ ያለው ፤ ልዩ በሆኑ ማኅበራዊ ተቋሞችና ሥርዓት ተደራጅቶ የሚገኝ ነው ። ሁለተኛ የነዚህ ቡድኖች ክንዋኔ ውጤት የሆነው ንቃተ ህሊና ከሰዎች የዕለት ኑሮና ተግባራዊ ክንዋኔ ጋር ሳይገነጣጠል ከሚገኘው ንቃተ ኅሊና የሚለይበት ልዩ መልክ ያለው ነው ። ይህ ነው በማቴሪያላዊ ምርት ሂደት ውስጥ ግብታዊ-የብዙሀኑ የኅብረተሰብ አባላት ንቃተ ኅሊናና በተወሰኑ ምሁራኖች ንቃተ ኅሊና መሀከል ያለው ልዩነት - - ።[16]

አንድ ሕብረተሰብ ብዙሀን አባላት ከሚገኙበት የማኅበራዊና የኢኮኖሚያዊ ሥርዓት ሁኔታዎች ፡ ከተግባራቸው ከዕለት ኑሯዋቸው የተነሳ የሚያገኙት የማኅበራዊ ሥነ ልቦናና ምሁራኖች ከሚኖራቸው ንቃተ ህሊና የተለየ ብቻ ሳይሆን በደረጃውም ዝቅተኛ ነው ። ከዚህ አንፃር ሲታይ የአንድ ማኅበራዊ አብዮት ተግባር ምን መሆን እንዳለበት ግልጽ ነው ። ሕዝባዊ ምሁራንን መፍጠር የብዙሀኑ የንቃተህሊና ደረጃ ከፍተኛ ወደ ሆነ የመደብ ንድፈ ሀሳባዊ የንቃተ ህሊና ደረጃ ማሳደግ ነው ። ይህ ደግሞ ከባህል አብዮት ጋር የተዛመደና የርሱም ውጤት ነው ።

ይህ ግን በቀላሉ የሚከናወን አይደለም ። ምክንያቱም በአንድ በኩል የመደብ ንድፈ ሀሳባዊ ንቃተ ህሊና ፤

ትክክለኛ የሆነ የፕራክሲስ (Praxis) ግንዛቤ የሚያሳየው መላውን የሰው ታሪክ እንደ ተግባራዊ ማኅበራዊ ህልውና እንዲሁም መላውን የፍልስፍናን ታሪክ መገንዘብ እንደ ቅድመ-ሁኔታ አስፈላጊ መሆኑን ነው ለማለት ይቻላል። በዚህም ምክንያት ነው በራሱ የግብታዊ ክልል ውስጥ የተያዘና አንፀባራቂ ያልሆነ የተግባራዊ ክንዋኔ ግንዛቤ ወደ ትክክለኛ የፍልስፍና ፕራክሲስ ደረጃ ሊያድግ የማይችለው ።[17]

ብዙሀኑ ሕዝብ የሰውን ልጅ ደረጃ እመጣጥን ፤ ተግባርንና ማኅበራዊ ህልውናን ለመገንዘብ የሚያስችል የንድፈ ሀሳባዊ ጥንካሬ እንዲያገኙ የሚያስችል ሁኔታ ስለማያገኙ በዚህ የማኅበራዊ ሕይወት መስክ የሀሊናዊ ባህላቸው ዝቅተኛ ይሆናል ማለት ነው ።

የብዙሀኑ የንቃተ ህሊና በዝቅተኛ ደረጃ ላይ እንዲገኝ የሚያደርገው በማኅበራዊው ሥርዓት ውስጥ ባላቸው ሥፍራ ተበዝባዥ በመሆናቸውና ስለሥራም በሚሰጠው አነስተኛ ግምት የተነሳ ነው ። በባርያውና በፊውዳሉ ሕብረተሰቦች ውስጥ ሥራ ዝቅተኛ ግምት የሚሰጠው በመሆኑ በዚህ የሥራ መስክ የሚታይ የህሊናዊ ዕድገትም ዝቅተኛ ግምት የሚሰጠው እንዲያውም የሚንቋሸሽና ለዕድገቱና መስፋፋቱ ከፍተኛ እንቅፋት የሚፈጠርበት ነው ። ይህንንም ለመገንዘብ በአገራችን ውስጥ በዕደ ጥበብና ሌሎች መሰል የሥራ መስኮች የነበረ ማጥላላትና ማግለል እራሱን የቻለ ማሥረጃ ነው ።

የማቴሪያላዊ ምርት ተግባር ሰውን የማቴሪያላዊ ነገሮች ባርያ ያደርጋል ። ስለዚህም በግሪስ በባርያ አሳዳሪው ሥርዓት ውስጥ ሥራ ለነፃ ሰዎች ፋይዳ ቢስ ነው ። ሥራ የቁስአካል ተገዢ በመሆኑ የማምረት ተግባር የባሪያዎች ነው ። ነፃ ሰዎች በደስታ እንደ ፈላስፎች ወይም እንደ ፖለቲከኞች መኖር አለባቸው (በነፃ ዜግነታቸውም) በነዋሪነታቸው ወይም አባልነታቸው እራሳቸውን

ብማሰላሰልና በፖለቲካ እንቅስቃሴ ማሠማራት ከአዳዲስ ሀሳቦች ጋር ማስታወቅና የሰዎችን እንቅስቃሴ ንቁ ሆነው መቆጣጠር አለባቸው ።[18]

ይህ የአርስቶትል አባባል ነው ። ከዚህ ጥቅስ የምንረዳው የጉልበት ሥራ ከዓዕምሮ ሥራ የተለየና የዓዕምሮ ሥራም በተወሰኑ ሰዎች ብቻ የሚከናወን መሆኑንና ስለጉልበት ሥራም በወቅቱ ዝቅተኛ ግምት እንደነበረው ብቻ ሳይሆን በጉልበት ሥራ መስክ ሊገኝ የሚችል ዕውቀት ፣ ልምድና ችሎታ ዝቅተኛ ግምት ተሰጥቶት እንደነበር ነው ።

እንዲያውም ይህ ዓይነቱ ዝቅተኛ ግምት አምራቹ ክፍል በህሊናዊ ዕውቀቱና በህሊናዊ ባህሉ እንዳያድግ ፣ የሚያስገኘውም ውጤት እንዳይስፋፋና እንዳይሠራጭ ከፍተኛ እንቅፋት እንደነበረበትም የሚያሳይ ነው ።

ማቴሪያላዊ ባህል

ማቴሪያላዊ ባህል የምንለው ሰዎች በቀጥተኛ መንገድ ፍላጐታቸውን ለማርካት የሚያመርቷቸው ሆነው ነባራዊ ህልውና ያላቸውን ነገሮች በሙሉ ናቸው ።

የማቴሪያላዊ ባህል ክስተቶች በባህሪያቸው የመደብ ጥቅምን የሚያንፀባርቁ በመሆናቸው በይዘታቸው የመደብ ባህሪ የላቸውም ። የተግባር መገልገያዎች ፣ ህንፃዎች፣ድልድዮች፣ፋብሪካዎች መኪናዎች ትራክተሮች፣ ወፍጮዎች፣ቤቶች ወዘተ የማቴሪያላዊ ባህል ምሣሌዎች ናቸው ። ነገር ግን እነዚህ በምሣሌው ውስጥ የተጠቀሱትምሆኑ ሌሎች ሊጠቀሱ የሚችሉ ነገሮች የጨቋኝ ወይም የተጨቋኝ መደብ ሊሆኑ አይችሉም።

ይህም ሲባል ግን አጠቃቀማቸው ወይም በህብረተሰብ ውስጥ ሊኖራቸው የሚችለው ዓላማ የመደብ ባህሪይ የለውም ማለት አይደለም ። የተለያዩ ተፃራሪ መደቦች ለሚፈልጉት ዓላማ ሊጠቀሙባቸው ይችላሉ ። ነገር ግን የእነዚህ ነገሮች ምንነት ግን አይለወጥም ። ማቴሪያላዊ ባህሎች ለመጥፎ ወይም (አድሀሪ) ለበጐ (ለተራማጅ) ዓላማ ከንዋኔ ቢውሉም እነርሱ በራሳቸው ግን ጥሩ ወይንም መጥፎ አይደሉም ።

ማቴሪያላዊ ባህሎች በተግባር ውስጥ የተለወጡ የተፈጥሮ ሳይንሳዊ ዕውቀቶች ናቸው ። የተፈጥሮ ሳይንሶች ዕውቀት ይዘት ደግሞ የመደቦችን ጥቅም የማያንፀባርቅ በመሆኑ በመሠረቱ በመደብ ሥርዓቶችም ሆነ በመደብ አልባና በቅድመ መደብ ሥርዓቶች ውስጥ የመደብ ባህሪይ የለውም ። ስለሆነም ቴክኖሎጂ ማቴሪያላዊ የሆነ የተፈጥሮ ሳይንሶች ዕውቀት በመሆኑ የመደብ ባህሪይ የለውም ። በቴክኖሎጂ አማካኝነት የሚፈጠሩ ማቴሪያላዊ ነገሮች እንዲሁ የመደብ ጠባይ የሌላቸው ፣ የተግባር መገልገያዎችና የማቴሪያላዊ ባህል ክስተቶች እንደሆኑ ተጠቅሳል ። እነርሱም የምርት ኃይሎች ማቴሪያላዊ ክፍል ናቸው ። ከዚህም የተነሳ በአንድ በኩል ሰው ከማቴሪያላዊና ከአካባቢው ዓለም ጋር ያለውን ግንኙነትና የዚህንም ግንኙነት ንቁነት (activities) ያንፀባርቃሉ ። ሰው በተፈጥሮ ላይ ምን ያህል የበላይነት እንዳለው ተፈጥሮንም ምን ያህል ሰው እንደተቆጣጠረ ወይም ሊቆጣጠር እንደሚችል ያሳያሉ ። በሌላ በኩል ደግሞ እንደ ምርት ኃይል ማቴሪያላዊ ክፍልነታቸው ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፉ ናቸው ። ይህም በመሆኑ ማቴሪያላዊ የምርት ኃይሎች የአጠቃላይ የሕብረተሰብ ዕድገት ወይም የታሪክ ግስጋሴ መሠረት ናቸው ማለት ነው ።

ሰው ለመኖር የሚያስፈልጉትን ነገሮች ለማምረት የሚጠቀምባቸው ነገሮች ሁሉ ራሳቸው የምርት ውጤቶች እንደመሆናቸው ከሕብረተሰቡ ጋር አብረው የሚያድጉ ብቻ ሳይሆን ሕብረተሰብም የሚያሳየው ዕድገት መሠረትም ጭምር ናቸው ። ስለሆነም ማቴሪያላዊ ባህል ከሥልጣኔ ጋር ተመሳሳይ ይሆናል ቢባልም በአንድ የተወሰነ የምርት ኃይሎች የዕድገት ደረጃ ላይ ያሉ ሕዝቦች ወይም አገሮች አንድ ዓይነት ሥልጣኔ ወይም ባህል አላቸው ማለት አይደለም ።

--- ስለዚህ የሰዎች ምን መሆን ፣ ምርታቸውን በምን እንደሚያመርቱና እንደትስ እንደሚያመርቱ ከሚሉት ሁለት ነጥቦች ጋር የተዛመደ ነው ።[19]

ይህ የሚያሳየው አገሮች በተመሳሳይ የምርት ኃይሎች የእድገት ደረጃ ላይ ቢገኙም በምርት ኃይሎቻቸው አጠቃቀምዘዴ ችሎታና ብቃት ሊለያዩ ስለሚችሉ በባህ

ላቸውም እንደሚለያዩ ያሳየናል ። ምክን ያቱም ፤

---በዚህ ርዕስ ሥር (በምርት ኃይሎች ፤ ውስጥ) የሰዎች ልምድና የተግባር ማከና ወኛዎችን የመጠቀም ቻሎታ ፤ በዚህ ለቀ ጣጣ ልምድ ያገኙና ተመሳሳይ ችሎታ ያላቸው ሰዎች ይገኛሉ ።[20]

ስለሆነም ሰዎች የሚኖራቸውን ፤ ዕው ቀት ፤ ልምድና ችሎታ እንዲሁም የምርት ማከናወኛዎችን ብቃትና ጥራት ባለው መን ገድ የመጠቀም ችሎታ የተለያየ በመሆኑ በተመሳሳይ የምርት ኃይሎች ደረጃ ላይ መገኘት የባህል አንድ አይነት መሆን መነሻ አይሆንም ።

የተፈጥሮ አካባቢ በሰዎች እንቅስቃሴና የኢኮኖሚ ተግባር ላይ ወሳኝነት እንኳን ባይሆን ተፅዕኖ የማሳደር ሚና ስላለው በሥነ ልቦናቸውና ይህም በሚገለፅበት መንገድና ማቴሪያላዊ ገፅታ የአገሮችና የሕ ዝቦች ባህል ሊለያዩ ይችላል ።

የምርት ኃይሎች ከትውልድ ወደ ትው ልድ የሚተላለፉና ከህብረተሰብ ጋር አብ ረው የሚያድጉ በመሆናቸው ከሥልጣኔ ጋር ተመሳሳይ ሊሆኑ ይችላሉ ብለናል ። ስለሆነም የምርት ኃይሎች የዕድገት ደረጃ የሕብረተሰብን የሥልጣኔ ደረጃ ያሳያሉ ማለት ነው ። የምርት ኃይሎችም የዕድገት ደረጃ በማኅበራዊ የሥራ ክፍፍል ደረጃ ይገለጻል ። ለምሣሌ የውኃና የንፋስ ወፍጮ የፊውዳል ሕብረተሰብንና በዚህም ውስጥ ያለን የሥራ ክፍፍል ባህሪይ ሲያሳዩ የካ ፒታሊስቱን ሕብረተሰብ ፋብሪካዎች ኢንዱ ስትሪዎች ፤ ማሽኖች ያሳዩናል ። የምርት ኃይሎች ግን ከምርት ግንኙነቶች ተገን ጥለው የሚገኙ ባለመሆኑ የምርት ኃይሎች በሕብረተሰብ የዕድገት ደረጃ ወይም አወ ቃቀር ላይ ያላቸው የወሳኝነት ሚና በምርት ግንኙነቶች አማካኝነት ነው ማለት ነው ።

በተለያዩ ብሔሮች መካከል ያለ ግንኙነት እያንዳንዱ ብሔር የራሱን የምርት ሀይሎች ፤ የሥራ ክፍፍልና በውስጡ ያሉትን ግንኙነቶች ባሳደገበት ደረጃ ላይ ይመሠረታል ። ይህ አባባል በድምሩ ተቀባይነት አለው ። ነገር ግን አንድ ብሔር ከሌሎች ጋር ያለው ግንኙ ነት ብቻ ሳይሆን የራሱ የብሔሩ ጠቅላላ ውስጣዊ አወቃቀር የሚወሰነው ምርቱ በደ ረሰበት የዕድገት ደረጃና በውስጣዊና በው ጫዊ ግንኙነትም ነው ።[21]

ማቴሪያላዊ የሆኑት የምርት ኃይሎች የአንድ ሕብረተሰብ ማቴሪያላዊ ባህል እን ደመሆናቸው አንድ አገር በዕድገቱ የደረሰ በትን ደረጃና ሥልጣኔ እንዲሁም ከሌሎች አገሮች ጋር የሚኖረውን የግንኙነት ዓይነ ቶችና የራሱንም ማኅበራዊ አወቃቀር ያሳ ያሉ ማለት ነው ።

እያንዳንዱ ትውልድ ማቴሪያላዊ ባህ ሉን ከበፊቱ ትውልድ ተቀብሎ የራሱንም የሚጨምርበት እንጂ ካለፈው ትውልድ ምንም ሳይቀበል የራሱ የሆኑ ማቴሪያላዊ ባህሎችንና የምርት ኃይሎችን አይፈጥርም።

በባህል ላይ ምንም ዓይነት ጥፋት ቢደርስ በትም ፤ መልሶ ባህልን ማቋቋም አስቸጋሪ ቢሆንም በባህል ላይ የሚደርስ ጥፋት ግን የባህል ሙሉ ለሙሉ መጥፋት ማለት አይሆንም። ሊጠፋ የሚችለው የባህል የተ የተወሰነ ማቴርያላዊ ክፍል ብቻ ነው[22]

በባህል ማቴሪያላዊ ገጽታ ላይ ምንም ያህል ከባድ ጉዳት ወይም ጥፋት ቢደርስበ ትም በሀሊናዊ ገጽታው ግን ከቶውንም ሊጠፋ አይችልም ። በባህል ላይ የሚደርስ ጥፋት ከታሪክ ለመረዳት እንደሚቻለው በተፈጥሮ አደጋዎች ወይም በጦርነቶች አማካይነት የሚደርስ ነው ። በዚህ በኩል በተደጋጋሚ በባህል ላይ ጥፋት የደረሰ ቢሆ ንም ፣ ባህልን ሙሉ ለሙሉ ጠፍቶ አያው ቅም ።

በካፒታሊስቱ ሥርዓት ውስጥ ከበርቴ ዎች ትርፍን ለማጋበስ በሚያደርጉት አድ ሀሪ እንቅስቃሴ በአገሮች መሀከል ጦርነቶች ይነሳሉ ። በነዚህ ጦርነቶች የተነሳ ባህል ከባድ ጥፋት ቢደርስበትም ጦርነቱ የሚያ ስከትለው ጉዳት ኤንግልስ እንዳለው የወዝ አደሩን መደብ አሸናፊነት ማስከተል አለ በለዚያም ለወዝ አደሩ መንግሥት ምሥ ረታ የሚያስፈልጉትን ሁኔታዎች መፍጠር ነው ። ከበርቴው ትርፍን ከማሳደድ ፍላጐቱ የተነሳ ከሚፈጠሩ ጦርነቶችና በባህል ላይ ከሚደርሰው ጥፋት አንፃር ሲታይ የወዝ አደሩ መደብ የሚያደርገው ትግል መፍትሄ የሚያገኘው የፖለቲካ ሥልጣንን ሲጨብ ጥና የዕድገቱን የፖለቲካ መሥመር ርዕዮተ

ዓለማዊ አቅጣጫ በፓርቲው አማካኝነት ፈር ሲያስይዝ ነው ።

ከላይ የሰፈረው ጥቅስም ሆነ ከታች የተሰጠው የርሱ ትንታኔ የወዝአደሩ አብዮትና የወዝ አደሩን መንግሥት ምሥረታን ከጦርነት ጋር ለማዛመድ ወይም የከበርቴው መደብ የሚፈጥራቸው ጦርነቶች ውጤት አድርጐ ለመውሰድ አይደለም ። በካፒታሊስቱ ሥርዓት ውስጥ ከሚነሱ ጦርነቶች የተረፉት ባህሎች ሶሻሊዝምን ለመገንባት ለሚደረገው ትግል መነሻ ወይም መሠረት ሆነው ያገለግላሉ ማለት ነው ።

ሰዎች ከከበርቴው መደብ ምንም ሳንማር ሶሻሊዝም ድል ሊያደርግ ይችላል ብለው ሲናገሩ ስሰማ ይህ የመሀከለኛው አፍሪካ ነዋሪ ሥነ ልቦና እንደሆነ አውቃለሁ ። እኛ እንገነባዋለን ብለን የምንገምተው ሶሻሊዝም የሚመሠረተው ከካፒታሊስቱ በምናገኘው ሰፊ (ላርጅ እስኬል) ባሕል አማካኝነት በምንቀስመው ትምህርት ነው ። ያለ ፖስታና የቴሌግራፍ አገልግሎት ያለ ሰፊ ትላልቅ ማሽኖች ሶሻሊዝም ትርጉም የለሽ ባዶ ቃል ነው ።[23]

እዚህ ላይ ባህል ተወራሽ ፣ እንደ ሥልጣኔ ፣ እንደእውቀትም ጭምር ሊታይ እንደሚችል ያሳያል ። ይሁን እንጂ የከበርቴውን ባህል ወይም ሥልጣኔ እንዳለ ያለምንም ለውጥ የሶሻሊስት ሥርዓትን የግንባታ ዓላማ ተግባራዊ ለማድረግ ያገለግላል ማለት ግን አይደለም ። ይህ ሲባል ደግሞ ከካፒታሊስቱ ሥርዓት የሚወረሰው ባህል በሙሉ ይለወጣል ማለት አይደለም ። የቴክኖሎጂ ፣ የፋብሪካዎች ፣ የኢንዱስትሪዎች ወዘተ ቴክኒካዊ አደራጀት በካፒታሊስቱም ሆነ በሶሻሊስቱ ሥርዓት ተመሳሳይ ነው ። ስለሆነም በዚህ ረገድ የሚደረግ ለውጥ አይኖርም ። ይሁን እንጂ የተጠቀሱት ነገሮች የሚይዙት ማኅበራዊ ዓላማና የሚጫወቱት ሚና ግን ይለወጣል ።

የማቴሪያላዊና የህሊናዊ ባህሎች ልዩነት

ማቴሪያላዊና ህሊናዊ ባህሎች የባህል ሁለት አካሎች ቢሆኑም ተመሳሳይ ጠባይ ቢኖራቸውም ሁለቱ ግን አንድ አይደሉም ሰው በሚያመርትበት ጊዜ ዕውቀቱን ልምዱንና ችሎታውን ስለሚጠቀምና ይህም የሥራው ውጤት ሆነው በሚገኙ ነገሮች ተስማርቶ የሚገኝ በመሆኑ ሁለቱ የማይነጣጠሉ ናቸው ። አይገነጣጠሉም ማለት ግን ሁለቱ አንድ ናቸው ማለት አይደለም ። ማቴሪያላዊ ባህሎች በምርት ተግባር ላይ በሚውሉበት ጊዜ ወይም በቀጥተኛ መንገድ የሰውን ፍላጐት በሚያረኩበት ጊዜ ይሰበራሉ ፣ ያረጃሉ እንዲያውም ሊጠፉ ወይም ሊፈጁ ይችላሉ ። ስለሆነም ሕብረተሰቡ እነርሱን ደግሞ ደጋግሞ እንዲያመርት ወይም እንዲያሻሽላቸው ይገደዳል ። ህሊናዊ ባህሎች ግን ምንም ያህል በተደጋጋሚ በጥቅም ላይ ቢውሉ ወይም አገልግሎቶችን ቢሰጡ የሚጠፉ ወይም የሚፈጁ ባለመሆናቸው በተደጋጋሚ በአገልግሎት ላይ ሊውሉ ይችላሉ ።

መኪና ፣ ሸሚዝ ፣ ምግብ ፣ ቤት ወዘተ አንድ ጊዜ ተመርተው በፍጆታ ላይ በሚውሉበት ጊዜ አጭርና ረጅም ጊዜ ቢቆዩም ያረጃሉ ፣ ይሰበራሉ ፣ ከዚያም ወይም በዚህ ጠቁሚታ ውስጥ ያልቃሉ ። በሌላ በኩል የተፈጥሮና የማኅበራዊ ክስተቶች የዕድገት ሕግጋት እውቀቶች ፣ በኪነት መስኰች የሚገኝ እውቀት ምንም ያህል በተግባር ላይ ቢውል አይጠፋም፣ አይሰበርም ወይም አይፈጅም ።

እርግጥ ነው የህሊና ባህሎች የማኅበራዊ ህልውና ነፀብራቅ ቢሆኑም የአስተሳሰባችንን ይዘት በመሆን ብቻ የሚገኙ ባለመሆናቸው ነባራዊ ሆነው የማቴሪያላዊ ገፀታ አላቸው ። ማለትም በመጽሐፍት፣ በድርሰት፣ በስዕል በቋንቋ ወዘተ . . . መልክ የሚገኙ ናቸው ።

ማቴሪያላዊና ህሊናዊ ባህሎች የሚመረቱ ብቻ ሳይሆን በአገልግሎት ላይ እንዲውሉ የሚሰራጩም ጭምር ናቸው ። የማቴሪያላዊ ባህሎች ስርጭት የሚከተለው መስመር ሸቀጦች የሚከተሉትን መስመር ነው ። ከአምራች ወደ አከፋፋይ ከዚያም ወደ ቸርቻሪ በመጨረሻ ወደ ሸማች ሊሆን ይችላል ። ወይም ከአምራች ወደ ቸርቻሪ በመጨረሻም ወደ ሸማች ሊሆን ይችላል ። በሶሻሊስት አገሮች ደግሞ ከአምራች ተቋም ወደ ሸማች የኅብረት ሥራ ማኅበራት በነርሱም አማካኝነት ለሸማች አባሎች ሊደርስ ይችላል ። የህሊናው ባህሎች ስርጭት

የሆነ እንደሆነ ግን በት/ቤትች ፤ ጋዜጦች ፤
መጽሔቶች ፤ በባህል ተቋም ወዘተ.... አማካ
ኝነት ይሰራጫል ።

ባህል ማኅበራዊ ክስተት በመሆኑ ከኅ
ብረተሰቡ ጋር ተዛምዶ የሚገኝ ቢሆንም
ማቴሪያላዊ ባህል በመሠረቱ ወይም በተ
ፈጥሮው የመደብ ጠባይ የለውም። ህሊናዊ
ባህል ግን በሰዎች አስተሳሰብ ፍላጐትና
ጥቅም የሚገልጽ በመሆኑ የመደብ ጠባይ
አለው ።

ማቴሪያላዊ ባህል በሰውና በተፈጥሮ
መሀከል ያለውን ግንኙነት ሲያሳይ ህሊናዊ
ባህል በሰዎች መሀከል ያሉ ግንኙነቶችን
በከፊል የሚያሳዩ ናቸው ። ከዚህም የተነሳ
ህሊናዊ ባህል የሰዎችን ማኅበራዊ ሕይወት
በማንፀባረቅ ብቻ የሚወስን ሳይሆን ማኅበ
ራዊ ሥርዓቱንም ለመለወጥ በሚደረገው
ትግል ውስጥ የትግል መሣሪያ በመሆን የሚ
ያገለግል ነው ። ከዚህ አንፃር ባህል እንደ
ርዕዮተዓለም ሊታይ እንደሚችል እንረዳ
ለን ።

---ባሕል ከወቀቱ ችግሮች ፤ ከኅብረ
ተሰቡ ዋነኛ ፍላጐቶች ተገንጥሎ ሊኖርና
ሊያድግ አይችልም ። ኅብረተሰብን በአዲስ
በሚደራጀት በሚደረገው ጥረት ውስጥ
አንቀሳቃሽ ኃይልና ፤ በሰው ሕልውና ውስጥ
ብሚከሰቱ መሠረታዊ የችግር መስኮች ው
ስጥም የእንቅስቃሴ መልክ ነው ።[24]

ሰዎች በሕብረተሰብ ውስጥ ካላቸው
ስፍራና ከሚጫወቱት ሚና ልዩነት የተነሳ
የራሳቸውም የሆነ የዓለም ግንዛቤና መለካ
ከት ይኖራቸዋል ። በዚህ አንፃር ሲታይ
የተለያዩ መደቦች ያላቸው ባህል በተለይም
የህሊናዊ ባህል ልዩነት መለኪያ ርዕዮተ
ዓለም ሊሆን ይችላል ማለት ነው ።

በማናቸውም ብሔራዊ ባሕል ውስጥ ባል
ዳበረ መልካቸው እንኳን ቢሆን ሠርቶ አዳ
ሪዎችና ተበዝባዥ ብዙሀን ስለሚገኙ ፤ የኅ
ይወት ሁኔታው ደግሞ በግድ የዲሞክራሲና
የሶሻሊዝም ርዕዮተ ዓለም ስለሚፈጠር
የዲሞክራቲክና የሶሻሊስት ባሕል ክፍሎች
ይገኛሉ ።[25]

ከዚህ ጥቅስ የምንረዳው እያንዳንዱ
ብሔር የራሱ ብሔራዊ ባህል እንዳለውና
በውስጡም የሁለት ተፃራሪ መደቦች ባህ
ሎች እንደሚገኙ ብቻ ሳይሆን ባህል እንደ
ርዕዮተ ዓለምም ሊያገለግል እንደሚችል
ነው ። በኢኮኖሚው ጠንካራ የሆነ መደብ
በመንግሥት አማካኝነት በፖለቲካውና በባ
ህሉ ፤ በርዕዮተ ዓለሙም መስኩች የበላይ
ነት ያለው መደብ ይሆናል ። ማቴሪያላዊና
ኢኮኖማያዊ መሠረቶች ላዕላይ መዋቅራዊ
የበላይነት ይሰጡታል ። ከዚህም የተነሳ
ህሊናዊ ክስተት ሆነው የላዕላይ መዋቅር
አካል በሆኑትም ጭምር የበላይነት ይኖረ
ዋል ። ታዲያ አንድ ብሔር ሁለት ባህሎች
ቢኖሩትም የበላይነት ያለው ባህል አንድ
በመሆኑ የወዝ አደሩ መደብ ባህል ፤ እንደ
አንድ የጠቅላላው ባህል ክፍል ብቻ ሆኖ
የሚገኝ ነው ። ከዚህ አንፃር ሲታይ የወዝ
አደሩ መደብ ባህል አሸናፊ ሊሆንና ጥን
ካሬ ሊያገኝ የሚችለው ለከበርቴው መደብ
ባህል ባለው አልበገር ባይነት ወይም በዚህ
ረገድ የራሱን ባህል እንደ ርዕዮተ ዓለም
በከበርቴው ላይ በማስፈን ብቻ ሳይሆን የወ
ዝ አደሩን መደብ መንግሥት ለዚሁ ዓላማ
በገነባው ማቴሪያላዊ መሠረት በማነፅና
የሠርቶ አደሩን ሕዝብ የአምራችነት ደረጃ
ከፍ በማድረግ ብቻ ነው ። ሰፋፊና ዘመናዊ
እዱስትሪ በመገንባት እንዲሁም ለዚህ ተስ
ማሚ የሆነ የሥራ አደረጃጀት በመፍጠር
አዲሱን ባህል ሊገነባ ይችላል ።

ህሊናዊ ባህል ከማቴሪያላዊ ባህል ጋር
አብሮ የሚያድግ ቢሆንም በዕድገቱ ሂደት
ውስጥ የሚያሳየው ፍጥነት ግን ከማቴሪያ
ላዊ ባህል የተለየ ነው ። ያማቴሪያላዊ ባህል
ፈጥኖ ሲቀየር ህሊናዊ ባህል ግን ሊዘገይ
ይችላል ። ይህም አንፃራዊ ነፃነቱን የሚያ
ሳየን ነው ። ከህሊናዊ ባህል አንፃራዊ ነፃነት
የምንረዳው በአንድ የተወሰነ ወቅት በሕብ
ረተሰብ ውስጥ ከሚገኙት መሠረታዊና
መሠረታዊ ካልሆኑ መደቦች ጋር ተዛምደው
በርካታ ባህሎች እንደሚገኙ ነው።[26]

በነዚህ የባህል ክፍሎች መሀከል ሊኖር
የሚችል ግንኙነትና መቀራረብ በሕብረተ
ሰቡ ውስጥ እንደሚገኘው የፖለቲካ ሁኔታ ፤
የመደቦች ጥንካሬና በዓለም አቀፍ ደረጃ
በሚገኘው ሁኔታ ይወሰናል ።

የባህል ዕድገት ሂደት በድምሩ ሲታይ
ተራማጅ ነው ። ተራማጅነቱ ግን የሚታየው
በየወቅቱ ሰው በተፈጥሮ ላይ ያለውን የበ

ላይነትና ቁጥጥር ከፍ በማድረግና በዚህም ረገድ ሰው ከተፈጥሮ ኃይሎች ቁጥጥር፣ነፃ እየወጣ መሄዱን የሚጠቁም በመሆኑ ነው ። ባህል የተግባር ውጤት ቢሆንም በርሱ አማካኝነት የሚገኘው ውጤትና እመቺ ሁኔታ ለሰው ጠቃሚ ነው ማለት ነው ። ከዚህ መሠረታዊ የባህል ዕድገት አንፃር ስንነሳ በመሣሪያዎች በተለይም ሥልጣኔንና ሰውን በሚያጠፉ መሣሪያዎች መስክ የሚደረግ ዕድገት የባህል ዕድገት አይደለም ። ከነዚሁ ውስጥ ደግሞ እንደ ኒውትሮን ቦምብም ፣ ዓይነት መሣሪያዎች ሰውንና ሕይወት ያላቸውን ነገሮች ብቻ የሚያጠፉ ንብረትን ግን የማይነኩ መሆን ከሰው ይልቅ ንብረት ከፍተኛ ዋጋ የተሰጠው መሆኑን የሚያሳዩና የኢምፔርያሊስቶች ባህል ምን ያህል የዘቀጠ መሆኑን የሚያመለክቱ ናቸው ።

ባህል ያለው ማነው ?

እስከአሁን ባህል ምን እንደሆነ ፣ ባህሪያቱና አቅፏቸው የሚገኙ ክፍሎች እነማን እንደሆኑ ፣ የነርሱም ተመሳሳይነትና ልዩነት ምን እንደሆነ ለማየት ሞክረናል ። በመግቢያው ላይ እንደተጠቀሰው «ባህል ያለው ማነው)?» የሚለውን ጥያቄ በመቀጠል ለመመለስ እንሞክራለን ።

በሀገራችንም ምንም ያህል ጐልቶ የሚታይ የክርክር ነጥብ ባይሆንም አንዳንድ የሕብረተሰብ ተመራማሪዎች የባህልን ማኅበራዊ ክስተት በመካድ እንስሳት ጭምር ባህል በተለይም ማቴሪያላዊ ባህል እንዳላቸው ለማሳመን ጥረት ሲያደርጉ ይታያሉ ።

እንደነዚህ ተመራማሪዎች አባባል ከሆነ ባህል ማኅበራዊ ክስተት ሳይሆን ሥነ ሕይወታዊ (Biological) ክስተት ነው ። በዚህ አንፃር ሲታይ ባህል ስነ ህይወታዊ ከሆነ ነባራዊ የሆነ የተፈጥሮ ክስተት መሆኑ ነው ። የተፈጥሮ ክስተት ከሆነ ከሰውና ከሕብረተሰብ የተገነጠለና ህልውናውን ጠብቆ የሚኖር ክስተት መሆኑ ነውና ዕድገቱ እንደ ሥነ ሕይወታዊነቱ በደመ ነፍስ ይሆናል ማለት ነው ።

ማንኛውም ነገር ቀላልና ግልፅ ወደ ሆኑ መስተጋብሮች ዝቅ ሊደረግ ይችላል ። በሰውና በእንስሳት መሀከል ምንም ልዩነት የሌለውን ያህል እንስሳትም ማሽኖች ናቸው ።[27]

እዚህ ላይ እንስሳትና ሰው ተመሳሳይ መሆናቸው የተጠቀሰው በውስጥ አካሎቻቸውና በሚያካሂዱት መስተጋብሮች ብቻ ሳይሆን እንዲያውም በሰውና በእንስሳት ፣ መሀከል ምንም ልዩነት እንደሌለ የሰውም እንቅስቃሴ ውጤቶችና ባህሪያቶች ከተመሳሳይ የእንስሳዎች ድርጊትና ውጤትም እንደማይለይ ለማሳየትም ጭምር ነው ።

ይኸው የተጠቀሰው የህዋሳት ስነ ሕይወታዊ ተመራማሪ ከባክቴሪያዎች አንስቶ ሰውንም ጨምሮ ሁሉም ያላቸው ኬሚካላዊ ማሽነር ባመዛኙ ባወቃቀርም ሆነ በገቢር ተመሳሳይ ነው ።-- ህይወት ያላቸው ነገሮች ደግሞ ኬሚካላዊ ማሽኖች ናቸው ፣ ጠቀላላው ሕይወት ያላቸው ነገሮች ደግሞ የሚተረጎሙት በተወሰኑ ኬሚካላዊ መስተርብሮች አማካኝነት ነው ።[28]

በማለት በእንስሳትና በሰው መሀከል ምንም ልዩነት የለም በማለት ይከራከራል ። ነገር ግን የኃላፊነት ፣ የግዴታ የትክክል ወይም የስህተተኛነት ስሜት እንስሳዎች አላቸውን ? ዕውቀት ልምድንና ችሎታን ከትውልድ ወደ ትውልድ የማስተላለፍ ችሎታ ይኖራቸው ይሆን ? ካላቸው በምን ዘዴ ያስተላልፉታል ? እነዚህንና ሌሎች መሰል ጥያቄዎችን ለመመለስ የምናደርገው ጥረትና የምናገኘው ውጤት በተጨባጭ በእንስሳትና በሰው መሀከል ያለውን ተመሳሳይነትና ልዩነት ለማየት ያስችላልን ።

ሰውን ከእንስሳት ጋር የሚያመሳስሉት ዘርካታ ነገሮች አሉ ፣ ይህ ግን የሚያሳየን የእንስሳት ባህሪ ከሰው ጋር ባላቸው ተመሳሳይ ባህሪያት ሊገለጽ እንደሚችል ሲሆን ሰው ግን ሊገለፅ የሚችለው ከእንስሳት በሚለይባቸው ባህሪያት እንደሆነ ነው ።

ሰው እንሰሳ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል። ከሁሉም በላይ ደግሞ የሰው ልዩ ተፈጥሮ (Uniqueness) የሚመሠረተው ከማንኛውም እንስሳ ጋር በማይጋራ ቸው ባሕሪያት መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል ።[29]

እንስሳት ሁሉ እራሳቸውን እንደ አካባቢያቸው የሚለውጡ ብቻ ሲሆኑ ሰው ግን አካባቢውን ከፍላጐቱ ጋር በሚጣጣም

መንገድ እንደወቅቲኒና ችሎታው ይለው ጠዋል ። ይህ ደግሞ የመላው ማቴሪያዊው ዓለም ሁለንተናዊ ባህሪይ ሳይሆን የሰው ልጅ ብቻ ልዩ ባህርይ ነው ። በተፈጥሮ ውስጥ በምክንያትና ውጤት ግንኙነት ሊገ ለጹ የሚችሉ ክስተቶች ቢኖሩም የጭፍን እንቅስቃሴ ውጤቶች ሲሆኑ በሰው ወይም ሕብረተሰብ ውስጥ የሚገኙት ደግሞ የንቁና የፈጠራ እንቅስቃሴ ውጤቶች ናቸው ። ከዚህም የተነሳ ሰውን ልዩ የሚያደርገው አዳዲስ ነገሮችን እያንዳንዱ ትውልድ ከቀ ደምቱ የመቀበሉ ጉዳይ ነው ።

በሌላ በኩል ግን በሥነ ሕይወት ጥናት ውስጥ አንድ ህዋስ በህይወቱ ዘመን ያገኛ ቸውን (Acquired)ነገሮች ሊያወርስ ወይም ከትውልድ ወደ ትውልድ ሊያስተላልፍ እንደማይችል የታወቀ ነው ። እንደ እንስሳ ወይም ዕፅዋት ከአካባቢው የተወሰኑ የአየር ፀባይ ለውጥ የተነሳ የሚያሳየውን ለውጥ ወደ ሚቀጥለው ትውልድ ሊያስተላልፍ አይችልም ። ምክንያቱም ፀባይ ሊተላለፍ የማችለው በጂንስ አማካኝነት በደመ ነፍስ መንገድ ስለሆነ አዳዲስ ነገሮች (እንስሳዎች ካኗቸው) በጂንስ ውስጥ ወይም ላይ የማይገኙ ወይም ተፅዕኖ የማያደርጉ ስለሆነ ነው ።

ስለሆነም የሥኑ ሕይወታዊ ጸባዮች በተፈጥሮ ውስጥ ሊተላለፉ የሚችሉት በደ መ ነፍስ ብቻ ሲሆን በሰው ወይም በሕብረ ተሰብ ዘንድ ግን በተለየ መንገድ ነው ። ቋንቋ መወያያ ፤ ሃሳብ መለዋወጫ ፤ ሂስ መስጫ . . . ብቻ ሳይሆን የጥቂቶች እውቀት ለብዙሀን የሚተላለፍበት መሣሪያ ፤ የአ ንድ ትውልድ እውቀት ፤ ልምድና ችሎታ ወደ ሌላ ትውልድ የሚተላለፍበት ነው ። ነባራዊ ህልውና በወቅቱ የሌላቸው ነገሮች እንኳን መጠሪያቸው በሆኑ ቃላት አማካኝ ነት ነባራዊ ህልውና ያላቸውን ያህል የምን ገነዘብበት ፤ ትዝታ የሚፈጠርበት ታሪክ የሚወሳበት አንድ እራሱን የቻለ የታሪክ ፤ የወግ ፤ የልምድ ፤ ዕውቀት ፤ ችሎታ ወዘተ . . . ማኅደር ነው ።

ቋንቋ የሰዎች አስተሳሰብ ፤ የአእምሮ ዋቸው እድገትና የፈጠራ ችሎታቸው መሠ ረት የሆነ ማኅበራዊ ክስተት ነው ። እንስ ሳት ግን ከዚህ ክልል ውጭ የሚገኙ ናቸው ። ዓላማና እቅድ ማውጣት ይህንንም ተግባ ራዊ ለማድረግ የሚረዱ ነገሮችን የመፍጠ ርና የመጠቀም ችሎታ የሰው ልጅ በጋራ ሲኖር ፤ ሲሠራ ፤ ሲያስብና ከዚህም ጋር የተነሳ አዕምሮው እያደገ ሲመጣ የፈጠ ረው ውጤት ነው ። እንስሳት ከሰው እጅግ በጣም የረዘመ እድሜ በመሬት ላይ ቢኖራ ቸውም ይህንን ግን (ሊያከናውኑ) አልቻ ሉም ። ይህም የሚያሳየን ሰው ሥነ ህይ ወታዊ ክስተት ቢሆንም ምንነቱ (essence) ግን ማኅበራዊ እንደሆነ የሚያሳይና በሥነ ህይወታዊ ባህሪዩ ከእንስሳት ጋር ቢመሳ ሰልም በተግባር አማካኝነት ባገኘው ማኅ በራዊ ባህሪዩ ከነርሱ የሚለይ መሆኑንም ጭምር የሚያሳየን ነው ። ስለሆነም ሰው የሚገልጸው ከእንስሳት ጋር ባለው የጋራ ሥነ ህይወታዊ ባህሪዩ ሳይሆን ከእንስሳት በሚለየው ማህበራዊ ጸባዩ ነው ።

ሰው ምግብን ፤ መጠለያን ማግኘት ፤ ከጠላት እራስን የመከላከልና የማግኘት ጥረቱ ከእንስሳት ጋር የሚያመሳስሉት በመሆኑ ሰው ከእንስሳት አይለይም የሚሉ አሉ ። እንስሳትና ሰው የሚመሳሰሉት በዚህ ብቻ ሳይሆን በሌሎች በርካታ ነገሮችም ጭምር ነው ። ተመሳሳይነታቸው ግን አንድ አያደርጋቸውም ። ምክንያቱም ሰው በስነ ህይወታዊነቱ የተነሳ ለመኖር የሚያ ስፈልጉት ነገሮች ከእንስሳት ጋር ቢያመ ሳስለውም እነዚህን ለማግኘት በሚያደርገው እንቅስቃሴና በሚጠቀመው ዘዴና መሣሪያ ከእንስሳት ይለያያል ። እንስሳት በተፈጥሮ አካሎቻቸው ሲጠቀሙ ሰው ግን መሣሪያ ዎችንም ጭምር ይጠቀማል ።

እንስሳት በመሣሪያዎች ቢጠቀሙም ምንም ዓይነት እንስሳ መሣሪያዎችን ፈጥሮ አይጠቀምም ። ቤንጃሚን ፍራንክሊን እን ዳለው «ሰው መሣሪያን የሚፈጥር እንስሳ ነው ።» መሣሪያዎችን የመጠቀም የሰው ብቸኛ ጸባይ ባይሆንም መሣሪያዎችን ፈጥሮ ወይም ሠርቶ መጠቀም ግን ብቸኛ የሰው ጸባይ ነው ።

ንቁ ሆኖ መሣሪያዎችን መጠቀምና ለዓላማ እንዲያመቹ አድርጎ መሣሪያዎችን መፍ ጠር ብቸኛ የሰው ልጅ ጠባይ ነው ።[30]

ከዚህም የተነሳ እንስሳት ባህል የሌላ ቸው ስለማያስፈልጋቸው ወይም ጥቅም ስለማያገኙበት ነው ። ምክንያቱም የተፈጥሮ ስጦታ ተጠቃሚ እንጂ አምራቾች ስላል ሆኑ ነው ። የማቴሪያላዊና ህሊናዊ ባህሎች ከምርትና ከተግባር ጋር የተያያዙ በመሆ ናቸው እንስሳትም ደግሞ ከተግባር ውጭ መሆናቸው በነዚህ የሥራና የተግባር መስ

ኮች ሊገኙ የሚችሉ እድገቶች ሊኖራቸው አይችልም ።

ይሁን እንጂ አንዳንድ የተፈጥሮ ተመራማሪዎች እንስሳትም ቢሆኑ አንዳንድ ነገሮችን ለማግኘት የተወሰኑ ነገሮችን የሚጠቀሙ ናቸውና እንስሳትም ባህል በተለይም ማቴሪያላዊ ባህል አላቸው ይላሉ ። ለምሳሌ አንድ በጥናት (exeperiment) ውስጥ ያለ ቺምፓንዚ በመርፌ ውስጥ ክር ሲያስገባ ታይቷል ፤ እንዳይደረስ ተደርጐ የተሰቀለን ሙዝ ዱላን በመጠቀም ሙዙን አውርዶ በልቷል ፤ በሮኬት ውስጥ በመሆን ዓለምን ዞሯል ፤ እንዲሁም ጋሻና ጦርን በአደጋ ጊዜ ራሱን ለመከላከል ከመጠቀም ፤ ጀንያን ምግብ ለመሰብሰብ ከመጠቀም ምን ያግደዋል በማለት ተመሳሳይ ሁኔታዎችን በማስረጃነት በማቅረብ የእንስሳትን መሳሪያዎችን የመጠቀም ችሎታ በማሳየት እንስሳት ማቴሪያላዊ ባህል አላቸው በማለት ሊያሳምኑን ይሞክራሉ ።

ጉዳዩ ግን የተባለውን እንኳን በድምሩ እንዳለ ማከናወን ተቻለ ብንል እንሰሳት በሙሉ ግን የተጠቀሰውን ያከናውናሉ ወይ ወደሚለው ጥያቄ ያመራናል ። በሌላ በኩልስ ቢሆን እንስሳት መሣሪያዎችን ተጠቀሙ ማለት ፈጠሩት ማለት ነውን ? መሣሪያዎችንስ ተጠቀሙ ማለት ሰው ለምርምር የሚያስፈልገውን ሁኔታ ፈጥሮላቸውና (እንዲያከናውኑ) ገፋፍቶቸው በመንቀሳቀሳቸው ነውን ?

ዱላን ቆርጦ መገልገል ተፈጥሮን በቀጥተኛ መንገድ መጠቀም እንጂ ለውጦ መገልገል አይደለም ። ይህን ማለትም ተፈጥሮን በቀጥተኛ መንገድ መጠቀም ማንኛውም ሕይወት ያለው ፍጡር ዕፅዋትንም ጨምሮ ምግባቸውን ሲያዘጋጁና ሲመገቡ ተፈጥሮን ስለሚጠቀሙ ዕፅዋትንም ባህል አላቸው ወደሚለው የተሳሳተ መደምደሚያ ያመራናል ።

እንስሳት ማቴሪያላዊ ባህልየላቸውም ። ምክንያቱም ማቴሪያላዊ ባህል ከተግባር ብቻ ሳይሆን ከህሊናዊ ባህልምሊገነጠል የማይችል በመሆኑ ነው ። ለመሆኑ የትኛው እንስሳ ነው እውቀት፣ልምድና ችሎታን ከትውልድ ወደ ትውልድ ያስተላለፈ? እንስሳት አስመስሎ የማድረግ (IMITATION) እውቀት አላቸው ፤ ለማለት ቢቻልም እንኳን ይህም የራሳቸው የዓለም ግንዛቤ ወይም የተግባር ውጤት አይደለም ። በመስታዎት ውስጥ እንደሚገኝ ምስል ወይም እንደ ገደል ማሚቱ የተሰጠውን መልሶ የሚሰጥ እንጂ የተቀበለውን አሻሽሎና ሕይወት ሰጥቶ የሚመልስ አይደለም ።

በሁለተኛ ደረጃም እያደገና እየተሻሻለ ከትውልድ ወደ ትውልድ የማይተላለፍ ነው ። ምክንያቱም ከውጭ የተገኘ ስለሆነ ነው ። ይህ ብቻ አይደለም ። ሕሊናዊ ባህል ሁልጊዜ በቋንቋ ፣ በመጽሐፍ ፣ በኪነት ወዘተ.... መልክ ተሰፋፍቶ የሚገኝ ማቴሪያላዊ ገፅታ አለው ። ከዚህም አንፃር ነባራዊ ነውና ከትውልድ ወደ ትውልድ በቋንቋ መልክ ይተላለፋል ።

ቋንቋ መልዕክት ማስተላለፊያ ነው ። እንደሚታወቀው ሁሉ ሀሳብ (በንግግርም ሆነ ድምፅ በሌለው መንገድ) የሚገለጸው በቃላት አማካኝነት ነው ። ሰው ድምፅ በማውጣት ወይም ባለማውጣት ፤ በንግግርም ሆነ በጽሑፍ ጊዜ የሚያስበው በቃላት አማካኝነት ነው ። ቋንቋ ከሌለ ማሰብ ስለማይኖር እንስሳት ቋንቋ ስለሌላቸው ሊያስቡ አይችሉም ማለት ነው ። በአደጋ ጊዜ በድንጋጤ በሚያደርጉት አንዳንድ እንቅስቃሴ እንስሳት ሊግባቡ ይችላሉ ቢባልም ይህ ግን በደመ ነፍስ የሚደረግ ሲሆን ሰው ከዚህ ሌላ የአደጋውን ምንነት ተረድቶ አሰላስሎና ምን እርምጃ መውሰድ እንዳለበት የሚያስችለው ቋንቋ አለው ። እንስሳት ግን የላቸውም ።

በቋንቋ አማካኝነት መልዕክት ማስተላለፍ መረጃዎችን የማከማቸትና ሀሳቡን የማሳደግ ሁኔታ ይችላል ። ይህ የሚከናወነው ሥነ ሕይወታዊ በሆነ መንገድ ሳይሆን ቋንቋ በውስጡ አስፍሯቸው በሚገኙት ቃላት አማካይነት ነው ። የሚወክሉት አዎንታ ራሱ ቋንቋ ማኅበራዊ በመሆኑ በቋንቋ የሚደረግ የመልዕክት ማስተላለፍም ማኅበራዊ ነው ። ስለሆነም ሕሊናዊ ባህል እንስሳት የሌላቸው ብቻ ሳይሆን ማኅበራዊ በመሆኑ ከሰው ጋር ተዛምዶ የሚገኝ ክስተት ነው ።

የመሣሪያዎችን አጠቃቀምና ከርሱም ጋር ተዛምዶ የሚገኙ ነገሮችን አስመልክቶ በሰውና በእንስሳት መካከል ያለው ሌላ አንዱ ልዩነት የእንስሳት መሣሪያዎችን መጠቀም ሁኔታዊና (Conditional) ጊዜያዊ መሆኑ ነው ።ማለትም መሣሪያው ካ

ጠገባቸው ከተወገደና የፈለጉትን እርምጃ ከወሰዱ በኋላ ስለመሣሪያውም ሆነ ስለልምዱ ግንዛቤ አይኖራቸውም ። ሰው ግን ቋንቋና ባህል ያለው በመሆኑ መሣሪያው ካጠገቡ ባይኖርም ዓላማውን ከግቡ ካደረሰ በኋላ ልምዱና ሀሳቡ ከርሱ ጋር ይገኛሉና የነኝህ ነገሮች ምስል በአዕምሮ ውስጥ ይገኛል ። ለእንስሳት ግን የአንድ ነገር ከእዮታ ውጭ መሆን ከአእምሮ ውጭ መገኘት ጋር አንድ ነው ። ለምሳሌ አንድ አውሬ የልጁ ሬሳ ካጠገቡ እስካልተወሰደ ድረስ እንጂ ከተወሰደ በኋላ ሀዘኑም ከበድኑ ጋር አብሮ ይሄዳል ወይም ይጠፋል ፣ ሰው ግን እንዲህ አይደለም ።

እንስሳት ሥነ ምግባር ፣ ሃይማኖት የኃላፊነት ስሜት ፣ ሥልጣኔ የላቸውም ። ስለባህል ምንነት ባደረግነው ትንታኔ ውስጥ ባህል ተፈጥሮአዊ ምክንያት ያለው ውጤት ሳይሆን የተግባር ውጤት መሆኑን ከዚህም የተነሳ ማኅበራዊ ክስተትና በመደብ ኅብረተሰብ ውስጥ ባህል በተለይም ሕሊናዊ ባህል የመደብ ፀባይ እንዳለው አይተናል ።

ባህል የሰው ተፈጥሮን የመገንዘብ ችሎታ እያጐላ ሰው ተፈጥሮን እንዲቆጣጠር የሚያደርግ ነው ። ባህል የተግባር ውጤት ብቻ ሳይሆን ማኅበራዊ በመሆኑ ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍና የሚያድግና ሽግግሩም በማኅበራዊ መንገድ መሆኑን አይተናል ። በባህል ውስጥ የሚጠቃለሉ ክስተቶች የተጠቀሱት ባህርያት ያላቸው በመሆኑ እንስሳት ባህል እንደሌላቸውና ሊኖራቸውም እንደማይችል ተረድተናል ።

ባጠቃላይ ባህል ያለው ሰው ብቻ ነው ። ከዚህ በመቀጠል ደግሞ በካፒታሊስት ሥርዓት ውስጥ ባህል ኪነትና ሥነ ጽሑፍ በተለይ ሕሊናዊ ባህል ባጠቃላይ ምን እንደሚመስልና ከካፒታሊዝም ወደ ሶሻሊዝም በሚደረገው የሽግግር ወቅት የባህል ለውጥ ክንዋኔን አጠር ባለ መንገድ በሚቀጥለው የዚህ ፅሑፍ ክፍል ለመመልከት እንሞክራለን ።

የ ግ ር ጌ ማ ስ ታ ወ ሻ

1. The Webster English Dictionary
2. Dictionary of Philosophy, Progress Publishers, Moscow, 1967
3. V. Kelle and m. Kovalson, *Historical materialism; An Outline of Marxist Theory of Society*, Moscow, Progress Publishers, 1973, P. 100
4. K. Marx, *Economic and Philosophic Manuscript of* 1884, Moscow, progress Publishers, P. 100
5. George M. Foster, *Traditional Cultures and the Impact of Technological Change*, P. 16
6. *Ibid*, P. 12
7. Leslie A, Withe, The Science of Culture, P. 122
8. Marx and Engles, Selected Works, Vol. 3, Moscow, Progress publishers, 1976, P. 67
9. K. Kovalsen, Ibid, p. 155
10. *Ibid*, P. 137.
11. Karl Marx, *Theories of Surplus Value* Part 1, Moscow 1969, P. 285.
12. A. F. Losev, *History of Ancient Esth,-tetics*, Moscow, 1963, P. 107.
13. K. Kovalsen, P. 223.
14. G.G LCzer man, Classes and Nations, Moscow, P. 18.
15. Problems Of Contemporary World, Political Theory and Political Practice No. 80. 1979, P. 81.
16. Social Science, No. 1, Moscow, 1981, P. 129.
17. Adolfo Sanhez Vasquez, The Philosophy of Praxis, London., 1977, P. 10
18. *Ibid*, P. 12
19. Marx and Engles, The German Ideology, Moscow, 1976, P. 37
20. Oskar Iemge, Political Economy, Vol. 1, Waeszawn, 1963, p, 10
21. *Op. cit*, p, 38
22. V.I Lenin, col, Works, Vol. 27, p, 129
23. *Ibid*, p. 310.
24. A. Arnoldov, On the path of cuural progress, Moscow Progress publishers, 1974. P. 10
25. *Op. cit*, p. 24
26. Rayond Williams, *Problems in Materi-alism and Culture*, London, 1980, p, 41 quoted in the *Uniqueness of man.*
28. George Gaylovd Simplson, *The Mean-ing of Evolution*, ibid.,
29. Grahame Clark, From savagrey to Civilization, Ibid p,7.
30. Karl Marx and F. Engles, Collected works, Vol. 5, 1976, p. 59.

መስከረም

- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማልያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ

የማርክሲስት ሌኒኒስት የርዕዮተዓለም መጽሔት

ቅጽ 2 ቊጥር 7
ታኅሣሥ 1974

መስከረም

ቅጽ 2 ቁጥር 7
ታኅሣሥ 1974

የማርክሲስት ሌኒኒስት ርዕዮተዓለም መጽሔት

ማውጫ

ገጽ

- የዝግጅት ገጽ - - - - - - - - - - 3
- የኢትዮጵያ አብዮት የእድገት ደረጃ - - - - - - - 6
  ሮቤርቶ ቺጋና
- የኢትዮጵያ አብዮት ከዓለም አቀፍ አብዮታዊ ትግል አንፃር - - - 31
  አብዱልሀፊዝ ዮሱፍ ፤
- ተስፋፊነትና ጠባብነት ፤ የሶማልያ የገዥ መደብ ዓይነተኛ ገፅታ - - 50
  ሰሎሞን ዲባባ ፤
- ባሕልና ንድፈ ሃሳባዊ ግንዛቤው - - - - - - - - 64
  መሐመድ ሳላህ ፤
- የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ - - - - - - - 85
  ተሾመ ከበደ

በኢሠፓአኮ ማዕከላዊ ኮሚቴ

ርዕዮተ ዓለም መምሪያ እየተዘጋጀ በየሦስት ወር የሚወጣ ።

አድራሻ

የፖስታ ሣጥን ቁጥር — 80001
የስልክ ቁጥር — 113000

የፊውዳሊዝም ገጽታዎች በኢትዮጵያ

(ክፍል 2)

ከተሾመ ከበደ

በሰሜን ኢትዮጵያ ፊውዳሊዝም ከ14ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ ተጠናክሮና በመንግሥትነት ተዋቅሮ በ19ኛው ክፍለ ዘመን መባቻ ላይ ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ መስፋፋት እንደ ጀመረ በክፍል አንድ መጥቀሳችን ይታወሳል ። በዚህኛው ክፍል ደግሞ ከ19ኛ ክፍለ ዘመን በፊት በደቡብ ኢትዮጵያ በማቆጥቆጥና በማደግ ላይ የነበሩትን ሥርዓተ ማኅበራት የዕድገት ሂደት በማብራራት ከኢትዮጵያ አጠቃላይ ታሪክ አንጻር ለማገናዘብ እንሞክራለን ። በዚህ ጽሑፍ ደቡብ ኢትዮጵያ የሚባለው ደቡብ ደቡብ ምዕራብና ደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያን ባንድነት ነው ።

ደቡብ ኢትዮጵያ ከ16ኛ ክፍለ ዘመን በፊት ፤

በ16ኛው ክፍለ ዘመን ከተካሄደው የኦሮሞ ፍልሰት በፊት ደቡብ ኢትዮጵያ በአጠቃላይ ሲዳማ በመባል ይታወቅ ነበር ። ይህ የጂኦግራፊ ክፍል ከአባይ ግርጌ በስተ ደቡብና ከዋቢ ሸበሌ ወንዝ መፋሰሻ መካከል የሚገኝ ነው ። በዚህ ክልል ውስጥ የካም (ኩሽ) ነገድ ዝርያ የሆኑና ሲዳማ በሚል አጠቃላይ መጠሪያ ስም የሚታወቁ ሕዝቦች ይገኙ ነበር ። ሲዳማ ለደቡብ ኢትዮጵያና በክልሉ ውስጥ ይኖሩ ለነበሩ ኦሮሞ ላልሆኑ ሕዝቦች የተሰጠ ስያሜ ነው ።

ስለደቡብ ኢትዮጵያ ሰፋ ያለ ጥናት ያካሄዱ የታሪክ ተመራማሪዎች ሲዳማ ብዙ ንዑሳን ክፍሎችንና ጎሳዎችን ያጠቃለለ እንደነበረ በተለያዩ ጊዜያት ባካሄዱት ጥናት ገልፀዋል ። በዚህም መሠረት ቀበሌያዊ ልዩነቶችን የሚያንጸባርቁ ነገር ግን ምንጫቸው አንድ የሆነና በሚከተሉት ሰባት ንዑሳን ክፍሎች የሚከፈሉ ቋንቋዎች ይነገርበት የነበረ አካባቢ እንደሆነ ተረጋግጧል ። እነዚህም

ሀ/ ሲዳሞ ፣ ደራሳ ፣ ሐዲያ ፣ ከምባታ ፣ ጥንባሮ ፣ አላባ

ለ/ ወላሞ ፣ ጎፋ ፣ ኩሎ ኮንታ ፣ ዛላ ፣ ኩየራ ወይም ባዴቱ ፣ ሐረር ፣ ቁጣ ፣ ጋሞ

ሐ/ ጣራ ፤

መ/ ባስኬቶ ፣ ዘሴ ፣ ደቆ

ሠ/ የጎንጋ ቡድን — ከፋ ፣ ሸናሻ ፣ ቦሻ ፣ ወይም ጋሮ ፣ ማኦ ፣ ወይም ኦንፊሎ ሻቆ ወይም ሞቻ

ረ/ የጊሚራ ቡድን — ሾኮ ፣ ቤኤሾ ፣ ሺ ወይም ዲዙ ፣ ቃባ ፣ ናኦ ፣ ማጂ

ሰ/ ያማ ወይም ጃንጀሮ ናቸው [1]

ከዚህም በተጨማሪ በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ዳርቻ ኒሎቲክና ኒሎ ሐማቲክ ጎሳዎች ይገኛሉ ። እነዚህም እንጋሻ ፣ ጉሌ ፣ በርታ ፣ ጉኑር፣ አድሁክ ፣ ኪማ ፣ ኮይሮ ፣ ፈንግ፣ ባካ ፣ ሻንጋማ ፣ ሳማኩ ፣ ቦዲ ፣ ባቻ ፣ ሙርሲ ፣ የሱሪ — ሱራማ — ሚካን ና የአሜቶ ቡድኖችን የሚያጠቃልሉ ናቸው[2] ደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ የሶማሌና የኦሮሞ ጎሳዎችም የሰፈሩበት አካባቢ ነው ።

እንደሚታወቀው ሁሉ በየትም ሥፍራ የሚገኝ የኅብረተሰብ ታሪክ በምርት ዕድገት ደረጃ የተወሰነ ነው ። ምርት የኅብረተሰብ መዋቅርና የእያንዳንዱ ማኅበራዊ ቅንብር ይዘት መሠረት ነው ። ከዚህም በላይ ከአንዱ ማኅበራዊ ቅንብር ወደ ሌላው የሚደረገው ሽግግርና ታሪክም የሚጓዝበት አቅጣጫ ከምርት ዕድገት ጋር የተያያዘ ነው ።[3] ሆኖም በታሪክ ሂደት ውስጥ የተመጣጠነ ዕድገት ባለመኖሩ በአንድ ሀገር ውስጥ የተለያዩ የዕድገት ደረጃዎች ላይ የደረሱ ቀበሌዎች ሊኖሩ ይችላሉ ። በዚህም ሂደት ውስጥ የሚከሰቱት የምርት ግንኙነቶችና የምርት ኃይሎች የራሳቸው የተለየ ባሕሪይ ይኖራቸዋል ። የደቡብ ኢትዮጵያም ነገዶች ፣ ጎሳዎችና በማቆጥቆጥ ላይ የነበሩት ብሔረሰቦች በተለያዩ የዕድገት ደረጃዎችና ሥርዓተ ማኅበራት ውስጥ ሊገኙ የቻሉበት ምክንያት ቀደም ሲል ከጠቀስነው ሁኔታ የመነጨ ነው ።

ከሥርዓተ ማኅበራት ዕድገት አኳያ የማንኛውም ኅብረተሰብ ዕድገት መነሻ የጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓተ ማኅበር ነው ። የጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓት የተለያዩ ገጽታዎችንና የዕድገት ደረጃዎችን ያቀፈ ነው ። ማርክስ «ጥንታዊ ኮሚውኖች በአንድ መልክ የተገነቡ አይደሉም ። ዳሩ ግን በዓይነትና በዕድሜ የሚለዩና እንዲሁም ተከታታይ የዝግታ እድገትን የሚያሳዩ ብዙ ማኅበራዊ ቡድኖች ይመሠርታሉ ።»[4] እንዳለው ሁሉ ከተለያዩ ውጫዊ ፣ የአየር ንብረት ፣ የመልክአ ምድርና ተፈጥሮአዊ ሁኔታዎች የተነሳ እንደ ሰሜኑም ሁሉ በደቡብ ኢትዮጵያ የነበሩ ጎሳዎች የጥንታዊ የጋርዮሽን ሥርዓት የተለያዩ የዕድገት ደረጃዎች የሚያንፀባርቁ ነበሩ ።

በደቡብ ምዕራብና በደቡብ ኢትዮጵያ ድንበር ላይ የሚኖሩት ጎሳዎች በዝቅተኛ

የጋርዮሽ ሥርዓተ ማኅበር ስር ነበሩ ። እነዚህ ጎሳዎች የአንጋሳ — ማኦ ቡድን ፤ የሱሪ — ሱራማ — ሜካን ቡድንና የታችኛው ኦሞ ሕዝቦች የሚባሉት ናቸው ። በተጠቀሱት ጎሳዎች ዘንድ ከጥንታዊው ኮሚውን መከሰት ጋር የቡድኖቹ መኖር «በደም ፣ በቋንቋና አኗኗር በጋራ የተሳሰረ ነው ።»[5] ለምሣሌ የአንጋሳና — ማኦ ቡድን (ጉሌ ፣ ማኦ ፣ በረታ ፣ ጉሙዝ ፣ አድሁክ ፣ ኮማ ፣ ጋንዛ ፤ ወዘተ ጎሳዎችን ያቀፈ ነው ።) ዘንድ አነስተኛው ክልል ውስን የሆነው ቤተሰብ ነው ። በዚህ ቡድን ቤተሰብ የሚባለው ባል ሚስትና ልጅን የሚያጠቃልል ነው ። መንደሮች የሉም ። የሃይማኖት መሪዎች የመወሰን ሥልጣን ያላቸው ቢሆንም ሥልጣናቸው በጎሳው ሽማግሌዎች የተገታ ነው ። ተፈጥሮን ማምለክ የጠነከረ ነው ። በሱሪ — ሱራማ—ሜካን ቡድን (ሱሪ ፣ ቲርማ ፣ ጥድ፣ ዜልማሙ ፣ ሙርዙ ፣ ሜካን ፣ መሰንጎ) ዘንድም ተመሳሳይ ሁኔታ ይታያል ። ከዚህም በቀር የጎሳ አለቆች መንደሮችን በሰላምና በጦርነት ወቅት የመምራት ኃላፊነት አለባቸው ።[6] የሱሪ ወንዶችና አዛውንቶች በዕድሜ ክልል የተቀናጁ ናቸው ። አዲስ ቅንጅት በየአስር ዓመት ይደረጋል ። ቅንጅቶቹ ስምንት ናቸው ።[7] ቅንጅቶች በመንደር ላይ የተመሠረቱ ናቸው ። እነዚህ ቅንጅቶች የጎሳውን የጦረኝነት ዝንባሌ የሚጠቁሙ ናቸው ። ተፈጥሮን ማምለክ የተለመደ ነው ። እርሻ (አልፎ አልፎ እደን) በሁለቱም ቡድኖች ዘንድ የኢኮኖሚው መሠረት ነው ። የታችኛው ኦሞ ሕዝቦች (ገለብ ፣ ሬሺያት ፣ ዳትናክ ፣ ቡሜ ፣ ማርሊ) ቀደም ሲል ከጠቀስናቸው ቡድኖች በአንዳንድ ሁኔታዎች ቢመሳሰሉም በከብት አርቢነት የሚኖሩ ኋላ ቀር ሕዝቦች ናቸው ። ሁሉም ጎሳዎች አባዊ ናቸው ። በእነዚህ ጎሳዎች ዘንድ የአመራረቱ ዘይቤ እጅግ ኋላ ቀር ነው ። እንደዚሁም ከሚያንጸባርቁት ሃይማኖት አንጻር የተፈጥሮ የበላይነት ያየለ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው ። በአጠቃላይ የእነዚህ ጎሳዎች እትብት ከጥንታዊው ማኅበረሰብ ሙሉ በሙሉ የተላቀቀ አልነበረም ።[8]

ከላይ ከጠቀስናቸው ጎሳዎች ሻል ባለ ዕድገት ደረጃ ላይ የነበረው የቡርጂ ኮንሶ ቡድን የሚባለው ነው ። ይህ ቡድን በሁለት የሚከፈል ነው ። በመጀመሪያው ክፍል ቡርጂ ፣ ኮንሶ ፣ ጋርዱላ ፣ ጊዶሌ ፣ ዳማይ ወይም ኪሊና ኤርቦሬን የሚያጠቃልል ነው ። ሌላው ክፍል ደግሞ አማር ፣ ከኪ ፣ ቄሬ ፣ ባቻዳ ና ባናን የሚያጠቃልል ነው ።[9] የቡርጂ — ኮንሶ ቡድን ኢኮኖሚ በእርሻ ላይ የተመሠረተ ነው ። በኅብረተሰቡ ውስጥ የሥራ ክፍፍል አለ ። የእርከን ሥራ ፤ የጉድጓድ ቁፋሮ ፤ የከብት ሥምሪትና መንደርን ማጽዳት የመሳሰሉትን ከባድ ሥራዎች ሐሪያ እየተባለ በሚጠራ ማኅበር ይሠራሉ ። ሌሎች ዕደ ጥበብ መሰል ሥራዎች ደግሞ በግለሰብ ይሠራሉ ። የኮንሶ ጋብቻ ገዳ መሰል ሥርዓት ላይ የተመሠረተ ነው ። ይህም ጋማ የሚባለውን ዘጠኝ ደረጃዎች ያሉትንና በየአሥራ ሦስት ዓመት ልዩነት የሚመሠረተው ሐሪያ የሚባለውን የዕድሜ ደረጃ የሚያጠቃልል ነው ። ሐሪያ በሚባባለው የዕድሜ ደረጃ የጎሳው አባላት ማኅበራዊ ፣ ወታደራዊና ሃይማኖታዊ ተግባራትን እንዲቀስሙ የሚደረግበት ነው ።[10] የኮንሶ ጎሳ ወንዶች ከተወሰነ ዕድሜ ሲደርሱ ከዕድሜ ደረጃ ሥርዓት ውስጥ ይገባሉ ። ይህ ሥርዓት የጎሳውን ማኅበራዊ ፖለቲካዊና ሃይማኖታዊ ሕይወት የሚመራ ነው ። ጂላ በመባል የታወቀው ሥርዓት ከኦሮሞ ገዳ ሥርዓት ጋር የሚመሳሰል ቢሆንም ተግባራዊ ልዩነት አለው ።[11] ጂላ በ5 የዕድሜ ደረጃ የተከፈለና በእያንዳንዱ የዕድሜ ደረጃ የ18 ዓመታት ልዩነት ያሉት ነው ።[12] የጂላ ሥርዓት የተለያዩ ደረጃዎች በአጠቃላይ የኅብረተሰቡን የጋራ ችግሮች ለመፍታትና ለመቆጣጠር የተቋቋሙ ናቸው ።[13] ይህ ሥርዓት የጥንታዊ ዲሞክራራሲ ገጽታን የሚያሳይ ነው ። እዚህ ላይ መታወስ ያለበት የዚህ ዓይነት ድርጅት አዲስ ሁኔታዎች ካለወጡት በስተቀር ለረጅም ጊዜ የሚቆይ መሆኑን ነው ።[14]

በደቡብ ኢትዮጵያ በምርት ሂደት ውስጥ የታዩት አንጻራዊ ዕድገቶች የኢኮኖሚውንና የምርት ግንኙነቱን አጠናከሩ ። ይህም በኅብረተሰቡ አደረጃጀትና በጎሳው ንብረት ላይ ተጽዕኖ አሳደረ ። ከዚህም በላይ ለትርፍ ምርት መምጣት ሁኔታዎችን በማመቻቸት ለማህበራዊ ዕድገት አመቺ ሁኔታዎችን ከፈቱ ። የሥራ ክፍፍል እየሰፋ መምጣት የጎሳውን በዕድሜና በጾታ መከፈል እያስቀረው መጣ ። በምትኩም በጎሳው ውስጥና በጎሳዎች መካከል ያሉ ልዩነቶች እየጎሉ መጡ ። ይህም የጥንታዊውን የጋርዮሽ ሥርዓት ውድቀት አቃረበው ። ከዚህም ጋር የጎሳዎች አንድነት በጠራ የፖ

ለቲካ አንድነት ተለውጦ በክልል ላይ የተ መሠረተ ውህደት ተፈጠረ ። ኤርንስታ ቺሩሊ በጥቅል የደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ሕዝቦች (ጊሚራ ፣ ማጂ ፣ ምዕራብ ሲዳማ ወይም ኦሜቶ ፤ ሲዳማ — ደራሳ ፣ ከምባታ ቡድኖች)[15] ከሚላቸው መካከልአ ንዳንዶቹ ከላይ ከጠቀስነው ደረጃ ሊደርሱ ችለዋል ።

እንደሚታወቀው ሁሉ ለመደብ ኅብረተ ሰብ መምጣት ዋንኛው ሁኔታ የትርፍ ምርት መኖር ነው ። የትርፍ ምርት በቋሚነት መኖር ማኅበራዊ ልዩነትን ያስፋፋል ። በደቡብ ኢትዮጵያም በተለይም ደግሞ የደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ሕዝቦች በሚባሉት ዘንድ በመደቅደቂያ ማምረት እየተለመደ ከመሄድ ጋር ትርፍ ምርት ከሞላ ጎደል መገኘት ተቻለ ። ይህም ለገገርና ለተገገር መደቦች መከፋፈል መሠረት ጣለ ። የሥራ ክፍፍልም ተፈጥሮአዊ መሆኑ እየቀረ ማኅበራዊ ሆነ ። በዚህም ከመደብ አልባው ጎሳዊ ኅብረተሰብ ወደ መደብ ኅብረተሰብ የሚደረገው ሽግግር እየተቀናበረ መጣ ። በመጨረሻም የመንግሥት ጽንስ የሆኑ ትናንሽ ክልሎች ብቅ አሉ ። ከጊሚራ — ማጂ ቡድን ውስጥ ሲኢና ናኦ እንደምሣሌ የሚቀርቡ ናቸው ።[16] የናኦ ንጉስ ቀያስ የሚል መጠሪያ ስም ይሰጠዋል ። ይህም ንጉሥ ሳሳቢ ከሚባለው ጎሳ የሚመረጥ ነው ። ናኦ በተለያዩ አውራጃዎች ተከፍሎ በሹሞች የሚተዳደር ነበር ።[17] ከምዕራብ ሲዳማ (ኦሜቶ) ቡድንም መካከል ይህንኑ ዓይነት ሽግግሮች ተደርገዋል ። በተለይ ወላሞ (ወላይታ) በሚባለው ጎሳ ዘንድ የተጠናከረ የመደብ ክፍፍል የታየበት ነበር። የገዥው መደብ መጠናከር የሥልጣን እርከን መዘርጋትን አስከትሏል ። የወላሞ ንጉሥ ቃቴ ወይም ቃዎ በሚል መጠሪያ ይታወቃል ። ከንጉሡ በታች ፋራ ራሳ (የባልደራስ ሹም) ፣ ታቼ (አጋፋሪ) ፤ ቃኦ ቃሮ (የክብር ዘበኛ ሹም) ሁዱጋ (የአውራጃ ሹሞች) በተዋረድ ያሉ የሥልጣን እርከኖች ነበሩ ። ይሽው ዓይነት ሽግግር የዚህ ቡድን አባል በሆኑት በዛላ ፤ ጎፋ ባዴቱ ሳንጋማ ጎሳዎች ተከናውኗል ።

በሲዳሞ — ደራሳ — ከምባታ ቡድን ዘንድ ከላይ የጠቀስነው ዓይነት ሽግግር ተደርጓል ። በተለይም ሐዲያ የሚባለው ጎሳ የተጠናከረ አስተዳደር መመሥረት ችሎ ነበር ። በደቡብ ኢትዮጵያ የተደረገው ሽግግር በእኩልነት ይተዳደሩ የነበሩ ኅብረተሰቦች ወደ ብዝበዛና ጭቆና ሥርዓት ሥር እንዲወድቁ አድርጓቸዋል ።[18] በአጠቃላይ የዚህ የሽግግር ውጤት የሲዳማ ትናንሽ መንግሥታት የሚባሉትን መመሥረት አስከትሏል ።

የሲዳማ ኪንግደምስ (ግዛቶች)

በጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓት ማክተሚያ ላይ የታየው የምርት ዕድገት ያስከተለውን ለውጥ ከደቡብ ኢትዮጵያ ሁኔታ ጋር በማገናዘብ ገልጸናል ። በአጠቃላይ በወቅቱ በደረሰው የምርት ዕድገት በሥርዓቱ ሥር በነበሩ ጎሳዎች ውስጥ ልዩነቶችን ፈጠረ ። በተለይም የምርት መገልገያ መሣሪያዎች መሻሻልና በግል የሚሰጡት ጥቅም ማየል በደቦ የማምረት አስፈላጊነትን አስቀረ ። ይህም በጎሳዎች ውስጥ ባሉ ቤተሰቦች ዘንድ የሀብት ልዩነትን አመጣ ። የሐብት ክምችት የፈጠረው ልዩነት ደግሞ «ማኅበራዊ አመራር» ይሰጥ የነበረውን የአዛውንቶች ጉባዔ በትላልቆቹና በሀብታም ቤተሰቦች አባላት እንዲያዝ ሁኔታውን አመቻቸ ። እነዚህ «የጎሳ ሹማምንት» ለኅብረተሰብ የጋራ አመራር የተቋቋሙትን ተቋሞች ለግል ፍላጎትና ሥልጣን መወጣጫ በማድረግ የጎሳውን ጉዳዮች ሁሉ መቆጣጠር ከመጀመራቸውም በላይ የኅብረተሰቡን ወታደራዊ ኃይልም ለግል ጥቅም ማዋል በመቻላቸው በኅብረተሰቡ ውስጥ የተዛቡ ሁኔታዎች ታዩ ። እያደርም የጎሳ ሹማምንቶች የሚባሉት የገዥ መደብ ጥንስስ ለመሆን በቁ ። ከዚህም በቀር ኑሯቸውን በእርሻ ላይ በመሠረቱ ጎሳዎች ዘንድ የጋራ ይዞታ የሆነው መሬት ዋንኛ የምርት ኃይል ቢሆንም በማኅበረሰቡ ውስጥ የግል ይዞታ እየተጠናከረ በመምጣቱ በአባላቱ መብትና ግዴታ ላይ ለውጥ አስከተለ ። በሌላ በኩል በኅብረተሰቡ ውስጥ የግል ይዞታ ሥር መስደድ የጦርነትና የመስፋፋት ዝንባሌ በማስከተሉ ባርነት በቤተሰብና በኅብረተሰብ ውስጥ መከሰት ጀመረ ።[19] እነዚህ ሁኔታዎች ባጠቃላይ በኅብረተሰቡ ዘንድ ለተጻራሪ ጥቅሞች የቆሙ መደቦችን ፈጠሩ ። በአጠቃላይ የእዚህ ዕድገት ውጤት «የተደራጀና የተሰባሰበ የኅብረተሰብ ኃይል»[20] ለሆነው ለመንግሥት መከሰት መሠረት ጣለ

ከላይ የገለጽነው የሽግግር ሁኔታ መፋጠን ወይም መገታት በአጠቃላይ በምርት ኃይሎች ዕድገት ፤በመልክአ ምድር አቀማመ

ጥና በተለያዩ ታሪካዊ ሁኔታዎች የተገዛ ነው ። በደቡብ ኢትዮጵያም ከ13ኛ ክፍለ ዘመን አካባቢ ጀምሮ በማቆጥቆጥ ላይ የነ በሩት አስራ አራት መንግሥታት ዕድገት ከዚህ አንጻር የሚታይ ነው ። እነዚህ ትና ንሽ መንግሥታት በጥቅል የሲዳማ ኪንግ- ደምስ (ትናንሽ ግዛቶች) በመባል ይታወ ቃሉ ። ሐዲያ ፣ ወላሞ (ወላይታ) ፣ እናርያ ፣ ከፋና ጃንጀሮ ከነዚህ መካከል ዋና ዋና ዎቹ ናቸው ።

የሲዳማ ግዛቶች ከሚባሉት መካከል ጠንካራ የባሪያ ፈላጭ ቆራጭ መንግ ሥት ሊያድግ የቻለው በከፋና በጃንጀሮ (ያማ) ነው ። በነዚህ ግዛቶች የተከሰተው የመደብ ኅብረተሰብ ማርክስ እስያዊ ስልተ ምርት ከሚለው አንጻር የሚገመገም ነው ። እዚህ ላይ ማስታወስ ያለብን እስያዊ ስልተ ምርት የሚባለው እንደሌሎቹ ስልተምር ቶች ሁሉ ዓለም አቀፍ ዕድገት ያለው መሆ ኑንና ከእስያም ውጭ በተለያዩ ስፍራዎች ሊታይ እንደሚችል ነው ።[21]

የእስያዊ መሰል ሥርዓት ለሚያንፀባርቁ ኅብረተሰቦች ዋንኛው መግለጫ የግል ንብ ረት አለመኖር መሆኑ የታወቀ ቢሆንም ለዚህ ሁኔታ መከሰት የሚሰጠው ዓይነተኛ ምክንያት የአየሩ ንብረት ፣ የአፈሩ ተፈጥ ሮና የአካባቢው በርሃማነት ነው[22] ። ሆኖም የደቡብ ኢትዮጵያን ሁኔታ ከዚህ ጋር ሙሉ ለሙሉ ማገናዘብ ባይቻልም የእስ ያዊ ስልተ ምርት መሰል ሥርዓት በዚህ አካባቢ ለማቆጥቆጥ አንዳንድ የጂኦግራፊ ሁኔታዎች (የአካባቢው ደን ለበስነት ፤ የአካባቢው አቀማመጥ ወጣ ገብነት ፣ ለመን ዶሮች መበታተንና መነጣጠል መንስዔ መሆን ፤ የዝናቡ ወራት መብዛት...... ወዘተ) መሠረት ናቸው ።[23]

የከፋና የጃንጀሮ ግዛቶች ኢኮኖሚ በእ ርሻ ላይ የተመሠረተ ነው ። በነዚህ ግዛ ቶች የኢኮኖሚው አነስተኛ አካል መንደ ሮች ናቸው ። መሬትና ሰው ዋንኛዎቹ የምርት ኃይሎች ናቸው ። ሆኖም በሁለ ቱም ግዛቶች ሰፊው ሕዝብ ነጻ ይዞታ የለ ውም ። መሬት በሙሉ የንጉሱ ንብረት ስለሆነ በክልሉ የሰፈሩ ሁሉ የንጉሡ ጭሰ ኞች ናቸው ።[24]

በከፋ የምርት ኃይሎች ዕድገት ያስገ ኘው ትርፍ ምርት ለማኅበራዊ የሥራ ክፍ ፍል መምጣት የረዳ በመሆኑ የዕደ ጥበብ አዋቂዎችን መፈጠር አስከትሏል ። ይህም ለንግድ ክንውንና የንግድ መስመር መዘር ጋት ረዳ ። ከዚህም ጋር ውስን የሆኑ ከተማ ቀመስ የፖለቲካ መዲናዎችና የንግድ ዕም ብርቶች መቋቋም ቻሉ ። ዲንቢራ፤ጌሻ፣ዴቻ ፣ ጉባ ፣ ቡዳ ፣ ትልልቅ ገበያዎች ነበሩ ። በንጋ ፣ ጋዋቶ፣ ሚስቶና ሳሻ ትንንሽ ገበያዎች ሆነው ተቋቋሙ ።[25] እያደርም ከፋ በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ሀብታም ግዛት በመሆን ከኩሎ ኮንታና ወላይታ ጋር ግንኙነት ፈጠረ ። ከዚህም በቀር በዘይላ ፣ ምጽዋ ፣ ሱአኪን ፣ ጋላባት በኩል የንግድ ግንኙነት ነበረው ።[26]

በመንግሥት ደረጃ በመጠናከር ባለው በከፋ ውስጥ ሥልጣን በንጉሱ እጅ ተሰባ ሰበ ። ታቶ በመባል የሚታወቁት ነገስታት የሃይማኖት ፤ የፖለቲካ ፤ የዳኝነትና ወታደ ራዊ ሥልጣን በማጣመር ፈላጭ ቆራጭ ባለሥልጣን ሆኑ ። ንጉሦቹ አስፈሪ ግርማ እንዳላቸው በመቆጠሩ እንደአምላክም የሚ ስገድላቸው ነበሩ ። በአጠቃላይ የንጉሡ በዚህ መልክ መታየት «በስውር» ለሚካ ሄደው ብዝበዛ ሽፋን ሆነ ። ከዚህም በላይ የሰፊው ሕዝብ ከንጉሡ (ከገዥው መደብ) ጋር መቆራኘት በማጠናከሩ አብዛኛው ትርፍ ፣ ጉልበትና ትርፍ ምርት ለገዥው መደብ ብዝበዛ ተመቻቸ ። ብዝበዛውን በበለጠ ለማጠናከር የሹማምንት እርከን ከላይ ወደ ታች በሰፊው ሕዝብ ላይ በመ ዘርጋት በ12ቱ ክፍለ ግዛቶች ካለው ሕዝብ ግብር በመቀባበል ይሰበሰብ ጀመረ ።[27] በዚህ ሂደት የባርያ ሥርዓት ባህሪ ያለው ሁኔታ በኅብረተሰቡ ውስጥ ሰፈነ ።

በጃንጀሮ ውስጥም የሰፈነው ሥርዓት ከከፋ ጋር የሚመሳሰል ነበር ። የጃንጀሮ የገዢ መደብ ሕዝቡን ለመስዋዕትነት የሚ ቀበል ነበር ። እንደከፋም ሁሉ በሰፊው ሕዝብ ላይ የተዘረጋው የሥልጣን እርከን ለገዥው መደብ መጠናከር አይነተኛ መሣ ሪያ ሆነ ። በዚህ መሠረት ንጉሡ ፣ ባላ ባት (ታቶ) ፣ ቆሮ (እርሾ) ፤ እንደራሼ (ጉርሙ) ፤ ገበሬ ፤ ባሪያ — በተዋረድ ያሉ የሥልጣን እርከን ናቸው ። እነዚህ እርከኖች የብዝበዛውን መቀናጀ የሚያመለክቱ ከመ ሆናቸውም በላይ የኅብረተሰቡን በመደብ መከፋፈል ያረጋግጣሉ ።

ከዚህ በላይ ባጭሩ ለማሳየት እንደሞ ከርነው የሲዳማ ግዛቶች ከሚባሉት መካ ከል አንዳንዶቹ ከፍተኛ ዕድገት ላይ ደር ሰው ነበር ። በተለይም ከፋ በአካባቢው በመስፋፋት ልዩ ልዩ ሕዝቦችን ማስገበር ችሎ ነበር ።[28] ሆኖም ከ16ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ የተካሄደው የኦሮሞ ፍልሰት የከፋን

መገለል በማስከተሉ የዚህን ግዛት ዕድገት ሊያስናክለው እንደቻለ በጽሑፋችን ውስጥ ወደፊት እናሳያለን ።

የኦሮሞ ፍልሰትና ያስከተለው ውጤት

በኢትዮጵያ ውስጥ ከታዩት ታሪካዊ ሁኔታዎች መካከል ገሚሱ በየጊዜው ከደረሱት ልዩ ልዩ የሕዝብ ፍልሰት ፣ መስፋፋትና ውህደት ጋር የተያያዙ ናቸው ። ከነዚህ ትናንሽና ትላልቅ የሕዝብ ፍልሰቶች አንዱና ዋነኛው በ16ኛ ክፍለ ዘመን የደረሰው የኦሮሞ ሕዝብ መስፋፋትና መበተን ነው ። የኦሮሞ ሕዝብ ፍልሰት በኢትዮጵያ ታሪክ ሂደት ላይ ከፍተኛና ወሳኝ ሚና የተጫወተ ክስተት ነው ።

የኦሮሞ ሕዝብ ይህን እንቅስቃሴውን ከመጀመሩ አስቀድሞ በምሥራቅ ኢትዮጵያ ዛሬ ሰሜን ሶማሌ በሚባለው የሰፈረ እንደነበር ይታወቃል ።[29] ነገር ግን በአካባቢው በነበረው የሶማሌ ጎሳ ግፊት የኦሮሞ ጎሳ ወደ ደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ ሊገፋ ቻለ ። አንድ ስለ ኦሮሞ ታሪክ የተመራመሩ ግለሰብ የኢትዮጵያ ታሪክ በሚባለው መጽሐፋቸው ይህንኑ ሁኔታ ሲገልጹ ፤

ያፍሪካን ቀንድ ለቀው በሁለቱ ወንዞች መካከል በበናዲር ሰፍረው ከኖሩ በኋላ እንደገና በሱማሌዎች ወረራ ምክንያት ወደ ሰሜን ምዕራብ መሰደድ የጀመሩት የጋላ ሕዝቦች በዋቢ ሸበሌና በጂባ ወንዞች መካከልከሚገኘው የበናዲር ወደብ አንስቶ በስተ ምሥራቅ እስከ ባሌ በስተደቡብ እስከ ሰሜን ኬንያ በስተሰሜን እስከ እስያ ሐይቅ ባሕርና ወላቡ ተራራ ድረስ ሰፍረው ይገኙ ነበር ። ብለዋል ።[30]

በጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓት ውስጥ የነበረው የኦሮሞ ጎሳ የኑሮውን አመሠራረት የገነባው በዝቅተኛ ደረጃ ላይ በሚገኝ በእርሻና በከብት ርባታ ላይ ነበር ።[31] እያደር ግን በአካባቢው ተፅዕኖ ሳቢያ የኅብረተሰቡ የኢኮኖሚ መሠረት በአብዛኛው የከብት ርባታ ሆነ ። ከዚህም ጋር የማኅበረሰቡ አደረጃጀት ገዳ በመባል በታወቀው የዕድሜ ደረጃ ተዋቀረ ።[32] የገዳ ሥርዓት አምስት የዕድሜ ደረጃ ክፍሎች ያሉትና በየስምንት ዓመቱ የሚለዋወጥና በአርባ ዓመት የሚፈጸም ነው ። የገዳ ሥርዓት መስፈን የጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓት ማክተሚያ መቃረብን የሚያመለክት «ከመንግሥት መምጣት በፊት ያለ የጥንት ዘመን መሠረታዊ ማኅበራዊ ጥንቅር ባሕሬ ነው»[33] በገዳ ሥርዓት ውስጥ ጎልቶ የሚታየው ዲሞክራሲም ከጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓት መፈራረስ አኳያና ለጦርነት ከሚደረግ መሰናዶ አንጻር የሚታይ ነው ።[34]

እንደሚታወቀው ሁሉ የከብት አርቢዎች ኑሮ በንቅናቄ ላይ የተመሠረተ ነው ። የዚህ ንቅናቄ መሠረት ደግሞ የግጦሽ መሬት ማነስ ፣ የሕዝቦችና የከብቶች ቁጥር መብዛት ናቸው ። እነዚህ ሁኔታዎች የሚያሳድሩት ግፊትና ፍላጐት እያየለ መምጣት «ተረፈ ሕዝብ ትላልቅ ንቅናቄዎች እንዲያደርግ ያስገድዱታል ።»[35] በኢትዮጵያም ከዋቤና ጁባ ሸለቆዎች አካባቢ የተነሳው የኦሮሞ ፍልሰት መሠረታዊ ምክንያት ከላይ የጠቀስነው መሆኑን ቀድም ሲል የተጠቀሱት ፀሐፊ ሲያረጋግጡ ፤

ኦሮሞዎች አላይ በተመለከትነው አኳኋን በወላቡ ዙሪያ ብዙ ትውልድ ካሳለፉ በኋላ ከልክ ያለፈ ተራብተው ምድር በጠበባቸው ። ከደረቁ ቤናድር ይዘዋቸው ወደ ወይና ዳጋ ያመጡዋቸው የቦረና ዘር ላሞች ግጦሽ ከመላበት ከለምለሙ ወይና ደጋ በደረሱ ጊዜ አለመጠን ረቡ ። ስለዚህ ኦሮሞዎች ከወላቡ ከመንቀሳቀሳቸው በፊት የግጦሽም መሬት እንደጠበባቸው አይጠረጠርም ።[36] ብለዋል ።

ከዚህም በማያያዝ ለጦርነት የተደረገውን መሰናዶ ሲያስገነዝቡ ፤

በዚህ አኳኋን የኦሮሞ ሕዝብ ለመከላከልና ለግጦሽ የሚፈልገውን መሬት አስፍቶ ለመያዝ ከሠላማዊ አኗኗር ወደ አርበኛነት ሀሳቡን መለሰ ። በወላቡ ዘመን ጋሎች ፈረስ ስላልነበራቸው መከላከያቸው ለፎ በሚባል እግረኛ ጦር ብቻ ነበር ። ስለዚህ ከወላቡ ሳይነሱ በገዳ ድርጅት ውስጥ የጦር ሠራዊትን ማከናወን ዋና ጉዳይ አድርገው ያዙት ። አባ ዱላ (የዘመቻ አባት ወይም አዝማች) የተባለው አለቃ መሾም የጀመሩት በዚህ ጊዜ ሳይሆን አይቀርም ። ብለዋል[37]

የኦሮሞ ፍልሰት የተጀመረው በ1522 አካባቢ ላይ ነበር ። ፍልሰቱ ከአጀማመሩ ላይ አነስተኛ ቡድኖች ሄድ መለስ የሚሉበት ነበር ።[38] ሆኖም የፍልሰቱ መጠንና ጥንካሬ እያደር ሊጨምር ችሏል ። አለቃ ባሕሬ የጋላ ታሪክ በሚለው መጽሐፋቸው እንደ ገለጹት ሁሉ በሁለት ዋና ክፍሎች

የተከፈሉ የኦሮሞ ቡድኖች የተለያዩ አቅጣጫዎችን በመከተል ተሰማሩ ። ከነዚህም አንዱ ባራይቱማ (ባሬንቱ ባሬጡማ) የሚባለው ቡድን ሲሆን ይህም ወደ ምዕራብ ባሌ በመገስገስ በ1580ዎቹ ወይም በ1590 ዎቹ ዓመታት ድዋሮ ፣ አዳል ፣ ፈጢጋር ፣ ጋን ፣ አንጎቶ የሚባሉትን የምሥራቅ ግዛቶች በመያዝ እስከ አምሐራ ፣ በጌምድርና ደምቢያ ድረስ ዘለቀ ። ቦረና የሚባለው ሁለተኛው ቡድን ደግሞ በኮይራ ፣ ጋሞ ፣ ዋጅ ፣ ና ዳሞት ውስጥ በማለፍ ሰፊ ግዛት ያዘ ። በሃምሳ ዓመታት ውስጥ ኦሮሞዎች በደንብ ተደራጅተው በነበሩ ግዛቶች ላይ በመዝመት «የንድማም ፣ እንጎታን፣ዳዋራ ዊድ ፣ ፈጢጋር ፣ ይፋት ፣ ጉራጌ፣ ጋንዛ ፣ ኩንታ ፣ ዳሞት ፣ ወልቃ ፣ ቢዝማ ፣ ክፊል ሸዋንና ውጥንቅጥ ግዛቶችን መቆጣጠር ቻሉ ።»[39] በአጠቃላይ በ1563 ላይ ኦሮሞዎች በኢትዮጵያ ውስጥ በስፋት በመስራጨት ከላይ በተጠቀሱት በዛ ያሉ ግዛቶችላይ ቁጥጥራቸውን ለማጥበቅ ችለው ነበር ።[40]

ተክለጻድቅ መኩሪያ ይህን ሁኔታ በበለጠ ሲያብራሩ ፣

የጋሎች አነሳስ በረዥም የጦር ግንባር ከብዙ ቦታ ገንፍሎ የተዘረመረ ጦርነት ስለሆነ ባንድ ጊዜ ወይም በጥቂት ዓመታት ሳይወሰን ነዋሪነታቸውንና መብታቸውን በነዓጼ ሱስንዮስ ዘመነ መንግሥት እስኪያረጋግጡ ፣ ሰፋፊውን አገር ይዘው ባለቤት እስኪሆኑ ድረስ ጦርነቱ ባጼ ገላዊዲዮስ በአጼ ሚናስና በነአጼ ሠርጸ ድንግልም ዘመን እንደቀጠለ ነበር ። ከሱስንዩስም ወዲህ አልፎ አልፎ ጦርነቱ አለቀመም ነበር ። ነገር ግን ከ፲፰ኛው መቶ ዓመት ወዲህ ያለው የመጨረሻው ጦርነት ያው አማራውም ሊላውም ነገድ አልፎ አልፎ ከሚያነሳው ከተለመደ የውስጥ ጦርነት ወይም ክርስ በርስ ከተለመደ ግጭት የሚቆጠር ነው ፣ ብለዋል ።[41]

በመሆኑም በዚህ ፍልሰት ኦሮሞዎች ከመነሻቸው ከደቡብ ሰሜን 900 ማይል ስና ከምዕራብ ምሥራቅ ደግሞ 500 ማይልስ ሊሠራጩ ችለዋል ።[42] የኦሮሞ ፍልሰት በዚህ አጭር ጊዜ ውስጥ ይህን ያህል ሊሰፋና ሊበተን የቻለበት ዋንኛ ምክንያት በግራኝ መሐመድ ጦርነት (1527 እስከ 1542 የተዳከመው የመአከላዊው መንግሥት ይህን በቁጥርና በኃይል እየጠነከረ የመጣና ከጦርነት ጋር የተቀናጀ ፍልሰት ለመግታት ስለተሳነው ነበር ።

ከዚህ በላይ ለማሳየት እንደተሞከረው ሁሉ የኦሮሞ ፍልሰት የኢትዮጵያ ታሪክ አንድ ዐብይ ክፍል ነው ። በመሆኑም ይህን ከጦርነት ጋር የተቀናጀ ፍልሰት ቢያንስ ከሁለት ዋና ዋና ታሪካዊ ሁኔታዎች አንጻር መገምገም ይቻላል ። እነዚህም ከአጠቃላዩ የኢትዮጵያ ታሪክ ሂደትና ከኦሮሞ ብሔረሰብ ዕድገት አኳያ የሚመዘኑ ይሆናሉ ።

የኢትዮጵያ ታሪክ ምንጭ ከሆነችው አክሱም ጀምሮ በልዩ ልዩ አጋጣሚዎች የተቋቋሙት የመአከላዊ መንግሥታት መሠረት የሰሜኑ ክፍል ነበር ። እነዚህ መንግሥታት ዛሬ ደቡብ ኢትዮጵያ የምንለውና በዛሬይቱ ኢትዮጵያም ውስጥ የማይደመሩትን ሌሎች ግዛቶች ያስተዳድሩ እንደነበር የታወቀ ነው ። ሆኖም ከኅብረተሰብ ዕድገት አኳያ በኢትዮጵያ በተደረጉት «የሽግግር ወቅቶች» (ከባሪያው ሥርዓተ ማኅበር ወደ ፊውዳል ሥርዓተ ማኅበር) ዘመን የአገሪቷ የመሬት አቀማመጥ (ተራራማነት፣ ወጣ ገባነት ፣ ደን ለበስነት ፣ በረሀማነት) ወሳኝነት እያየለና የግዛቶች መጠቃለል እየተገታ መበታተኑ አንዳንዴ ሊያመዝን ችሏል ። ያም ሆኖ ይህ ዓይነት ሁኔታ አልፎ አልፎ ያጋጠመበት ወቅት ቢኖርም ኢትዮጵያን ሰሜን-ደቡብ በሚል ክልል ገንጣጥሎ በማስቀመጥ ተለያይተው የኖሩ ለማስመሰል መሞከር ስህተት ነው ። በሌላም በኩል በደቡብና በሰሜን መካከል የተዘረጋውንና የረጅም ጊዜ ውጤት የሆነውን የተጠናከረ ግንኙነት ማጤን ተገቢ ነው ። በሀይማኖት ፣ በንግድ ፣ በባሕልና በአስተዳደር ላይ የተመሠረተው ግንኙነት ለደቡብ-ሰሜን አንድነት መሠረት ነበር ። የኦሮሞም ፍልሰት ለጥቂት ጊዜ ይህን ግንኙነት እንዲቋረጥ ቢያደርግም እያደር ለኢትዮጵያ ሕዝቦች አንድነት ተጨማሪ ኃይል በመሆን የሕዝቡን መተሳሰርና ውህደት አፋጥኗል ።

የኦሮሞን ብሔረሰብ ዕድገት በሚመለከትም ይህ ፍልሰት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ነበረው ። ደጋግመን እንደገለጽነው ፍልሰቱ በአንድ መልኩ ከጦርነት ጋር የተያያዘ በመሆኑ ከአካባቢው ጋር የተፈጠረው ግንኙነትና መስተጋብር ማርክስ የገለጸውን በስልተምርትና በጦርነት አሸናፊነት አንፃር ከሚፈጠሩት ሦስት የግንኙነት ውጤቶች መካከል የአንዱን ዓይነት ውጤት እስከ

ትሳል ። ይህም «በሁለቱ መካከል መስ
ተጋብር ተካሂዶ የአዲስ ሥርዓትን መምጣት
ያስከትላል ።» [43] ያለውን ያሚላ ነበር ።

በዚህ መሠረት ኦሮሞች ከጥንታዊ የጋ
ርዮሽ ሥርዓት ወደ ባሪያና በአንዳንድ
ቦታዎችም የባሪያውን ሥርዓት በመዝለል
ከፊውዳል የዕድገት ደረጃ ሊደርሱ ችለ
ዋል ። በአጠቃላይ በ18ኛው ክፍለ ዘመን
ላይ ማለትም ከ200 ዓመታት በኋላ ኦሮሞ
ዎች ከዚህ የዕድገት ደረጃ ሊደርሱ በመቻ
ላቸው የራሳቸውን አስተዳደራዊ ግዛቶች
መመሥረት ችለዋል ። በተጠቀሰው ጊዜ
ውስጥ በቀበሌው በነበረው አለመረጋጋትና
ያልተመጣጠነ ዕድገት ደቡብና ደቡብ ምዕ
ራብ ኢትዮጵያ በጦርነት ላይ ነበሩ ። ጦር
ነቶቹም በሲዳማ ግዛቶችና በኦሮሞዎች መ
ካከል ብቻ ሳይሆኑ እርስ በርስም ጭምር
ነበር ። የነዚህ ጦርነቶች ውጤትም በኦ
ሞና በዴዴሳ መካከል የተመሠረቱት ፈላጭ
ቆራጭ አስተዳደሮች ናቸው ። እነዚህም
የኦሮሞ ግዛቶች ይባላሉ ። ከነዚህም መካ
ከል በይበልጥ የሚታወቁት ሊሙ እናርያ ፡
ጉማ ፡ ጐማ ጂማ ካካናጌራ ናቸው ።[44]

በሌላ በኩል ደግሞ በደቡብ ኢትዮጵያ
አድገው ከነበሩ የሲዳማ ግዛቶች ከፊሎቹ
በዚህ ፍልሰትና ጦርነት ሊዋጡና ሊደመ
ሰሱ ችለዋል ። ከፋ ፡ ጃንጀሮ ፡ ወላይታ
ደግሞ ከውጭ የነበራቸው ግንኙነት በመ
ቋረጡ በአዝጋሚ ዕድገት ላይ ለረጅም ጊዜ
ተገልለው ሊቆዩ ችለዋል ።

የኦሮሞ ግዛቶች (ኪንግደምስ) አመሠራረት ፤

የጥንታዊ የጋርዮሽ ሥርዓት መፈ
ራረስ በሚጀምርበት ወቅት የሚኖረው
«ማኅበራዊ ሥልጣን» እና በማቆጥቆጥ
ላይ ያለው የመደብ ኅብረተሰብ «ወታደ
ራዊ ዲሞክራሲ» ቅርጽ የሚባለውን ሥር
ዓት ይይዛል ። [45] በወታደራዊ ዲሞክራሲ
ስር የሚኖሩት ሽንጎዎች የጎሳው አባላት
በዕኩልነት የሚሳተፉባቸው መሆናቸው እየ
ቀረ ወደ ጦረኞች ሸንጎ ይለወጣሉ ። በአጠ
ቃላይ በዚህ ወታደራዊ ዲሞክራሲ በሚባ
ለው ወቅት የአስተዳደር ማዕከል የነበሩት
ሸንጎዎች የወታደርና የሃይማኖት ሹማም
ንት የከረረ የሥልጣን ትግል የሚያካሂ
ዱባቸው መድረኮች ይሆናሉ ። ከዚህም
ጋር የሸንጎው የታጠቀ ኃይል የሥልጣን
ምንጭነቱን እያጣ በመሄዱ በምትኩ የሸ
ንጎው መሳፍንት ያለምንም ተቀናቃኝ ያለ
ውን ስልጣን ሁሉ በቁጥጥራቸው ሥር
ያደርጋሉ ። ኅብረተሰቡ በመደብ መከፈል
እንደጀመረም የጎሳው ሹሞች በነበራቸው
ወታደራዊ ኃይል አማካይነት እራሳቸውን
ከሕዝቡ በማግለል ከነዚህ ሸንጎዎች ቁጥጥር
ነጻ ሆኑ ። በሌላ በኩል የጎሳው ሹም ወታ
ደሮች ወደ ልዩና ቋሚ ወታደራዊ ኃይል
ተለውጠው የሹማምንቱን ፍላጎት በሌ
ሎቹ ጎሳዎች ላይ መበየን ቻሉ [46] በዚ
ህ ዓይነት የመጣው የሥራ ክፍፍል የኅብ
ረተሰቡን በመደብ መከፈል ያስከተለ በመ
ሆኑ የሸንጎው ሚና እየሟሸሸ መንግሥት
በሚባለው ተቋም ተተካ ። [47]

ከላይ የጠቀስነው ሁኔታ በኢትዮጵያ
ውስጥ በኦሮሞች ዘንድም ተፈጻሚነት አግኝ
ቷል ። ኦሮሞዎች የገዳን ሥርዓት ይዘው ከዘ
መቱ በኋላ ይዞታቸው መረጋጋት ሲጀምር
ለጦርነቱ መቃናት በረዱ አዝማቾች ዙሪያ
መሰባሰብ ጀመሩ ። አባ ዱላ ፡ ሞቲ ወይም
አባቦኩ በመባል የታወቁት የእነዚህ መሪ
ዎች ሥልጣን በየጊዜው ሊጠናከር
በመቻሉ የአስተዳደሩ ማዕከል በመሆን
በዚህ አካባቢ ላቆጠቆጡት ግዛቶች መሠ
ረት ሆኑ ። [48] የስልተምርቱ መለወጥ ባስ
ከተለው ሁኔታም የገዳ ሥርዓት መዳከም
ጀመረ ። ይህንኑ ሁኔታ ኸርበርት ሊዊ
ሲያረጋግጥ «የገዳ ስብሰባዎች በየጊዜው
የሚደረጉ ቢሆንም ፍላጎታቸውን በጠን
ካራ የፖለቲካ ቡድኖች ላይ መበየን ቀርቶ
ውሳኔዎችንም ቢሆን ያለ እነዚህ ቡድኖች
ርዳታ ተግባራዊ ማድረግ አልቻሉም»
ብሏል [49] ከገዳ ሥልጣን መዳከም አንጻር
የተጠናከረው የአባ ዱላ ወይም ሞቲ ሥል
ጣን በ19ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ
በሲዳማ ግዛቶች አምሳያ ለተቋቋሙት ለእና
ርያ ፤ ጉማ ፤ ጎማ ፤ ጌራ ፤ ጂማ ካካ ወዘተ
ለተባሉት የፖለቲካ ክልሎች ዕምብርት
መሆን ቻለ ። አባ ዱላ ወይም ሞቲ በሰ
ሜን የነበሩትን የንጉሦች አይነት ስልጣን
ተቀዳጀ ።

ከላይ የጠቀስናቸው የፖለቲካ ክልሎች
መቋቋምና መደርጀት እንደጀመሩ ለማጥ
ቃትም ሆነ ለመከላከል ተመቻቹ ። ስለ
ሆነም ከሲዳማ የፖለቲካ ክልሎች የወረሱ
ትን ዘዴ ለዕድገታቸው መወጣጫ አደረ
ጉት ። በዚህም መሠረት የኦሮሞ ፖለቲካ
ክልሎች ሞጋ በሚባል ያልታረሰ መሬት
የተከበቡ ነበሩ ። ሞጋ ሽፍቶች የሚኖሩባ
ቸውና ጦርነቶችም የሚደረጉበት ሥፍራ
ነው ። እያንዳንዱ ክልል ግዛቱን ባስፋፋ
ቁጥር አዲስ ሞጋዎች እየተከለሉ የቀድ

ሞው ሞጋ ወደ እርሻ መሬት ተለውጦ በአ
ዲስ ሞጋ ይተካል ። ከሞጋዎቹ ወዲህ የመ
ከላከያ መስመር አለ ። ይህ ማማዎችን ፣
ረግረጋማ ስፍራዎችን ፣ ደኖችንና ወንዞ
ችን በሕዝብ ጉልበት የተቆፈሩ ሰፋፊ ቦዮ
ችን ያጠቃልላል ። ከአንዱ የኦሮሞ ክልል
ወደ ሚቀጥለው ክልል ማለፍ የሚቻለው
በተጠናከረ ፈረስኛ በሚጠበቁ ኬላዎች
በኩል ብቻ ነው ። በአጠቃላይ የኦሮሞ
የፖለቲካ ክልሎች በዚህ ሁኔታ ተቋቁመው
ፊውዳሊዝምን መገንባት ጀመሩ ። በስሜን
እንደታየውም ሁሉ ጦርነቶች የገገርው መ
ደብ የመሬትና የገባሮች ጥሙን የሚያረካ
በትመንገድ ስለሆኑ በተለያዩ ክልሎች
መካከል ዘወትር ይደረጉ ጀመር ። በዚህም
ትግል ውስጥ ተጠናክረው ከወጡት መካከል
ጂማ ጀሬን የሚባለው ትልቁና ዋንኛው
ክልል ነበር ።[50]

እንደማንኛውም የኦሮሞ ክልሎች የጂማ
ጀሬን የኢኮኖሚ መሠረት እርሻ ነበር ።
ከእርሻ ጋር ተያይዞ ያደገው የግል ንብረ
ትም ለፊውዳሊዝም ማቆጥቆጥ መነሻ ነበር።
ስለሆነም መሬት በግል መያዝ ከመቻሉ
ጋር ጎብረተሰቡ በመደብ ተከፈለ ። አባ
ላፋ የሚባለው የመሬት ከበርቴ መደብና
ቁብሲሳ በመባል የሚታወቁት ገባሮች
የፊውዳሊዝም ሥርዓት መሠረት መያዝ
ማረጋገጫ ናቸው ። ከዚህም በቀር ይህንኑ
ሥርዓት ለማጎልበት ጂማጅሬን (ሁሉም
የኦሮሞ ግዛቶች ይህንኑ ይከተላሉ) ትናን
ሽና ቆሮ በሚባሉ ክልሎች ተሸነሸነ ።
ቆሮ የኦሮሞ ግዛቶች የኢኮኖሚ ፣ የፖለቲ
ካና የአስተዳደር አነስተኛውአካልና መሠ
ረትም ነው ። እያንዳንዱ ቆሮ እንደገና
ማሲራ በሚባሉ መንደሮች የተዋቀረ ነበር ።
ጂማ ጀሬን 60 ቆሮዎች ነበሩት ። በአጠ
ቃላይ ቆሮ በኦሮሞ ግዛቶች ላደገው ፊው
ዳሊዝምና ወደ ላይም ለተዘረጋው የሥል
ጣን እርከን መሠረት ነበር ።[51] ለምሣሌ
ባሪያ ፣ ቆቱ ቡላ ፣ (እርሶ አደር ፣ ገበሬ) ፤
አባ ጃርሣ (ብያጃርሣ) አባ ሰኘ ፤ አባ ገንዳ ፤
አባ ቆሮ ፤ አባ ጅፋር ከታች ወደ ላይ ያሉ
የሥልጣን እርከኖች ናቸው ። በዚህ የሥ
ልጣን እርከን አማካኝነትም አስተዳደሩና
ግብሩ በቅብብሎሽ ይካሄድ ነበር ። በዚሁ
ሁኔታ ያደገው የጂማ ጀሬን (ጂማ አባ
ጅፋር) ኢኮኖሚም ትርፍ ምርት ከማስገኘቱ
ጋር የሥራ ክፍፍሉ ሊያድግ በመቻሉ ከን
ግድ መምጣት ጋር ሁለንታዊ እኩያ በመታ
የቱ የንግድ መአከሎችና የፖለቲካ መዲናው
(ጂሬን) የተደራጀ ዕድገት ማሳየት ጀምረው
ነበር ። ከዚህም በላይ እንደ ሲዳማ ግዛቶ
ችም ሁሉ ከስሜን ኢትዮጵያ ጋር የጠበቀ
ግንኙነት ነበርው ።

በአጠቃላይ በደቡብ ኢትዮጵያ ከ1875
በፊት የነበሩት የምርት ግንኙነቶች ውስብ
ስብ ነበሩ ። ከዚህም በላይ ደቡብ ኢትዮጵያ
በተለያዩ ሥርዓተ ማኅበራት የእድገት
ደረጃ ውስጥ የሚገኙ ጎሳዎችና ብሔረሰቦች
የሚኖሩበት ሥፍራ ነበር ። ስለሆነም
ፊውዳሊዝም እንደስሜን በደንብ አልዳ
በረም ነበር ። በተጨማሪም በደቡብ
ኢትዮጵያ ትናንሽ የፖለቲካ ይዞታዎች
የነበሩበትና እነዚህም በተለያዩ የዕድገት
ደረጃዎች ላይ ስለነበሩ እንዳቸውም ቢሆኑ
እንደስሜኑ ወደ መጠቃለል ደረጃ አልደረ
ሱም ነበር ።[52] ከዚህም በቀር ደቡብ
ኢትዮጵያ ከፍተኛ የባሪያ ንግድ ምንጭ
ነበር ።

በኢትዮጵያ የማዕከላዊ መንግሥት መጠናከር

በኢትዮጵያ ሁኔታ ለተከሰተው ማዕ
ከላዊ መንግሥት መሠረት የሆነችው ሸዋ
እንደነበረች ገልጸናል (መስከረም ቁ.5) ።
ሸዋ የማዕከላዊ መንግሥትን ለመምራት
ያበቋት መሠረታዊ ምክንያቶች ነበሩ ።
ከነዚህም ምክንያቶች ውስጥ የመጀመ
ሪያው ከ1769 እስከ 1855 ባለው ጊዜ
ውስጥ የስሜን መሳፍንቶችን ሲያራኩት
በነበረው የሥልጣን ትግል ውስጥ የሸዋ
አለመሳተፍ ነው ። ሸዋ ከዚህ ትግል መገ
ለል የፊውዳል የፖለቲካና የኢኮኖሚ መሠ
ረትን ሊያደራጅ በመቻሉ ለጠንካራ የገዥ
መደብ ማደግ ዓይነተኛ ምክንያት ሆኗል ።
በሌላም በኩል የሸዋ መሪዎች ከውጭ ኃይ
ሎች ጋር የመሠረቷቸው ልዩ ልዩ ግንኙነ
ቶች የሸዋን የበላይነት አስገኝቷል ። የዚህ
የውጭ ግንኙነት ውጤትም በአንድ በኩል
ሲታይ የጦር መሣሪያ ንግድና ክምችት
በሸዋ ቁጥጥር ሥር እንዲውል የፈጠረው
ሁኔታ ነው ። ይህም ሁኔታ የሸዋን ወታደ
ራዊ ኃይል በዘመናዊ መልክ እንዲደራጅ
አድርጓል ። በመጨረሻም ሊጠቀስ የሚገ
ባው ምክንያት የሸዋ የጂኦ ግራፊ አቀማ
መጥ ነው ። ሸዋ በኢትዮጵያ ዕምብርት
ላይ የተመሠረተች በመሆኗ የንግድ መስ
መሮችን ፤ የሕዝብ ንቅናቄዎችን ፤ የፖለ
ቲካ ትግሎችን መቆጣጠር አስችሏታል ።

ከዚህም በላይ ይኸውማዕከላዊ አቀማመጥዋ ሰፊውን የኢትዮጵያ ግዛት ከመሐል ሆና ለመቆጣጠርና ለመምራትም አብቅቷታል ።

የኢትዮጵያ ማዕከላዊ መንግሥት ምሥረታ በሸዋ አመራር የተካሄደ ቢሆንም የዚህ ምሥረታ ሂደት ከታሪካችን ጋር የተገናዘበ እንደሆነ መረዳት አስፈላጊ ነው ። በ19ነኛው ክ. ዘመን በአዲስ መልክ የኢትዮጵያ ብሔራዊ መንግሥት ቢቋቋምም ሂደቱ ከአክሱም ዘመነ መንግሥት ጀምሮ ሲያያዝ የመጣና ለነጻነትና ለአንድነት የተደረገ የትግል ውጤት ነው ። ስለሆነም በሸዋ የተመራው የማዕከላዊ መንግሥት የሕዝቦችና የግዛቶች ውህደት ነው ።

ከፊውዳሊዝም ወደ ደቡብ መስፋፋት ጋር ዳግማዊ ምኒልክ ከ1875 እስከ 1898 ባለው ጊዜ ውስጥ በውዴታና በግዴታ በደቡብ ኢትዮጵያ የነበሩትን የፖለቲካ ክልሎች አዋሀዱ ። በዚህ ውህደት ወቅት ጦርነቶች አልተደረጉም ማለት አይደለም ። ብዙ ሕዝብና ንብረት ያለቀባቸው ጦርነቶች በከፋ ፣ ወላይታ ፤ አርሲ ፤ ሐረርና ጉራጌ ተደርገዋል ። ሚኒልክ በደቡብ የነበሩትን የፖለቲካ ክልሎች በአንድ አመራር ሥር ከዋሉ በኋላ ለቁጥጥርና ለብዝበዛ የሚያመች አስተዳደር ዘረጉ ። ምኒልክ በደቡብ የዘረጉት አስተዳደር የሰሜኑን ፈር የተከተለ ነበር ። እንደሰሜኑም ሁሉ በደቡብ የተዘረጋው የአስተዳደር መሠረት ፖለቲካዊ ወታደራዊ ስለነበር የሰሜኑ የገዥ መደቦች ድጋፍ አልተለየውም ። ማርካኪስ ይህንኑ ሁኔታ በተዘዋዋሪ መንገድ ሲያስገነዝብ «......የመንግሥቱ መስፋት የመኳንንቱን የመሾም ዕድሎች አበዛው ። የመኳንንቱ መደብና የመሬት ይዞታቸው ያለቅጥ ሰፋ ።............ የሰሜኑ መኳንንት የደቡብም የመሬት ከበርቴ ሆነ ።» ብሏል ።[53]

የማዕከላዊ መንግሥት ምሥረታን ለመፋጠንና መንግሥቱንም ለማጠናከር በደቡብ በተወሰደው እርምጃ ፊውዳሊዝም ከሰሜን ኢትዮጵያ የተለየ መልክ ይዞ በአዲስ ሁኔታ ተከሰተ ። የዚህ ዓይነት ሁኔታ መምጣትን ሪቻርድ ፓንክረስት ሲገልጹ «የጦርነቱ ፍጥነት ፤ ወታደሮችን በሥፍራው የማኖር ፍላጎት ፤ ከአዲስ አበባ ያለው ርቀት እና በአስተዳዳሪዎቹና በደቡብ ሕዝብ መካከል ያለው የባሕል ልዩነት በአንድነት ከሸዋና ከሰሜን የተለየ የመሬት ሥሪት ሊያስከትል ችሏል ።» ብለዋል[54] በዚህ መሠረት በደቡብ ኢትዮጵያ ፊውዳሊዝም ጭሰኝነት (የቁጥር ገባር) ከምንለው ደረጃ ደረሰ ።

በደቡብ ኢትዮጵያ ለጭሰኝነት መከሰት መሠረቱ የተዘረጋው አዲስ የመሬት ስሪት ነው ። በዚህ ስሪት መሬት ከሞላ ጎደል ከሦስት ተከፈለ ። ሁለቱ እጅ ለመንግሥትና ቀሪው አንድ እጅ ደግሞ ለቀድሞዎቹ የገዥ መደቦችና ለአገሬው ተወላጆች ዋለ ።[55] ከዚህ ድልድል ጋርም ሰፊው አርሶ አደርም እየተቆጠረ ለሚኒልክ የጦር አለቆች ፣ ሹማምንቶችና ወታደሮች በሥልጣን ተዋረድ ተደለደለ ። ለምሣሌ በዚህ ድልድል መሠረት ራሶችና ደጃዝማቾች እያንዳንዳቸው 1000 ጭሰኞች ፤ ፊታውራሪ እስከ 300 ጭሰኞች ፤ ቀኛዝማች እስከ 150 ጭሰኞች ፤ ወታደሮች (ነፍጠኞች) ከ10 እስከ 20 ጭሰኞች አገኙ ።

በደቡብ ኢትዮጵያ ለተከሰተው ፊውዳሊዝም መሠረቱ ማደሪያ (መተከያ) የምንለው ስሪት ነው ። ማኅተመ ሥላሴ ማደሪያ የሚባለውን ስሪት ሲገልጹ «መንግሥት የሚያዝበት ካንዱ ወደ ሌላው የሚዘዋወር ማለት ነው ። በየደንቡ የመንግሥት አሽከር ስለ ደመወዝና ቀለብ ማደሪያ አድርጎ የሚበላው ነው ። የመሬቱም ልክ እንደ ሰውነቱና እንደ አገልግሎቱ መጠን ከአንድ እስከ ሦስት ጋሻ ይደርሳል ። ሹማምንት ከሀምሳ አለቃ እስከ ሻምበልነት ድረስ ከ10 እስከ 30 ጋሻ ተቀብለው ማደሪያ አድርገው ይኖራሉ ። በዚህም ዓይነት በየወረዳው ሁሉ የመንግሥት አሽከር ተተክሎ ይገኛል» ፤[56] እንዳሉት ሁሉ አርሶ አደሩ በዚህ ድልድል መሬቱን ከመነጠቁም በላይ በጭሰኝነት ሥርዓት ቀንበር ሥር ወደቀ ። ጭሰኛ የሚባለው የደቡብ አርሶ አደር «ለመልከኛው እንደ ውለታው ዐይነት የጉልበት ሥራ ፤ ማር ፣ ወይም ጨው ይከፍላል ። ይኸንኑም የጭሰኛ ምድር መልከኛው ርስት አድርጎ የተከለው እንደሆነ ሊሸጠው ሊለውጠው ይችላል ፤ በሪምነት በቁጥር የተተከለ ጭሰኛ ግን እንደ ውለታቸው መልከኛ ተነሣ ባለው ጊዜ ይለቃል ። በማደሪያውም የያዘ መልከኛ ከማደሪያው ሁዳድ እየከፈለ ለጪሰኛ ይተካል ። ይኸውም መልከኛ በሹመቱ እስከ አለ ድረስ ይዞት ይቆያል ፤ አዲስ ተሿሚ መልከኛ በገባ ጊዜ ግን ማደሪያው ስለሆነ የፊተኛው መልከኛ ጪሰኛውን ሊነቅለው ይችላል ። ግብሩንም የጉልበት ሥራ ያሠራዋል ፤ ትንሽም ገንዘብ ያስከፍ

ለዋል ።»[57] ባጭሩ የጭሰኛ ሥርዓት በደቡብ መስፈን ሰፊው ሕዝብ የኑሮ ዋስትና እንኳን ሳይኖረው ከባድ ብዝበዛ እንዲካሄድበት አደረገ ።

በደቡብ ከተደረገው የመሬት ድልድል ማብቂያ ላይ ሁለት ዋና መደቦች ተከሰቱ ። እነዚህም የጭሰኛውና የፊውዳል የመሬት ከበርቴ መደብ ናቸው ።

ጭሰኛ የሚባለው የደቡብ አርሶ አደር እንደሰሜኑ አርሶ አደር የጉልበትና የዓይነት ኪራይ ይከፍላል ። ሆኖም የመሬት ባለቤትነት መብት የሌለው ፣ በማኅበራዊ ኑሮ ውስጥ ሊካፈል የማይችልና በማንኛውም ጊዜ የሚባረር ነው ። ከዚህም በቀር ጭሰኛው ባላባት ለሚባሉት የጥንት የገዥ መደቦች እርቦ ይሰፍራል ፣ ገጸ በረከት ይሰጣል ። አባ ቆሮ ወይም አባ ቡርቃ የሚባሉት እነዚህ ባላባቶች በደቡብ የሚካሄደውን ብዝበዛ የሚያቀናጁ ናቸው ።

ሚኒሊክ በዚህ ሁኔታ በሰሜንና በደቡብ ኢትዮጵያ የሚገኙትን ብሔረሰቦች ያቀፈ መንግሥት ከመሠረቱ በኋላ የዚህን ግዛት ማዕከላዊነት የሚያጠናክሩላቸው መሠረቶች መጣል ጀመሩ ። ይህን እርምጃ ሰናነሳ ማስታወስ የሚገባን በወቅቱ ኢምፔራያሊዝም ወደ ኢትዮጵያ ሠርጎ መግባት መጀመሩንና ካፒታሊዝም በፊውዳሊዝም ላይ ፣ መለበጡን ነው ። በዚህ መሠረት ከኢምፔሪያሊስቶች አገር በገባው ካፒታል ተመርኩዞ የመንግሥቱን መሠረት የሚጠግኑና የሚያደራጁ መሠረተ ልማት ዘረጉ።) እነዚህም ቴሌፎን ፣ መንገዶች ፣ የሐዲድ መስመር ፣ የገንዘብ እትመት ፤ ባንክ እና ቢሮክራሲ ፣ (የሚኒስትር መሥሪያ ቤቶች መቋቋም ናቸው ። ከተሞችም የተቋቋመውን መንግሥት እንደ ሚያገለግሉ ሆነው ተመሠረቱ ። ለምሣሌ ከ1887 እስከ 1910 ባለው ጊዜ 37 ከተሞች [58] በደቡብ ኢትዮጵያ ተቆርቁረው ነበር ። እነዚህ ምሽግ ከተሞች ስለነበሩ የፊውዳሊዝም የብዝበዛ ማጠናከሪያ ማዕከል በመሆን ለሥርዓቱ መደርጀት ከፍተኛ አስተዋጽኦ አደረጉ ።

የመአከላዊ መንግሥት ምሥረታ በ19ኛው ክፍለ ዘመን በኢትዮጵያ ላይ ከነበረው የኢምፔሪያሊስቶች ርብርቦሽና መራኮት አንጻር ሲታይ ተራማጅ ነው ። ይኸውም የፀረ ኢምፔሪያሊስት ትግል የመጀመሪያው እርምጃ በመሆኑ በወቅቱ ኢትዮጵያን ከበውና ለመቀራመትም አሰፍስፈው ከነበሩት ኢምፔሪያሊስቶች ወረራ ፣ ሸርና ደባ ሰፊውን ሕዝብ ሊያድን በመቻሉ ነው ። ከዚህም በላይ ከኢትዮጵያዊነት ስሜት መዳበር (ብሔራዊ ንቃተ ሕሊና የሚባለው) ጋር አገሪቷ የፀረ ኢምፔሪያሊስት ትግል መድረክ ሆና ልትቆይ የቻለችው መአከላዊ መንግሥት ለመመሥረት በተወሰደው እርምጃ ነው ። በሌላ በኩል ግን የመአከላዊ የፊውዳል መንግሥት መጠናከር ቅራኔ አዘል ሁኔታዎችን አስከትሏል ። በጭሰኛ/ገባር መሬት ላይ የተዋቀረው መንግሥት የፊውዳል የምርት ግንኙነቶችን ለማጠናከር ባለው ፍላጎት በዘረጋው የመንግሥት አውታሮች አማካይነት ብዝበዛውን አባባሰው ። የመደብ መዋቅሩም ውስብስብና የተወሳሰበ እየሆነ መጣ ። ኢትዮጵያ ብዙ ብሔረሰቦችን ያቀፈች ብትሆንም የጥቂት ብሔረሰቦች የበላይነት የሌሎች ብሔረሰቦችን ጭቆና አባባሰው ። የብሔረሰብ ጭቆና መሠረት እያገኘ መጣ ። ከዚህም በቀር ቀድሞ በአብዛኛው በዓይነት ብቻ ይከፈል የነበረው ግብር በገንዘብም እየተተካ መጣ ። ይህ በበኩሉ አርሶ አደሩ ምርቱን ለገበያ በርካሽ እንዲያቀርብ አደረገው ።

ከኢምፔሪያሊዝም ሠርጎ መግባት ጋራ ወደ ኢትዮጵያ የገባው ካፒታል ባስከተለው ለውጥ የሸቀጥ ምርት ተፈላጊነት እያደገ በመምጣቱ የሰፊውን ሕዝብ ምዝበራ አባባሰው ። ከዚሁ ጋራ ተያይዞ በ1907 ሚኒሊክ ያወጡት «መሬትን መሸጥና መለወጥ አዋጅ»[59] መሬት ሸቀጥ መሆኑን አበሰረ ። በዚህም ሳቢያ የፊውዳል የመሬት ከበርቴዎች ወደ ከተሞች መሰደድ ጀመሩ ። ከዚህ ጊዜም ጀምሮ በተካሄደው የመሬት ማካበት ዘመቻ ጥቂቱ ሀብታም አብዛኛው ሕዝብ ግን በድህነት ሊማቅቅ ቻለ ። ከዚህ በተጨማሪም የገዥው መደብ ቅንጦት እየለመደ በመምጣቱ የኑሮ ጣዕሙና የፍጆታ ዝንባሌው እየተለወጠ ሰፊውን ሕዝብ ባገኘው ቀዳዳ ሁሉ መበዝበዝ ጀመረ ። ባጭሩ የዚህ ብዝበዛ መጠናከር የፈጠረው የመደብ ቅራኔ በኃይለሥላሴ ፈላጭ ቆራጭ መንግሥት ጊዜ ለታዩት የመደብ ትግሎች መሠረት ሆነ።

የግርጌ ማስታወሻ

1. G.F BECKINGHAM and G. W. B. Hunting Ford - *Some Records of ETHIOPIA*, 1593-1646, London 1954-p L- Li
2. Ernesta Cerubli, *Peoples of Sw West Ethiopia and Its Border land*, London, Africa Institute, 1956.
3. V.Kelle and M. Kovalson — *Historical Materialism — An outline of Marxist Theory of Society*, Progress Publishers, Moscow, 1972, p. 99
4. Quoted in Umberto Melotti — *Marx and The Third World*, Macmillan press LTD, London, 1977, p. 29
5. Karl Marx, Grundrisse, English Translation p. 472
6. E. Cerulli, p. 45
7. E. Cerulli, p. 46
8. Barry Hindess and Paul Q Hirst, *Pre Capitalist Modes of Production*, London, p. 69 — 77
9. E. Cerulli, p. 52
10. Ibid, p. 58
11. Ibid, p. 59
12. Ibid, p. 59
13. Ibid, p. 60
14. Emmanuel Terray — Marxism and "Primitive" Societies, New York and London, 1972, p. 67
15. E. Cerulli — p. 85
16. Ibid, p. 91
17. Ibid, p. 91
18. Karl Marx and Frederick Engles, Selected Works, Progress Publishers, Moscow, 1970, Vol. III p. 277
19. Historical Materialism Basic Problems— (unspecified Publishing Date and Author) p. 160
20. Karl Draper — Karl Marx's Theory of Revolution — *State and Bureaucracy, Monthly Review Press*, New York and London, 1977, p. 252
21. Draper, p. 537
22. Quoted in Umberto Melotti p. 54
23. Tri continental — No. 67, 68, Habana, Cuba, 1980, p. 126
24. G.W.B. Hunting Ford — *The Galla of Ethiopia — The Kingdoms of Kafa and Janjero*, London, International Africa Institute, 1955, p. 109
25. Ibid — p. 111
26. " p. 111
27. " p. 122
28. " p. 124
29. ይልማ ዴሬሳ—የኢትዮጵያ ታሪክ በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ፡ አዲስ አበባ ፡ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ፡ 1959 ፡ ገጽ 213
30. በዚሁ መጽሐፍ ፡ ገጽ 215
31. Von Eike Haber land, Galla Sud — *ATHIOPIENS*, Stuttgart, 1963, p. 773
32. Ibid, p. 777
33. Karl Marx and F. Engles; Selected Works, Vol. 3, p. 518
34. Historical Materialism Basic Problems, p. 160
35. D.I. Valentey, *An Outline Theory of Population*, Progress, Moscow, 1977, p.39
36. ይልማ ዴሬሳ ፡ ገጽ 225
37. በዚሁ መጽሐፍ ፡ ገጽ 225
38. በዚሁ መጽሐፍ ፡ ገጽ 225
39. Herbert S. Lewis, *A Reconsideration of The Socio-Political System of the Western Galla*, Journal of Semetic Studies, Extract from, Vol. 9, No. 1, 1964 p. 139
40. J.S. Trimingham, *Islam in Ethiopia*, Frank Call; London, 1976, p. 94
41. ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ ፡ የግራኝ አህመድ ወረራ ፡ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት አዲስ አበባ 1966 ገጽ 809
42. Herbert S. Lewis; *Historical Problems in ETHIOPIA and the Horn of Africa*, Reprinted From *ANNALS OF THE NEW YORK ACADEMY OF SCIENCES*, Vol. 96 Article 2, January 20, 1962, p. 506
43. Karl Marx, *A Contribution to the Critique of Political Economy*, Progress Publisher Moscow, 1977, p. 202 — 203
44. Mordechai Abir, Ethiopia — *The Era of The Princess*, Longmans, London, 1968, p. 75
45. Historical Materialism — Basic Problems, p, 160
46. Ibid, p, 161
47. Karl Marx and Frederick Engles, Selected Works, Vol. 3 p. 326
48. Abir, p. 75
49. Herbert S. Lewis — A Reconsideration......, p. 142
50. Abir, p. 91 - 92
51. Ibid, p. 83
52. Legesse Lemma, *Political Economy of ETHIOPIA* 1875 — 1974; Agricultural, Educational and International Antecedents of the Revolution, (unpublished Doctrate Dissertation) 1979, p. 46 - 7
53. John Markahis, Ethiopia — *Anatomey of A Traditional Polity*, Oxford University Press, Addis Ababa, 1974 p. 90 - 91
54. Richard Pankhrust, *State and Land in Ethiopian History*, Oxford University Press, Addis Ababa, 1966, p. 136
55. Markakis, p. 108
56. ማህተመ ሥላሴ ወልደ መስቀል ፡ ዝክረ ነገር ፡ አዲስ አበባ ፡ 1942 ፡ ገጽ 114
57. በዚሁ መጽሐፍ ፡ ገጽ 218
58. Hist. Miscallanea — No. 13, *Urban Development in Ethiopia*, Ethiopian Studies, p. 2 - 10
59. Richard Pankhrust, p. 156 - 162

Proudly brought to you by

www.binyamhk.wordpress.com

አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት

ዋጋው ብር 1.25